

Trimiterea a doua către Timotei a slăvitului și întru tot lăudatului Apostol Pavel. Tălcuită de Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină, apoi tălmăcită în cea proastă¹⁾ de fericitul întru pomenire dascalul Nicodim Atonitul și apoi în limba română de smeritul V. P. M.

Pricina acestei trimiteri²⁾ după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Iumenie.

Pentruce pricină trimite fericitul Pavel și a doua epistolă către Timotei? Singur o zice întru cea dintâi; că scria într'aceea așa: «Acestea le scriu ție, nădăduind curând a veni la tine» (cap. III, 14). Deci fiindcă Pavel nu a putut să meargă la Timotei, precum scria, fiindcă se afla în temniță legat de împăratul Neron, pentru aceasta a trebuit a scrie și a doua epistolă către dânsul: întâi adecă, că în locul înfățișării sale să mângâie pe Timotei prin scrisori, carele poate se necăjiă pentru lipsa învățătorului său și pentru greutatea ce purta a ocărnuirii bisericilor din Efes și alta încă pentru ca să-l întărească pe el întru îngrijirea turmei sale ostenind, fiindcă bărbații cei mari și puternici obolesc și ostenesc de purtarea de grijă a turmei și a bisericilor, bătându-se din toate părțile de valurile ispitelor, marale întru acele vremi, când pretutindenea erau goane și răboae asupra hristianilor. Acestea adecă sânt adevăratele pricini.

¹⁾ Insemnează că după Teodorit, această epistolă este cea mai de urmă, adecă a patrusprezecea după rânduiala și după vremile în care acestași Teodorit, că Timotei nu se află în Efes, când a trimis Pavel epistola aceasta, ci întru alte părți. Iar aceasta o socotește din cuvântul ce-l zice la sfârșitul epistolei; că pre Tihic l'a trimis în Efes (la cap. IV stih 2 al acesteia). Fiindcă trebuia să zică: „pre Tihic l'am trimis aci”.

²⁾ Această epistolă s'a scris după Meletie în anul XXXVII după Înălțarea Domnului. În tomul I al bisericăștei istorii.

pentru care a scris fericitul Pavel și pre aceasta a II-a epistolă către Timotei.

A stătut însă și a treia pricină, după Hrisostom, aceasta adecă, curesurile ce s'au fost început de către învățătorii Iudeilor, despre care a arătat Pavel și în cea dintâi. Deci mai întâi întru aceasta aduce aminte lui Timotei, de buna cinstire de Dumnezeu și de credința strămoșilor lui; al doilea cum că Frigel și Ermogen cei din Asia și-au întors fețele de către lanțurile sale și numai singur lui Onisim blagoslovitului îi mărturisește har, pentru că a arătat multă sirguință de a mers la Roma și a rămas lângă (dânsul), al treilea poruncește lui Timotei, să se feriască de nebuneștile întrebări, pentru că din acestea se nasc gâlceviile și pentru că din acestea Imeneu și Filit au căzut din credința lui Christos și ziceă că învierea s'a făcut acum; al patrulea îl sfătuiește pre el, să ia aminte de învățătură, pentru că în vremele cele mai de pre urmă vor fi oameni iubitori de sineși și iubitori de îndulcire mai mult, decât iubitori de Dumnezeu; de aceasta și trebuie să provadă, pentru ca să sigurișiască pre hristiani, a nu se amăgi cineva de unii ca aceia, atât la moraluri, cât și la amărănțila învățătura credinței; al cincelea îi arată lui, că a venit vremea dezlegării și a morței sale și are a se face jertfă pentru Christos; al șaselea încă și cea mai de pre urmă, îi poruncește, ca să vie el mai curând la Roma, aducându-i cărțile și felonul și sfătuindu-l să se păziască de arămarul Alexandru, pentru că a arătat multe rele asupra lui Pavel și sfărșește epistolia.

Se vede însă că această epistolă precum zice Hrisost. s'a făcut aproape de moartea fericitului Pavel; precum și însuși o mălă întru aceasta zicând, «Iată eu mă jertfesc și vremea torțirei mele a sosit» (II Timotei IV, 6).

ozit
voi.
oșii
pra
i să
a a
i tă-

CAP. I.

1. Pavel Apostolul lui Iisus Christos, prin vocea lui Dumnezeu, duple făgăduința vieții ceii în Christos Iisus.

Indată din procuvântare și din începutul epistoliei, a desțeptat Pavel și a mângâiat sufletul lui Timotei. Nu căută, zice, o Timotee, la primejdiile vieții aceștea, pentru că aceștea pricinuesc nouă viața veșnică. Noi ne-am făcut Apostoli ai lui Christos, pentru ca să murim aicea pentru Christos și să vițeuim acolo veșnicește împreună cu dânsul. Pentru aceasta însă mângâe indată din început pre Timotei, a nu auzi el că învățătorul său Pavel se află în primejdii și inchisori, mai mult să se intristeze. Vezi însă, că duple făgăduință, numește pre viața cea întru Christos și ca cum i-ar zice așa: dacă viața cea întru Christos este duple făgăduința, adecă dacă a făgăduit nouă Domnul, să ne-o deă aceasta în veacul viitor, apoi nu o căută aceasta în veacul acesta; în Christos însă este viața, adecă împreună cu Christos, sau întru Christos, pentru că Christos este carele are să deă nouă această viață și să o păziască; fiindcă viața aceasta simțită se păzește cu hrane și cu băuturi; iar cea gândită și duhovnicească întru Christos se păzește și de el se ține; căci Christos este și va fi nouă toate în tot veacul acela¹⁾.

2. Lui Timotei, iubitului fiu.

Este cu puțință a fi cineva fiu și a nu fi iubit pentru căutatea sa; pentru aceasta Pavel numește pre Galateni fii și doare pentru dânsii, zicând: «Copiii mei, pre cari iarăși chitnuesc a vă naște» (Galat. IV, 16); iar Timotei nu eră numit iubit fiu duple duh al fericitului Pavel; ci iubit și pentru faptele bune, ce aveă. Arată însă cu acest cuvânt Pavel, cum că

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește zicerea aceasta: Apostol, zice, m'a pus stăpânul Dumnezeu, împreună alegându-mă și Christos, ca cu făgăduita veșnică viață să propoveduesc oamenilor.

nu a mers la Timotei, nu că doar s'a mâniat asupra lui, sau pentru că l'a pribănit în lucrările acelea, căci eră iubit Timotei lui, ci pentru că s'a oprit de sila și din nevoia cea din afară. Har, milă, pace dela Dumnezeu Părintele și dela Christos Iisus, Domnul nostru.

Orația aceea și rugăciunea ce a scris Pavel lui Timotei și epistolia cea dintâi, însăși aceea o scrie și întru aceasta a doua; pentru aceasta tâlcuirea aceștea cetește-o acolo.

3. Mulțamesc lui Dumnezeu.

Vezi, o cetitorule, câtă covârșitoare dragoste are fericitul Pavel către Timotei? Mulțamesc, zice, lui Dumnezeu, pentru că iubindu-te pre tine, imi aduc aminte de tine; aceasta este dragostea și prietenia adevărată, când cineva se împodobește și se cinstește întru prieteșugul celui iubit¹⁾.

Căruia slujesc din strămoși întru curată conștiință.

Și cum zice aicea Pavel, că slujia lui Dumnezeu cu curată conștiință²⁾, de vreme ce el nu credeă pre Fiiul lui, pre Iisus Christos? Răspundem că conștiință înțelege aicea Pavel pre viața cea îmbunătățită, ce aveă; căci deși eră evreu și necredincios întru Christos, dar însă duple viață eră cinstit. Sau o zice aceasta, căci și când gonia pre Christos și pre hristiani, pentru râvna lui Dumnezeu îi gonia și nu cu patimă și cu sootială omenească; de aceasta și scriă către Filipiseni zicând: «Duple râvnă goniam biserica, duple dreptatea cea întru lege, făcându-mă nepribănit» (Filip. III, 6). Și nu precum mulți eretici fac, cari știind, că eresurile lor sânt putrede și mincinoase, însă pentru slava omenească le întăresc (adecă le recomenduesc) și le apără. Iar înțelegerea acestei ce zice este acest-fel: că nu mă socotești, o Timotee, cum că altele cugetez cu inima și altele zic cu gura, ba; curată este conștiința mea de curată fățarnicia; și cela ce am fost totdeuna sânt și acum. Deci nu mintesc deși zic, că te iubesc și că totdeuna imi aduc aminte de tine.

Că necurmată pomenire am despre tine, întru rugăciunile mele, noaptea și ziua, dorindu-te a te vedeă.

Mulțamesc, zice, lui Dumnezeu, pentru că-mi aduc aminte de tine și căci nu prost imi aduc aminte, ci întru rugăciunile

¹⁾ Cine este adevăratul și curatul prieten și adevărata dragoste și prietenie, vezi la suptinsemnarea zicerei: «Iubindu-vă pre voi» (I Tes. II, 8).

²⁾ Ce este slujirea, vezi la suptinsemnarea zicerei: «Că martor imi sunt Dumnezeu, căruia îi slujesc întru duhul meu» (Romani I, 9).

mele; nu o dată sau de două ori pomenindu-te, ci noaptea sau ziua, rugând pre Dumnezeu pentru tine, ca să pliniască dorul ce-l am, ca să te văd. Deci fiindcă eu atâta doresc a te vedea, cum ar fi chip a mă lipsi pre sine-mi, vrând, de atâta îndulcire, de ar fi cu puțință să vin? Aceasta arătat este cum că nu pot, și pentru aceasta nu vin. Pentruce însă Pavel nu zice descoperit pricina, că este oprit și închis de Neron? Pentru ca să nu intristeze pre Timotei îndată dela începutul epistoliei, însă la sfârșitul acesteia o arată.

4. Aducându-mi aminte de lacrimile tale, ca să mă umplu de bucurie.

Zicerea aceasta așa unește-o cu cea de mai sus, că este săritoare: «Doresc să te văd, ca să mă umplu de bucurie»; apoi ca în parinteji: «Aducându-mi aminte de lacrimile tale». De așa fi, zice, neprieten și nu așa voi să viu să te văd, iarăși lacrimile tale, viindu-mi întru pomenire, ar fi fost îndestule a înduplecă pre inima mea, ca să vin și să mă îndulcesc de tine, că urmă să fi plâns și să fi tânguit Timotei, când se despărțea de Pavel, mai mult decât un prunc, ce suga, când se despărțeste de țâța mamei sale.

5. Pomenire luând de credința cea nefățarnică, ce este întru tine.

Nu doresc numai, zice, ca să te văd, pentrucă imi aduc aminte de lacrimile tale, ci și pentrucă imi aduc aminte de curată și neamăgitoare credință a ta, care ai către mine; fiindcă mare eră și această dreptate ție, pentru ca să te iubești de către mine și pentru a mă trage, ca să vin, să te văd.

Care a locuit mai întâi în moașa ta Loida și în maica ta Evnichi.

Iată și altă orăție a lui Timotei și altă dreptate a lui spre a se iubi de Pavel. Dar care este orăția aceasta și dreptatea? Aceasta adecă, căci Timotei nu s'a născut din născători și strămoși necredincioși; ci din credincioși hristiani, măcar des din ludei pogorători. Tatăl său însă se pogoră din Elini¹⁾. Vezi însă, o cetitorule, că Legea cea Veche începuse a se dezlega, fiindcă se făcea amestecături de sânge prin nunți și Elini băr-

¹⁾ Căci zice la fapte sfințitul Luca: «Și a ajuns Pavel la Dervi și locuiește mai puternică, așa buna osârdie a sufletului, trage la sine pre Darul curântului și al învățătorei, ce ai luat, umple-l de îndrăznilă și de bărbăție și de cutezare și stă cu vitejie, proceduind cu mărire de suflet.

bați de neam luau femei iudeice și altmintrelea femei din Elini luau bărbați iudei, care aceasta foarte o opriă legea.

Și incredințat sânt, că și întru tine.

Fiindcă cele bune și virtuțile născătorilor și a pronăscătorilor, le slăvesc și le cinstesc fii și nepoții, însă dacă aceștia urmează virtuților acelora, deși ei nu urmează pronăscătorilor, virtuțile acelora sânt spre rușinarea și necinstea acelora. Fiind, zic, că urmează așa, pentru aceasta și Pavel zice lui Timotei, că credința pronăscătorilor tăi se află și întru tine, precum eu sânt incredințat desăvârșit. Dupre cuviință dar ai credință nefățarnică și curată, pentrucă de mai înainte, dela născătorii tăi o ai întemeiată în inima ta și a se clăti ea este cu neputință.

6. Pentru care pricină aduc aminte ție, ca să aprinzi pe Darul lui Dumnezeu.

Pentrucă te știu, zice, că ai credință nefățarnică, pentru aceasta te îndemn, ca pre darul cel ce l'ai luat al Sfântui Duh, pentru apărarea și ocârmuirea bisericei și pentru ca să lucrezi semne și minuni și în scurt pentru ca să faci toată virtutea, care se potrivește episcopului; pentru aceasta, te îndemn, ca să mai aprinzi Darul acesta, adecă ca să faci Darul acesta totdeauna viu și puternic și să nu-l lași să se stingă; căci precum focul are trebuință de lemne, ca să ardă, așa și Darul Duhului are trebuință de osârdie și de luare aminte și de inimă deșteaptă, ca totdeauna să clocotiască; căci de ar lipsi acestea se stinge Darul; precum și aiurea acestaș zice: «Duhul să nu-l stingeți» (I Tesal. V, 20); a căreia ziceri tălcuirea ceteste-o¹⁾.

Carele este întru tine prin punerea mânilor mele.

Darul acesta al Sf. Duh, zice, se află întru tine, pre carele l'ai luat, puind eu mânilor pre capul tău, când te hirotonisiam episcop; tu însă, mai puternic fă pre focul Darului acestuia și Darul curântului și al învățătorei, ce ai luat, umple-l de îndrăznilă și de bărbăție și de cutezare și stă cu vitejie, proceduind cu mărire de suflet.

7. Că nu a dat nouă Dumnezeu Duh de temere, ci de putere.

Noi Apostolii adecă și hristianii nu am luat pre Duhul Sfânt

¹⁾ Că precum untul de lemn, zice Teodorit, pre flacăra candelii o face mai puternică, așa buna osârdie a sufletului, trage la sine pre Darul pre Sfântului Duh. Vezi și supținsemnarea zicerii: «Cu duhul îndrăznilă și de bărbăție și de cutezare și stă cu vitejie, proceduind cu mărire de suflet» (Rom. XII, 11).

use
ii').
his
ozit
oi.
oșii
pra
să
a
tă-

pentru aceasta, ca să ne temem și să ne sfiim, ci pentru ca să fim puternici întru ispite și pentru ca să înfățișăm pre adevărul Evangheliei cu bărbăție și cu putere, pentru că Dumnezeu multora dă Duh de temere mare precum este scris la istoriile împăraților: «Și a căzut preste dânsii Duh de temere»¹⁾; adecă a pus întru dânsii frică.

Și de dragoste.

A dat Dumnezeu nouă, zice, Duh de dragoste, atât de cea către Dumnezeu, cât și de cea către aproapele; căci și a iubit noi pre Dumnezeu ca pre un Tată al nostru, dela Sfântul Duh o avem aceasta, care ne facem să strigăm: «Avă, Părinte» (Rom. VIII, 15); și a nu ne clăti din dragostea aproapelui nostru și aceasta Dar este, care se pricinuește din puterea lui Dumnezeu; precum și a ne sminti se pricinuește din temere și din micșurare de suflet. Inșă deși darurile cele mai de sus ale puterii și ale dragostei se pricinuesc dela Duhul Sfânt, și noi inșă se cuvine să arătăm proalegerea noastră și să facem lucrurile acelea, ce putem spre câștigarea darurilor celor de acest-fel.

Și de întreaga înțelepciune.

Dumnezeu, zice a dat nouă duh de întreaga înțelepciune, adecă ca să avem minte sănătoasă și să fim întregi înțelepți și duple așezarea sufletului înțelepțind nerânduiala patimilor celor ce sânt întru noi duple Teodorit, sau pentru ca să avem întreaga înțelepciune a noastră pre Duhul Sfânt, și când se întâmplă a ne veni vre o ispită, să o priimim pre înțelepțirea și îndreptarea noastră, sau și ca să ne facem altora înțelepțitori și îndreptători.

¹⁾ Zicerea aceasta în Scriptură nu am putut a o afla chiar așa scrisă se află inșă altele, conglăsite cu aceasta și de asemenea putere: «Și celor rămași dintre voi, le voi da frică în inima lor în pământul vrieșmașilor lor» (Levit. XXVI, 36). «Și nu era cel ce vede și nu era cel ce cunoaște și nu era cel ce izbăvește tot dormind că înspăimântarea Domnului a căzut preste ei» (I Imp. XXVIII, 12). «Temere și robie aduce preste el (înțelepciunea adecă); și-l va pedepsi pre el întru pedepsirea ei» (Sirah IV, 17). Se vede inșă că zicerea aceasta, este ceea ce a zis Dumnezeu prin Isaia despre Rabsane către oamenii împăratului Ezechiea, cei trimiși către dânsul zicând: «Acestea zice Domnul să nu te temi de cuvintele care le-ai auzit, că au hilit băeții împăratului Asirienilor; iată eu voi da întru el Duh (de temere adecă) și va auzi veste și se va întoarce în pământul său și voi oborî pre el cu sabie în pământul lui» (IV Impăr. XIX, 6). Și de Isaia așa se scrie: «Iată eu voi pune întru el Duh (de temere adecă) și auzind veste se va întoarce în țara sa» (cap. XXXVII, 7).

8. Deci să nu te rușinezi de mărturisirea Domnului nostru.

Mulți oameni fără de minte și ticăloși, cercetând cu cugărări omenești și smerite dumnezeceștile taine, cele mai pre sus de înțelegere, socotesc rușine a lor a zice, că s'a răstignit Fiul lui Dumnezeu, neștiind nebunii că prin cruce, omul cel osândit s'a făcut Fiul al lui Dumnezeu, ci tu, o Timotee, să nu te rușinezi, ci mai ales cutează și propoveduește pre el. Nu a zis inșă să nu te temi, ci nici să te rușinezi, pentru ca să arate cu această zicere, că lucrul nu are primejdie, ci numai rușine; și dacă această rușine, tu o vei defăimă, toate celelalte sânt fără primejdie. Pentru aceasta și Domnul defăimând rușinea a suferit crucea, precum zice acestaș Pavel: «Că nu mă rușinez de Evanghelia lui Christos; că putere a lui Dumnezeu este, spre mântuirea a tot celuia ce crede» (Rom. I, 16).

Nici de mine legatul.

Să nu te rușinezi, zice, o Timotee, căci sânt legat cu lanțuri, pentru că înviez morții și eu învățătorul lunei; fiindcă nu sânt legat, ca un făcător de rele, pentru fapte necuviincioase, ci sânt legat al lui Christos; căci dacă Christos nu s'a rușinat a suferi osânda și ocară morței ceii de cruce pentru mine, cum mă voi rușina eu a suferi legături și lanțuri pentru dânsul.

Ci rău pătimeste împreună cu Evanghelia.

Adecă nu să arăți numai prost o Timotee și prin cuvinte goale, că nu te rușinezi de crucea lui Christos și de legăturile mele; ci pre lângă acestea fă-te și cu cercarea și cu faptele împreună părtaș al patimilor lui Christos și al meu și să mi te îndoiești. Această îndrăznilă inșă și putere, ce o pune Pavel în sufletul lui Timotei cu aceste cuvinte, umbros s'a arătat și mai sus, cu cuvântul ce l'a zis, că nouă a dat Dumnezeu duh de putere. Dar ce vreă să zică aceasta: «Rău pătimeste împreună cu Evanghelia». Oare pentru că Evanghelia pătimeste? Ba; ci o zice aceasta «pătimeste rău împreună cu mine pentru Evanghelia lui Christos și pentru propovăduirea Evangheliei». Sau Evanghelie numește pre toți propoveditorii și ucenicii Evangheliei, precum și întru cea întâia către Corinteni, Evanghelia a numit pre hristiani cei ce vestiau Evanghelia: «asa și Domnul a rânduit celor ce vestesc Evanghelia, din Evanghelie (adecă dela hristianii, cei ce priimesc Evanghelia) a vesti» (I Cor. IX, 14). Deci rău pătimeste și tu, o Timotee, împreună cu cei ce propoveduesc Evanghelia și cu ucenicii.

Poate însă cineva ar înțelege, mai cu iscodire că reă pătimire a Evangheliei este oprirea Evangheliei și necredința multora către Evanghelie. Deci și tu, o Timotee, primejduște-te împreună cu Evanghelia, care așa pătimește și se oprește de vrășmași și nu se crede de către Elini și de către Evrei¹⁾.

Dupre puterea lui Dumnezeu.

Fiindcă zicerea «rău pătimește», ce o a zis mai sus lui Timotei eră cuvânt îngreuior și sarcină, pentru aceasta acum aicea îl mângâie și ușurează pre el, zicând: «Să nu socotești, o Timotee, că cu puterea ta ai să pătimești rău; nu, ci cu puterea lui Christos, lucru al tău este numai a voi să pătimești și să te sârguești spre aceasta; iar puterea ta ca să suferi pătimile este a lui Christos.

9. Celui ce ne-a mântuit pre noi și ne-a chemat cu chemare sfântă.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul semnele puterii lui Dumnezeu; Dumnezeu, zice, ne-a mântuit și depărtați fiind noi, ne-a chemat la sineși, ca să ne facă sfinți. Deci acela carele și nevrând noi ne-a mântuit, cu mult mai vârtos acum, când voim a ne mântui, are să ajute mântuirii noastre²⁾.

Nu dupre faptele noastre, ci dupre a sa propunere și dar. Dumnezeu, zice, ne-a mântuit și ne-a chemat, ca să ne facă sfinți, fără a aveă pre cineva ca să sliască sau să-l sfătuiască la aceasta, ci de a sa proașezare, adecă dupre ideia cea propinchipuită întru stăpânitoarea dumnezeire, fără de început și mai înainte de veacuri, pentru a să dă vouă prin Domnul nostru Iisus Christos; nu este însă Darul acesta puțin și slava la noi, a voi Dumnezeu să deă Darul său acesta nouă, nu din

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește «patima propoveduitorilor», o a numit patimă a Evangheliei, pentrucă pentru Evanghelie suferiau ei muncile cele de tot felul. Deci poruncește lui a le suferi acestea vitejește și îl mângâie pre el pomenirea dumnezeieștii puteri, că cel ce ne-a chemat spre mântuire, dă și putere, măsurând darul cu credința celor ce îl priimesc.

²⁾ Iar care este chemarea cea sfântă, vezi-o la zicerea: «Nu cumva în zadar ați priimit Darul lui Dumnezeu?» (II Cor. VI, 1). Zice însă și Meletie Pigas, carele și acolo vorbind despre chemarea cea sfântă, zice: «Celui ce ne-a chemat pre noi cu chemare; care chemare? Sfântă, că este și chemare proastă, nu sfântă chemare, cu care mulți se chemă, precum zice: «Că mulți sânt chemați», cari și nesupuindu-se se izgonească; iar cei aleși deși sânt puțini, chemare sfântă se numesc. Pentrucă Nu dupre faptele noastre, ci dupre a sa propunere dată nouă întru Christos și celelalte» (Cartea I despre hristianism).

căință, adecă nu a'și schimbă socotința și a se căi și cu a doua voie și scopos, ci mai înainte de veacuri adecă cu întâiul sfat și voe a sa¹⁾.

10. Iar acum arătat prin arătarea Mântuitorului nostru Iisus Christos.

Macar deși Darul, zice, cel ce eră să se deă nouă oamenilor, eră procunoscut mai înainte de veacuri, dar însă acum s'a arătat, când s'a arătat Mântuitorul nostru Iisus Christos.

Carele a stricat moartea și a adus la lumină viața și nesticăciunea prin Evanghelie.

Christos, zice, stricând moartea aevea, cu trupul său, fiindcă l'a făcut nesticăcios și nemuritor prin înviere; și ne-a luminat pre noi hristianii prin Evanghelie, adecă a provestit nouă dupre Teodorit, ca să nădăjduim și noi viață și nemurire a trupurilor noastre; fiindcă noi hristianii, acum cu fapta nu ne-am făcut nesticăcioși, ci cu puterea; avem însă a ne face nesticăcioși și cu fapta prin învierea ceea ce o nădăjduim, iar nădejdea aceasta a nesticăciunei, o a arătat nouă Evanghelia lui Christos și o a adeverit pre ca nouă.

11. La care eu m'am pus propoveduitor și Apostol și învățător al neamurilor.

Pentru care pricină se numește Pavel aicea propoveduitor al neamurilor? Pentru ca s'arate lui Timotei, cum că și el se

¹⁾ Și Hrisostom încă așa tâlcuește aceasta: «Darul cel dat nouă de Christos Iisus, mai înainte de vremi veșnice, adecă fără de început, înveși acestea le-a propinchipuit în Christos Iisus a se face. Nu mic lucru este și acesta din început a voi; nu din căință dar» (Vor. a II-a la aceasta). Și ce încheem însă din cuvintele acestea ale Apostolului și ale învățătorilor; aceasta, că taina întrupeștii iconomii a fost din început mai înainte de veacuri procunoscută și prohotărâtă a se face, mai înainte de a procunoaște și a prohotări Dumnezeu, nici o făptură alta simțită sau gândită n'a cunoscut-o. Și cum că pentru aceasta s'a procunoscut și s'a prohotărit toate celelalte. Iar cum că taina întrupării mai înainte de procunoștința și prohotărirea tuturor făpturilor s'a procunoscut și s'a prohotărit, vezi la sfârșitul sfătuitoarei cărței ceii către preasfinț. Mitropolitul Ioaninilor unde mai pre larg se arată aceasta cu mărturiile sfinților teologhi. Zicerea aceasta a Apostolului așa o tâlcuește și Mar. Amonasie, zicând: «Și cum o am fi luat mai înainte de vremi veșnice, înecă a ajuns la noi? Că nici trebuiă viața noastră a se întemeia întru nimic alta decât întru Domnul numai, cel ce eră mai înainte de veacuri și prin carele și veacurile s'au făcut, ca într'însul fiind Darul să putem avea a moșteni viața veșnică. Vezi despre aceasta și supținsemnarea lui Iisus. «Mai întâi născut decât toată făptura» (Colas. I, 15).

cuvine să vorbiască împreună și învețe pre neamuri și să nu se sfiască, urmând învățătorului său, carele pentru că învăță pre neamuri eră legat în temniță.

12. Pentru care pricină și pățimesc acestea.

Aceste legături și închisorile și muncile le pățimesc nu că doar este vre un pârș, ci pentru că sânt propoveduitor și învățător al neamurilor. Cu cuvântul acesta însă se arată Pavel pre sineși vrednic de crezare pre sine, că zice de nu ași crede eu cu adevărire, că are a se strică moartea și că am să viez împreună cu Christos, (n'ași voi să aleg a pătimi acestea¹⁾).

Ci nu mă rușinez.

Vezi, o cetitorule, că Pavel prin cuvinte arată aicea, ceea ce mai sus a învățat pre Timotei? Adecă a nu se rușina pentru patimile lui Christos și pentru legăturile sale; că este laudă mare și nu rușine a pătimi cineva pentru Christos.

Că știu aceea de care m'am încredințat și nădăjduesc că puternic este, zălogul meu a-l păzi în ziua aceea.

Bravo! pentru îndrăzniala și neîndoita credința fericitului Pavel! Eu, zice, știu și sânt încredințat cu siguranție că Christos este puternic a păzi în ziua aceea zălogul, ce mi l'a încredințat; zălog însă zice sau credința, sau propoveduirea Evangheliei; că Christos, carele a încredințat acestea mie, însuși și le va păzi. Pentru aceasta și eu pățimesc și sufăr toate muncile numai pentru a nu-mi fură cineva vistieria aceasta; sau zălog numește pre credincioșii hristiani, pre cari Christos i-a încredințat lui. Sau și dinprotivă, zălog numește pre aceia, pre cari Pavel i-a adus lui Christos. Și aceasta arătându-o zicea către prezviterii Efesului: «Și acum vă încredințez pre voi lui Dumnezeu și cuvântului Darului lui» (Fapt. XX, 32). Și ca cum ar zice lui Timotei, că nu mă rușinez, o Timotee, nădăjduind că pre mulți credincioși și mântuiți am să proaduc lui Dumnezeu, pre cari Dumnezeu îi va păzi ca pre un zălog al meu; ca pentru aceștia să mă slăviască pre mine, care am ostenit la dânsii, în ziua judecâței; sau zălog numește curat pre răsplătire, căci cel ce face vre un bine lui Dumnezeu îl încredințează lui, ca în ziua judecâței, să se încununeze de Dumnezeu și iă răsplătire pentru acelea²⁾.

¹⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește zicând: „Vederat a arătat și nemulțămirea acelora și bărbăția sa; că bunele vestiri priimindu-le aicea, unde se căutau a odihni, ei îl munciau; el însă cu îndulcire priimiă muncile.

²⁾ Teodorit însă zălog a înțeles pre Darul Sfântului Duh.

13. Inchipuire aibi a cuvintelor celor sănătoase.

Eu, Pavel, zice, învățătorul tău, ca un zugrav am scris și am inchipuit ție, Timotee, icoană și întâi chip și model de fapta bună și de dreapta învățătură, ca uitându-te la întâiul chipul acesta al meu, să zugrăvești și tu acestaș chip al meu de virtute și de învățătură, adecă modelul acela al cuvintelor mele aibi-l totdeauna, o Timotee, și păzește-l întru sine-ți, și când vei aveă trebuință a zugrăvi ceva și tu, la acela privește și dela acela iă idei și zugrăvește, fiindcă acolo se află toată dreapta învățătură a credinței și a virtuței.

Ale celor ce ai auzit dela mine.

Nu numai prin scrisorile mele ci și gură către gură și prin viul glasul meu ai auzit și ți s'a predanisit închipuirea aceasta a sănătoaselor cuvinte și a dreptei învățături. Insemnează însă că din cuvintele acestea, aceasta ne învățăm cum că și nescris, multe dumnezeescul Apostol a predanisit. Deci să nu socotim, că epistoliile sale sânt de lipsă, fiindcă nu pomenesc pentru toate, fiindcă multe și fără scris le-a predanisit, și cele de lipsă din epistolii le-a deplinit prin viul glas; de aceasta și aiurea scria: «Țineți predanisirile, care v'ați învățat, ori prin cuvânt ori prin epistolia noastră» (II Tesal. II, 15).

Intru credința și în dragostea cea în Christos Iisus.

Adecă cuvintele mele acelea, care tu le-ai auzit o Timotee, acelea cuprind și pentru credință și pentru dragoste, adecă și pentru dreptele dogme și pentru viața cea îmbunătățită; și dar de vei aveă trebuință a dogmatisi și a spune vre o dogmă de credință, sau a face vre o virtute, de acolo vei lua prilejurile.

14. Bun zălog păzește-l, prin Duhul Sfânt, cel ce locuește întru noi.

Zălog numește aicea pre poruncile și învățăturile cele despre credință și despre îmbunătățită viață, pre care Pavel le-a predanisit fără înscris lui Timotei, precum mai sus a zis. Sau zălog a zis pre Darul Sf. Duh, ce l'a luat, precum și despre aceasta a zis mai sus. Cum însă vei păzi zălogul acesta, zice? Nu cu putere omenească, ci prin Duhul Sfânt, care locuește întru noi, cei ce credem, prin sfântul botez; de vom păzi însă noi pre Sfântul Duh prin faptele cele bune ale noastre și nu-l vom izgoni cu faptele cele rele ale noastre și Duhul acesta va păzi întru noi toate bunătățile, care le-am luat dela Dumnezeu. Deci silește-te și tu, o Timotee, să păzești pre Sf. Duh în inima ta, ca și Sf. Duh acesta să păziască întru tine, pre zălogul

cel ce ți s'a încredințat; căci dupre David: «De nu va păzi Domnul cetatea, în zădar a privegheat cel ce o păzește» (Ps. CXXII, stih 1).

15. Știi aceasta, că s'a întors toți de către mine cei din Asia, între care este Figel și Ermoghen.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul ispitele, care le-a cercat în Asia, nu pentru ca să măhniască pre ucenicul său Timotei, ci mai ales pentru ca să-l încredințeze, că de ar cădea și însuși în aceleași ispite, să nu i se pară deșănțat și să se teamă, ci să sufere cu vitejie; că de vreme ce Pavel s'a prins și s'a închis de către Neron, aceasta văzându-o toți hristianii, cei ce sânt în Asia, adecă cari se trag din Asia și se află în Roma, au lăsat pre Pavel și s'au întors de către dânsul, poate temându-se ei¹⁾.

16. Deă milă Domnul casei lui Onisifor.

Vezi, o cetitorule, filozofia prea fericitului Pavel și suferirea de rele; pre cei din Asia, adecă cari s'au întors de către el, nu i-a blestemat; iar pre Onisifor, carele a purtat grijă și l'a odihnit il blagoslovește și se roagă pentru el²⁾. Și nu numai pre el blagoslovește, ci și pre toată casa și familia lui; că atâta eră îmbunătățiți toți oamenii casei lui și atât cu sirguinta i-a învățat blagoslovitul Onisifor, în cât toți urmau lui și virtuței lui.

Că de multe ori m'a odihnit.

Precum răcorește și răsuflă cineva pre nevoitorul și luptătorul acela, carele este cuprins de înferbântarea și nădușala ne-

¹⁾ De aceasta zice Teodorit: „În Roma din vechi eră împărăția, deci mulți nemerniciau acolo, unii adecă pentru neguțitorie, iar alții pentru alte trebuințe. Deci potrivit e, că întru acea vreme și oare-cari din credincioșii cei din Asia să fi mers acolo și să fi fugit de întâlnirea Apostolului, pentru frica lui Neron. Însă și numele acestora dar l'a pus, ca a unora ce au arătat mai lucrătoare ură și aceasta încă o a făcut, nu pre aceștia prihânindu-i, ci făcându-i arătați pre protivnicii credinței ce-lui ce îi eră încredințată propoveduirea în Asia (adecă lui Timot.).

²⁾ De aceasta a zis Icumenie aceste orații despre Onisifor: „O fericite Onisifore, care te-ai învrednicit a răcori pre Pavel; o de ar fi nouă parte cu tine” iar Teodorit a zis acestea: „Vrednic de laudă și râvnit este și de trei ori fericit, cela ce a adus Apostolului atâta slujbă, această blagoslovenie secerându-o dela limba aceea, că aceia adecă de care o poimenit mai înainte și față fiind, s'au întors de către Apostolul; iar acesta din Asia a alergat la Roma, nici de lungimea căei îngreuindu-se, nici de prea crudul împărat temându-se și l'a învrednicit pre el de atâta slujbă, pentru care nu numai lui, ci și toatei casei lui i-a răsplătit cu dumnezeiasca milă.

voinei și a luptei, așa zice, și Onisifor prin cuvinte și prin fapte m'a răcorit și m'a răsuflat pre cel ce mă află întru nevoința muceniei și înădușala necazurilor. Și nu o dată m'a răcorit sau de două, ori de trei ori, ci de multe ori. Cu asemenea chip se cuvine și noi, frații mei hristiani, să facem, urmând blagoslovitului acestuia Onisifor și totdeauna să ajutăm și să invităm, pre cei ce pătinesc pentru credința cea în Christos și pentru predanisirile părinților și porunca lui Dumnezeu; căci de vom mângâia pre ei cu cuvântul și cu lucrul, ne vom face părtaș al plăților lor, cari cei ce pătinesc au să le iă dela Dumnezeu pentru acestea. Și să nu zici de Pavel; pentrucă Pavel de nu ar fi și avut pre cineva să-l ajute și să-l îmbărbăteze întru nevoința muceniei, totuși el de sineși ar fi rămas viteaz și întărit (și cu toate acestea și el numește răsuflare și răcorire pre mângâerea ce o proaducea Onisifor), ci poate alt frate al nostru, carele pătinește pentru credință și pentru porunca lui Dumnezeu, să nu sufere cu vitejie muncile, de nu ar avea pre vre un alt frate, ca să-l întăriască și să-l mângâe. Deci de se va află cineva, care să ajute și să întăriască pre fratele, cel ce pătinește acest-fel, acela negreșit că se va face tovarăș și împreună părtaș al biruinței fratelui aceluia; și de se va face împreună părtaș al biruinței lui, cu adevărat se va face părtaș și al cununilor lui. Și aceasta arătându-o Pavel, ziceă aiurea: «Însă bine ați făcut împreună împărtaşindu-vă cu mine întru necaz» (Filip. IV, 14); pentru aceasta și în luptele ce făceau în vremea veche, aceia ce stau și păziau vasele și lucrurile ostașilor celor ce se luptau, împărțiau jafurile vrășmașilor celor biruiți întocmai cu ostașii cei ce s'au luptat și au biruit¹⁾.

¹⁾ De aceasta și Dumnezeu după ce cele douăsprezece mii de Evrei s'au bătut cu Madiamitenii și i-au omorât pre ei, împreună și pre Valaam, fiul lui Lear (pentrucă cu sfatul acestui blestemat au pus Madiamitenii mai întâi pre femeile lor înaintea mulțimei și au curvit cu ele Ierulimii și s'au închinat lui Beelfegor), după ce au biruit aceștia, zic, Dumnezeu a poruncit lui Moise să împartă toate jafurile și jumătate să le iă ostașii cei ce au bătut, iar jumătate să o iă toată adunarea Evreilor, cari nu se bătuse. „Și a împărțit jafurile între ostașii lor, celor ce au fost preacurvit, în tabără și între toată adunarea” (Numer. XXXI, 27). Și au împărțit jafurile și la cei ce s'au războit cu vrășmașii dupre trup și au împărțit jafurile și la cei ce s'au războit cu vrășmașii dupre trup și zice: „Căstigul a împărțit celor ce s'au oștit (că puțin număr a fost alora”, adecă celor ce au rămas în lagăr. Că cu dreptul a socotit a se împărtași din folos și aceștia deși nu cu trupurile s'au nevoit,

Și de lanțul meu nu s'a rușinat.

În toată partea epistoliei acestea pomeneste fericitul Apostol numai de rușinea Domnului, nu și de primejdia pătimirilor celor pentru Christos. Pentruce? Pentru ca să îmbărbăteze pre Timotei și pentru ca să arate lui, cum că singură rușine este în pătimirile cele pentru Christos, nu și primejdie, măcar că eră și primejdie; pentrucă Neron eră îndrăcit asupra lui Pavel, pentrucă a întors la credință pre unii din casnicii și iubiții săi, adecă pre turnătorul de vin și paharnicul său. Și vezi despre aceasta la zicerea: «Intru întâia răspundere a mea nici unul a fost împreună cu mine» (II Timot. IV, 16).

17. Ci ajungând în Roma, mai cu silință m'a căutat și m'a aflat.

Onisifor, zice, nu s'a rușinat de lanțurile ce le port pentru Christos, nici m'a defăimat ca pre un închis și legat, nici s'a temut să fugă de împreună vorovirea cu mine. Că mare primejdie eră a se întâlni cineva și a vorovi împreună cu Pavel, după ce s'a închis în temniță de Neron, ci cu silință și sirguintă m'a căutat și m'a aflat; care este semn de mare bărbăție și credință și dragoste.

18. Deă lui Domnul să afle milă dela Domnul în ziua aceea.

Blagoslovitul Onisifor, zice, a făcut milă cu mine; deci deă Domnul, să iă răsplătire și plată de mila sa în ziua aceea înfricoșată a judecăței; pentruce? Pentrucă atuncea toți au trebuit de multă milă și însuși sfinții, pentru înfricoșata judecată a Domnului, pentru înfricoșata hotărîre și pentru înfricoșatele munci. Dar dacă Onisifor, carele s'a pus pre sineși în primejdie de moarte pentru Christos, se mântuește de mila lui Dumnezeu, cu mult mai vârtos noi smeriții și cei ce de singură milă sântem vrednici? Aicea însă sar Marchioniștii, cei ce au eresul și zic: Iată că Pavel doi domni numește; răspundem noi lor, că nu este așa cu adevărat, precum însuși Pavel aceasta aiurea mărturisește zicând un domn (Efes. IV, 5). Și iarăși: «Ci nouă un Domn Iisus Christos este, prin carele toate» (I Cor. VIII, 6). Însă obiceiul este la Scriptură a întrebuintă acest-fel de voroavă, precum este ceea ce se scrie la Facerea: «A plouat Domnul dela Domnul» (Fac. XIX, 24); adecă Domnul a plouat dela sineși, de aceasta duple obiceiul Scripturii

ci cu sufletele. Vezi și supținsemnarea zicerei: „Pentru împărțășirea voastră în Evanghelie” (Filip. I, 5).

acestea, scrie și Pavel aceasta aicea. Iar de vei înțelege pentru postorirea Domnului pre Tatăl și pre Fiul și aceasta nu este necuvenită; căci și Tatăl este Domn și Fiul Domn și Duhul Sfânt Domn; însă nu sânt trei Domni, ci un Domn în trei ipostasuri, cunoscându-se și închinându-se. Și vezi, o cetitorule, că nu a zis Pavel să deă Domnul altă ceva lui Onisifor, fără numai milă¹⁾.

Și câte în Efes au slujit mie, mai bine le știi tu.

Blagoslovitul Onisifor, zice, este obișnuit a face bunătăți și faceri de bine mie totdeauna; căci nu numai în Roma aicea a slujit mie, ci și în Efes acolo, precum tu mai bine știi. Deci unul ca Onisifor se cuvine a fi și fiește-carele hristian, ce iubește a se mântui; totdeauna a face bine și intru toată viața sa.

CAP. II.

1. Tu dar, fiul meu întărește-te.

Ce spui, o fericite Pavle, tu ai zis mai sus că ești legat în lanțuri și cum că toți s'au întors de către tine; și cum acum, ca cum nu ai fi spus nimica înfricoșat și groaznic, zici către Timotei: «Tu dar, fiul meu, întărește-te?» Așa, zice, pentru însăși aceasta mai mult zic, să te întărești tu duhovnicescul meu fiu, pentrucă eu mă aflu în legături; căci de nu ași pătimii eu învățătorul tău relele cele de acest-fel, poate ar trebui tu, ucenicul meu a te întrista și a te teme căci tânăr fiind și necercat ai intrat în primejdie. Dar acum nu este puțină mângâiere ție spre a suferi ispitele, ce îți urmează, văzând că pățimesc și eu însu-mi și sufăr acest-fel de ispite. Deci întărește-te și mângâe-te, întâi pentrucă însăși firea lucrului, adecă a apostoleștei propoveduirii și a hristianismului are primejdie

¹⁾ „Pentruce?” Pentrucă duple Hrisostom, precum Pavel a luat milă dela Onisifor, roagă pre Dumnezeu, aceasta a o dobândi și Onisifor dela Domnul (Vor. III la aceasta către Timotei). Poate însă și fiindcă milă este nume obștesc și cuprinde pre toate darurile, ce le dă Dumnezeu nouă în viața aceasta și slava și fericirea ce are a le da în cea viitoare. Pentru aceasta și acei cărora li s'a dăruit aceea se numesc de Petru miluiți, zicând: „Cei ce oare când nu erau norod, acum însă sânt norod al lui Dumnezeu, cei nu miluiți, acum sânt miluiți” (I Petru II, 10). Și Pavel numește pre sineși miluit zicând: „Socotiala însă dau ca un miluit” (I Corint. VII, 25). Ci și slava, ceea ce este în ceriuri și încununare celor fericiti milă este și de milă se dă duple cântătorul de psalmi: „Al ce te încununază cu milă și cu îndurări”. Vezi și la supținsemnarea capitolului IV stihul 8 al acesteia).

și ispite, și nu tinereța ta și necercarea; și al doilea încă, pen-
trucă, obștește a zice, tot omul, cel mai mic și mai josit, când
cade în primejdii, ori la ce pricini și lucruri, el firește se măn-
gâe foarte, când vede că pătimește aceleași primejdii și cel
mai mare și mai de sus decât dânsul. Vezi însă, o cetitorule,
cu câtă părintească dragoste și cu câtă iubire mângâe Pavel
pre Timotei, numindu-l fiu al său; pentru că cu numele acesta,
ca cum ar fi revărsat Pavel sufletul său în Timotei și ca cum
ar zice lui, de ești tu fiul meu, urmează mie, tatălui tău.

Intru Darul cel în Christos Iisus.

Nu te întări, zice, o fiul meu Timotei, din singură pilda mea
și din singure primejdiile mele, ci mai ales întărește-te cu de-
osebire prin Darul lui Christos și Darul acesta al lui Christos
aibi-l ajutător și împreună nevoitor întru toate primejdiile și
ispitele tale; prin care noi Apostolii și toți hristianii, am luat
stăpânire să călcăm preste șerpi și preste scorpii¹⁾ și preste
toată puterea vrășmașului și de nici una să ne vătămăm: «Iată
zice dau vouă putere a călca preste șerpi și preste scorpii și
preste toată puterea vrășmașului» (Luca X, 19).

2. Și care le-ai auzit dela mine prin mulți marturi.

Acelea, zice, ce le-ai auzit și nu acelea, care cu întrebări pego-
nitoare și cu cuvinte gâlcevitoare le-ai învățat; pentru că cre-
dința este din auz; și le-ai auzit nu pre ascuns, ci de față in-
aintea multor marturi, ce erau față. Oare-cari însă precum și
Climent în tâlcuirea a șaptea «mulți marturi» a înțeles pre
Legea Veche și pre proroci, ca cum ar zice lui Timotei, Pa-
vel: «Știi, fiul meu, că cuvintele ce ai auzit dela mine, au fost
adeverite cu niște mărturisiri ale legii și ale prorocilor».

Acestea încredințează-le unor oameni credincioși.

Nu a zis lui Timotei Pavel, că cele ce le-ai auzit dela mine
spune-le oamenilor celor credincioși; ci a zis, încredințează-le
acestea lor cu siguranție, ca o vistierie de mult preț și ca un
zalog; pentru că acele lucruri, ce le încredințează cineva altuia.

¹⁾ Insemnează că Sholasticul Nichita al teologului Grigorie, tropologice-
cește aligorișește pre șerpi și pre scorpie și zice, că șerpii sunt pă-
catele cele mari și de moarte; iar scorpii sunt cele de ertare și nu de
moarte, care se par adecă mici; mușcă însă și vătămă pre om de moarte,
căci păcatele cele mici nebăgându-se în seamă și trecându-se cu leni-
vire se fac mari și aducătoare de moarte (în sholiile cuvântului cele la
Paști). Vezi însă și la cugetarea XIV a duhovniceștilor iscusințe că
este greutatea păcatelor celor de ertare; vezi și la tâlcuirea și la supli-
insemnarea zicerei: «Intru altă Evanghelie, care nu este alta» (Gal. I, 7).

ca să le păziască, le așează cu siguranță și cu încredințare.
Vezi însă, o cetitorule, că zice Pavel lui Timotei, să încredin-
teze cuvintele lui, nu unor oameni prigoniți și cari se indelet-
nicesc în întrebări și în siloghismuri, ci unor oameni credincioși
adecă încredințați, având credința cu prostime, nu dau zalogul
cuvintelor, ce le-ar încredința cineva lor.

Cari vor fi îndestui și pre alții a învăța.

Încredințează, zice, o Timotei, cuvintele mele oamenilor a-
celor credincioși, cari sânt îndestui a le predanisi și altora; căci
ce folos este când cineva este el credincios și încredințat și
toate cuvintele le priimește cu prostimea și fără de întrebări
și prigoniți, însă nu poate să predaniască și altora cuvintele
acelea, ce le-a priimit și s'a învățat? Sau ce folos este dacă
însuși nu vinde cuvintele credinței, cari s'a învățat, dar nici
poate a face pre alții asemenea ca dânsul. Deci două lucruri
se cuvine a aveă învățătorul, unul adecă a fi credincios, adecă
încredințat, că va păzi cele ce a auzit și nu le-a vinde și al-
tul adecă, a fi învățătoresc, adecă a aveă putere să învețe și
pre alții. Iar aceste cuvinte arătat esse că Pavel poruncește lui
Timotei, nu pentru noroduri, ci pentru arhieriei și preoți; căci
nepotrivit este să socotim, că acestea le scrie pentru norod-
nici, căci când trimite Pavel scrisorile sale la norodnici, scriă
într'însele fără luare aminte, atât despre Elini cât și despre
Evrei și nu scrie unele ca acestea, adecă nu cere a fi cei ce
le aud și îndestui de a învăța și pre alții. Iar eu socotesc că
acestea le zice Pavel și pentru oare-care tainuite și ascunse pri-
cini, care trebuiă să le zalogiască Timotei, ca pre o vistierie
la oameni încredințați și puternici de a învăța pre alții¹⁾.

3. Tu dar rău pătimește, ca un bun ostaș a lui Iisus
Christos.

¹⁾ Pentru aceasta și învățătorul de cele ascunse, Dionisie Areopag.,
păzind porunca aceasta a lui Pavel, învățătorului său, scriă și însuși
dela acestuși sfințit Timotei, împreună ucenicul cu el acestea: «Ci vezi,
ca să nu te joci cu sfințele sfințelor, ci să le evlavisești și cele ale as-
cunsului Dumnezeu cu gânditele și nevăzutele cunoștințe, să le cinstești,
nempărtașite adecă și nespureate, acestea păzindu-le despre cei nede-
șinți, ci cu singurii preoții, cei sfințiți de cele sfințite, cu sfințită stră-
lucire ierarhicește împărtașindu-te» (cap. I despre biserică, ierarhie); care
aceasta tâlcuindu-o purtătorul de Dumnezeu Maxim, zice: să nu te joci
adecă nu cu o jucărie și fără evlavie să faci arătate tuturor celor ne-
șințiți, prilej de răs lăcăra cele dumnezeiești și tainice; ci singurii pre-
oților celor sfințiți (a le arăta) că nu se cuvine cele sfinte a se arăta
celor spurcați, nici mărgăritarii a se arunca porcilor.

Vezi, o cetitorule, că a pătimi rău cineva, este însușire de un ostaș a lui Christos; iar a nu pătimi rău, nu este însușire de ostaș a lui Christos? Deci nu se cuvine tu, hristianule, a te întrista dacă pătimești rău, pentru că te-ai rânduit să fi ostaș a lui Christos. Și cu adevărat mare și minunată vrednicie este a fi cineva ostaș al lui Christos, a cerescului și a nestrucăturii împărat; de oare-ce unii socotesc a fi mare vrednicie de a fi ostaș al pământescului și stricăciosului împărat.

4. Nimenea ostaș fiind, se împleticește cu lucruri lumești, ca voevodului să placă.

Acestea cuvinte nu s'a zis de Apostol, pentru singuri episcopii și învățătorii, ci de obște pentru toți hristianii, ostașii lui Christos; doritoare însă și vie zicere este împleticirea, ce o a întrebuințat aicea Apostolul; căci cu adevărat grijile și îngrijirile lumești sânt ca niște legături și șerpi, cari leagă și împleticesc pre ostașii lui Christos și nu îl lasă slobod. Zicând însă Pavel și lucruri, umbros a arătat pre turburările și greutatețile și supărările lumei, fiindcă lucruri vreă să zică greutate și tulburări, ca și dela singur numele, ce au grijile lumești, să opriască pre hristiani dela dănele. Pentru ce tu, o cetitorule, te legi pre sineți de multele îngrijiri ale lumei? Pentru ce te împleticești în grijile și supărările lumei? De singură ostașia ta poartă grijă, și oșteniasca ta rânduială, păzește-o și așa vei plăcea lui Christos, carele te-a ales pentru a fi ostaș al său¹⁾.

5. Iar deși se nevoește cineva, nu se încununează, de nu se va nevoi legiuit.

Nu este zice, indestul ție, hristiane numai aceasta, a intra întru nevoiță și în locul cel de luptă pentru Christos și pentru porunca lui; nici este destul ție numai a te unge cu untdelemn precum fac luptașii și a te prinde cu protivnicul luptașul tău diavolul; nu, ci îți trebuie să păzești încă și legile luptătorilor, care rânduesc, ca să fii întreg înțelept și păzit de patimile trupului, ca să mânânci și să bei puțin și cu înfrânare și ce chipuri se cuvine să întrebuințezi când te lupți, ca să

¹⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește zicerea aceasta: „Cei ce au îmbrășsat viața cea oșteniască sânt despărțiți de meșteșugurile cele neguștorești, ci de singura iscusirea armelor fac purtare de grijă, ca pre domnii ce au aceași fire să-i slujiască”. Zice însă cuvios, Marcu: „Nici un ostaș se împleticește în lucrurile lumei; că acela ce voește a birui pătimile împreună cu împleticirua, este asemenea cu acela ce stinge focul cu paie” (Cap. CLIV despre duhovniceasca lege).

obori jos și să biruești pre vrășmașul tău¹⁾; fiindcă nu fiește-carele se luptă prost și cum s'ar întâmplă, nici precum ar voi; ci sânt legi de nevoiță, care rânduesc cum și cu ce chip să se lupte luptașul și să biruiască și așa biruința lui să fie vrednică de cununi²⁾. Vezi însă, o cetitorule, înțelepciunea mai sus a zis, că hristianul este ostaș, ca să arate cu numele acesta, cum că hristianul totdeauna se cuvine a fi gata spre a primi jungheri și morți pentru cerescul împăratul său Christos; iar aicea zice, că hristianul este nevoitor și luptător; pentru ca s'arate cu pilda aceasta, că hristianul se cuvine toate a le suferi și de toate a se înfrâna: «Că acela ce se nevoește, zice, totdeauna se înfrânează» (I Cor. IX, 25). Și cum că totdeauna se cuvine a se iscusii și nici o dată a se lenevi³⁾.

6. Plugarul cel ce ostenește trebuie mai întâi a se împărtași din roduri.

După ce mai sus a adus pilda ostașului și luptătorului, Apostolul acuma aduce și a treia pildă, pre a plugarului. Ci pilda ostașului și a luptătorului se potrivește la fiește-carele hristian precum a zis mai sus; iar pilda plugarului mai mult se potrivește păstorului și învățătorului hristianilor; căci precum plu-

¹⁾ De aceasta și Chiril al Alexandriei așa tâlcuește zicerea aceasta: „Că bărbatul cel nu foarte iscusit în meșteșugurile luptelor, măcar de s'ar crede că are putere mai multă decât ceilalți, ci de nicăirea va află a dobândi și filotimiile cununilor, neintrând mai înainte în nevoițele cele pentru luptă și nenorocindu-se de privitorul proestos al locului celui de nevoiță cu întru vederea lui Dumnezeu dumnezeiasca sa lege cinstindu-o, și întru cele plăcute lui îndreptând viața noastră, prin supunerea cea întru toate, și să arătăm dorul nostru întru toate cele mai bune ferbinte și nebiruit” (Vor. IX la Paști).

²⁾ Iar Mar. Vasilie așa tâlcuește zicând: „De nu se va nevoi cineva legiuit în vremea sămănăturii, șezând în casă sau dormind, sosind seceratul, umple-și sânul său de mănunche? Cine au cules via, cea neșădă de el? Ai acelora sânt rodirile, ai cărora sânt și ostenele; cinstite și cununiile ale celor ce au biruit sânt. Cine încununează pre cel ce nici s'a desbrăcat împotriva luptătorului său, când nu trebuie numai a birui, ci și legiuit a se nevoi duple Apostolul? Și aceasta este ca nici cea mai mică din cele rânduite a le trece cu vederea, și așa fiește-carele a le face, precum ni s'a poruncit. Că fericit este, zice, acela pre carele viind Domnul îl va află făcând, nu precum s'ar întâmplă ei făcând așa, decât duple poruncă” (La Procuvent. Hotăr. celor pe larg).

³⁾ Pentru aceasta și Iov zice, că viața omului nu-i decât un războiu neînșinat și ispită și iscusire: „Au nu viața omului este o ispitire pre pământ?” (Iov VII, 1). Și Pavel aiurea zice: „Nu este nouă luptă către sine și carne, ci către începătoriile și stăpâniile și stăpânitorii de lume și vechului acestuia” (Efes. VI, 6).

ost
iesc
cu
ind.

use
ii¹⁾.
chis
ozit

voi.
oșii
ipra
i să

a a
i tă

garul nu poartă grijă de sineși, ci de pământ și nu puțină plată dobândește din rodirea pământului; așa și învățătorul și arhierul și preotul nu poartă grijă de sineși, ci de hristianii, cei ce se învață de dânsul; însă nu fără folos ostenește, ci precum plugarul mai întâi se împărtășește de roduri, el mănâncă din rodul țarinei și a viei ce o lucrează; așa și învățătorul mai întâi decât ceilalți, el dobândește ostenelele sale; fiindcă Dumnezeu răsplătește lui cu imbelșugare aducere de roduri și fapta bună a celor ce se învață de el¹⁾. Deci pentru a nu se intristă Timotei și ori carele alt învățător, cum că în viitorime are să dobândiască plata ostenelelor sale și nu aicea, pentru aceasta îl mângâie Pavel și îi zice, că încă de aicea vei lua plata ostenelelor tale, o Timotei, și intru însuși ostenelele tale se află răsplătirea ta; căci de nu vei dobândi altă, dar folosul ce-l pricinuești la atâtea suflete cu învățătura ta, însuși acela este mare câștig, ce ți se dă încă în viața aceasta; și las a zice duhovniceasca bucurie ce o ia conștiința ta, pentru îndreptarea, care vezi, că se face prin învățătura ta fraților tăi, care bucurie este o mare bunătate. Oare-care însă după Teodorit, zic, că rod aicea înțelege pre cinstea și ocrotirea, ce o dobândește învățătorii dela ucenicii lor, și hrana cea de nevoie, ce nu este așa adevărul. Vezi însă, o ceitorule, că Pavel nu a zis că prost, plugarul mai întâi se îndulcește din roduri, ci plugarul cel ce ostenește, adică în toate zilele se rumpe de ostenele și nu acela ce prost lucrează. Pentru aceasta a zis și Solomon: «Că laudat este rodul bunelor ostenele» (Înțelepciune III, 13). Și tatăl lui Solomon, dumnezeescul David: «Din rodurile ostenelelor tale vei mănca» (Psalm. CXXVII, 2). Care de-a îndărătul scrie dumnezeescul Chiril al Alexandriei: rodurile ostenelelor tale le vei mănca (în pendatef. foaia 1518).

7. Înțelege cele ce zic.

Fiindcă pildele ce le-a adus mai sus dumnezeescul Apostol, al ostașului și a nevoitorului și a plugarului, le-a zis ghicitoarește, pentru aceasta zice aicea: Înțelege-le acestea ce zic ție, o Timotee, precum a zis și Domnul: «Cela ce cetește, înțeleagă» (Mat. XXIV, 15). Fiindcă eu pentru aceasta zic acestea întunecat și ghicitoarește, pentru ca să ascuți mintea ta mai

¹⁾ Iar sf. Grigorie al Nisiei, aceasta așa o tâlcuește: Trebuie mai întâi din roduri a se împărtăși ca nu mai întâi din învățători, intru aceștia isprăvind, carele învață, ca aceasta a se cuveni mai întâi să se împărtășiască din roduri, pre cari roduri mai întâi decât alții prin faptele bune le lucrează.

molt spre a înțelege; de aceasta chezeșluește și Solomon: «Cu înțelegere să înțelegi cele ce se pun înaintea ta» (Pild. XXIII, 1). Apoi roagă pentru dânsul, ca pentru un adevărat fiu al său și zice după urmare.

Că de-a ți ție Domnul înțelegere intru toate.

Mă rog Domnului, zice, o Timotee, pentru a da ție înțelegere; ca să pricepi nu numai acestea ce am zis ție, ci și fieștecare alt cuvânt ghicitoare¹⁾, și ascuns și întunecat și să deslușești cu înlesnire fie-care lucru și pricină cu anevoc deslușită precum zice Daniil: «Și cei înțelepți vor înțelege» (Dan. XII, 10). Unul însă din cele șapte daruri ale Sf. Duh, serie Isaia, că este înțelegerea (Cap. XI, 2)²⁾; iar ce este însușirea înțelegerei, vezi-o la tâlcuirea zicerei: «Intru toată înțelegerea și înțelepciunea duhovnicească» (Col. I, 9).

8. Adu-ți aminte de Iisus Christos, cel ce s'a sculat din morți, din sămânța lui David.

Acest cuvânt îl zice Marele Pavel pentrueretici, pentru că în acea vreme erau oare-cari, cari socotiau lucru de rușine de a pătimi și a muri Fiul lui Dumnezeu, și din aceasta învățau poate ei, că după nălucire s'a arătat și nu cu adevărat om³⁾; de vreme ce Fiul lui Dumnezeu atâta s'a smerit pentru oameni în cât însuși oamenii se rușinează a lipi la Dumnezeu atâta mare smerenie. Și aceasta poruncește lui Timotei Pavel și pentru ca să-l mângâie, ca cum i-ar zice: Să știi, o Timotee, că și însuși învățătorul nostru Christos, cu patimile a biruit pre

¹⁾ Unul ca acesta a fost pror. Daniil, care pentru duhovniceasca înțelegere ce avea, tâlmăciă toate visurile și cimiliturile; de aceasta zicea despre aceasta către împăratul Valtasar, când a văzut mâna scriind pre perete împărăteasca maica lui: «Este un bărbat în împărăția ta, intru carale este Duhul lui Dumnezeu... și înțelepciune și pricepere intru dânsul și tâlmăcind visuri și vestind cele ascunse și dezlegând conlegăturile, Daniil» (Dan. V, 11).

²⁾ Înțelegere este însă după Mar. Vasilie: agerimea minții, după buna umbră aflând potrivire și cuviința fiește-căruiia lucru (la tâlc. zicerei: «Vai celor înțelegători intru sineși» (Is. V, 2).

³⁾ De aceasta și Teodorit zice așa: «Intru acea vreme începuse și Simeon a sămăna ereticeștii spini; iar acesta și cei dintr'insul toți, au tâlcuit înălțarea trupului Domnului și a zis că înnoimenirea lui s'a făcut după nălucire; pentru aceasta dar dumnezeescul Apostol cele despre duhovniceasca fire de o camdată tăcându-le, despre singura iconomia ceu de ei făcută a scris pururea își aduce aminte (Timotei), de nașterea ceu din sămânța lui David a învățat și din învierea din morți și amândouă aceste vederat le-au tăgăduit vrășmașii adevărului.

moartea și prin moarte a dobândit viața. Deci de acestea adu-ți aminte totdeauna și nu te vei împuțina cu sufletul, nici te vei îngreui de patimi și de isp. te, ci foarte te vei mângâia¹⁾).

Dupre Evanghelia mea.

Fiindcă intru acea vreme erau mulți eretici, precum am zis și bine vestiau alte oare-care streine și nepotrivite ale credinței, pentru aceasta poruncește Pavel lui Timotei, să nu iă aminte la acelea, ci la Evanghelia sa, adecă la acele ce însuși binevestește și propoveduește²⁾).

9. Intru care și rău pățimesc până la legături, ca un făcător de rele.

Mai sus adecă a mângâiat Pavel pre Timotei, dela pomenirea lui Iisus Christos și dela pilda aceluia; iar acum îl mângâie pre el și dela a sa pildă; mângâe-te, zice, o Timotee, u-cenice al meu, dela patimile și ispitele mele, ale învățătorului tău, pentrucă și eu pățimesc rău și sânt legat în lanțuri ca un tâlhar și făcător de rele, numai și numai pentru Evanghelia

¹⁾ Că și singură însuși pomenirea lui Iisus Christos, veselește pre suflet și îl mângâie. Pentru aceasta a zis dumnezeescul David: „Mi-am adus aminte de Dumnezeu și m'am înveselit“ (Psalm. LXXVI, 3); care tâlcuind teolog. Grigorie zice: „Ce este mai gata decât aducerea aminte? Adu-ți aminte și tu și veselește-te. O lesnire de vindecare! o grabă de în-sănătoșare! o mărime de dar! Nu adoarme numai pre împuținarea de suflet și pre întristare pomenindu-se Dumnezeu, ci lucrează și veselie“ (Cuv. către cetățenii Nasianzului). Pentru aceasta și dumnezeescii părinți, cei ce se numesc deștepți slătuiesc pre toți hristianii să aibă neconținută pomenire și cugetare a numelui lui Iisus Christos, neîncetat zicând în inimile lor: „Doamne Iisuse Christoase, Fiul al lui Dumnezeu, miluește-mă“. Și cei despre aceasta la cap. X a cărții ceii sfātuitoare, către Mitropolitul lum-non. A zis însă și Teotim: „A aveă cineva pomenirea lui Dumnezeu ca adevărat, este a aveă pomenire de viață, iar a-l uită se face moartea“. Drept aceea dupre înțeleptul acesta, cel ce pomenește pre Dumnezeu și pre Iisus Christos, acela pomenește viața și se face în viață; iar acela ce uită pre Dumnezeu și pre Iisus Christos, se face în moarte. Pentru aceasta scrie și Evsevie, că Apostolul Petru văzând pre femeea sa, că o duceau necredincioșii să o omoare, a strigat către dânsa, să-și aducă aminte de Domnul; (cu aceste cuvinte scriind Evsevie): „Zic însă că femeericitul Petru, văzându-și femeea ducându-se, ca să o omoare, în dorință adecă pentru chemare..., a strigat însă foarte tare sfātuindu-o și mângâindu-o, anume zicându-i: adu-ți aminte, o soro, de Domnul“ (în dorința ser. istorie cartea III cap. III). Această istorie o pomenește și Clement Stromateul în cartea VII, dela carele o a luat aceasta și Evsevie.

²⁾ Vezi la supținsemnarea cap. XIV al ceii către Romani stih 24, către Pavel și a altor Apostoli.

lui Christos; și am dobândit dela oameni socotială și prepus rău, pentru propoveduirea Evangheliei.

Ci cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă.

Pentru ca să nu zică cineva și ce folos este de pătimești rău, o fericite Pavle și ce lucru de mirare este a te află legat în lanțuri? Arată mie, ce folos ai câștigat din pătimirea aceasta? Sau ce lucruri de mirare s'au făcut din legăturile tale? Pentru aceasta, zic, răspunde aicea Pavel și zice: că acesta este câștigul relei pătimirei mele și acesta este lucrul cel de mirare că legăturile mele au născut pre urmarea a nu se legă cuvântul și învățătura mea ci prin legături a se dezlegă mai mult și a se lăți și a se propovedui acum la toți mai mult decât întâi; căci cuvântul lui Dumnezeu au doar este vre un lucru simțitor, zice, ca, când se oprește trupul, împreună să se opriască și el? Nu, cuvântul lui Dumnezeu este un lucru slobod și neținut și atuncea când noi cei ce-l propoveduim sântem legați, el este dezlegat și aleargă slobod fără a se opri de cineva; și iată do-vada este aproape, zice, că cu toate că eu sânt legat cu lanțuri, limba însă este dezlegată și pentru aceasta propoveduesc și dictăluiesc apostolește către tine și către ceilalți. Vezi minune? Vezi câștigul ce l'au născut legăturile mele?

10. Pentru aceasta toate le sufăr pentru cei aleși.

Și acest cuvânt în îndemnare este către Timotei, pentru ca să se mângâie și să sufere ispitele, căci și eu nu pățimesc pentru mântuirea mea, ci pentru mântuirea celorlalți hristiani; și nu ca să mă slăvesc eu, ci pentru ca să se slăviască ceilalți. Căci sânt aceștia? Cei aleși ai lui Dumnezeu, adecă acei ce s'au ales de Dumnezeu, pentru ca să moșteniască viața veșnică. Și dar dacă Dumnezeu i-a ales pre ei, cum nu se cuvine și noi Apostolii și propoveduitorii Evangheliei să pătimim ori ce pentru mântuirea lor?

Ca și aceia să dobândiască mântuirea cea intru Christos Iisus.

Pentru aceasta, zice, se cuvine să răbdăm și noi ori ce ispită pentru ca să dobândiască și cei aleși precum și noi mântuirea cea dorită lor. Și precum Dumnezeu a pățimit atâtea patimi, pentru ca să ne mântuim noi; așa dinpotrivă se cuvine să pătimim și noi Apostolii lui, pentru ca să se mântuiască cei aleși ai lui Dumnezeu. Drept aceea aceasta ce facem, adecă de suferim pătimirile pentru cei aleși ai lui Dumnezeu, nu este har și facere de bine a noastră, ci este o răsplătire, ce o facem

lui Christos, celui ce a pătit pentru noi. Apoi pentru a nu zice cineva, ce spui, o fericite Pavle? Tu te afli în legături și ai să te omori, și cum mândrindu-te, zici, că te faci pricinitor altora de mântuire? Către cari răspunde așa: Că eu nu zic pentru mântuirea trupului, ci pentru mântuirea cea întru Iisus Christos, adecă pentru cea sufletească, pentru cea adevărată și pentru cea slăvită; căci trupeasca mântuire este mincinoasă și neslăvită, pentru că trupul ori mai înainte ori mai în urmă, negreșit are a se topi și a se perde. Ascultă însă și ce zice mai jos.

Cu slavă veșnică.

Nu răbd eu, zice, fiește ce ispită, ca cei aleși numai să se mântuiască, ci pentru ca să se slăviască împreună cu noi Apostolii, care lucru este mult mai mare ca mântuirea cea simplă și aceasta o a arătat Domnul cu cuvântul ce a zis: Eu am venit ca viață să aibă și mai mult să aibă (Ioan X, 10), că mai multul este, a nu avea prost numai viața cei aleși, ci viața slăvită și veșnică¹⁾. Drept aceea deși legăturile și ispitele mele se par a fi de rușine și de durere, însă pricinuesc slavă celor aleși și slavă veșnică; iar dacă celorlalți legăturile mele pricinuesc slavă veșnică, cu mult mai vărtos pricinuesc aceasta însuși mie, celui ce port legăturile? Pentru aceasta dar, o Timotee, să nu te intristezi nici să te mârnești pentru mine.

11. Credincios este cuvântul.

Fiindcă mulți se îndoesc pentru viața și slava ce vor să fie, zicând și cum va fi aceasta? Căci când eu viez, atunci să mă desbrac spre moarte, și când mor, atunci am să viez? Că ghicitoria este aceasta. De vreme ce aceasta și altele asemenea zic oare-cari, pentru aceasta Pavel adeverează cuvântul acesta și zice: credincios și adevărat este cuvântul acesta; care cuvânt? Acesta adecă, cum că cei aleși vor dobândi mântuire slăvită și veșnică.

Că de am murit împreună și vom via împreună.

Cuvântul cel de mai sus formăluște și dovedește aicea Pavel cu siloghismuri omenști și firești și cu toate că mai sus a dat dovadă cuvântului acestuia și l'a adevărat cu ceea ce a zis: «Aduți aminte de Iisus Christos, că s'a sculat din morți».

¹⁾ De aceasta zice dumnezeescul Grigorie al Tesal. tâlcuind evangheliul zicerea aceasta: „Ce este mai multul? Adecă nu numai a fi împreună și împreună a viețui, ci și a ne afla ca frați ai săi și împreună moștenitori; aceasta dar e mai multul, precum se cuvine cel ce dă încă plăcerea aceasta (Cuv. către Xeni).

pentru că cu aceasta a dovedit, că precum Christos s'a sculat și s'a slăvit după moarte, așa și noi împreună avem să ne sculam cu dânsul și împreună să ne slăvim. Deci cum acum dovedește aicea pre cuvântul cel de mai sus cu acest siloghism, cum că de ne-am împărțășit noi împreună cu Christos în pătimi și în intristări, negreșit ne vom împărțăși cu el și întru cele bune și întru cele de bucurie; și de vom muri împreună cu Christos, negreșit avem să viețuim cu el împreună; căci fieste-carele om va judecă aceasta cu dreptul, cu cât mai vărtos Dumnezeu, carele este izvorul dreptății și al bunătății? Moarte însă numește Apostolul atât pre cea prin sf. botez întru sf. colimvitră, ce s'a făcut cu taină¹⁾ cât și cea pricinuită prin pătimiri și prin ispite.

12. De am răbdat vom și împărăți împreună.

Nu este destul numai a se da cineva o dată pre sineși la moarte, pentru Christos și pentru credința și porunca lui Christos, ci totdeauna a se da pre sineși la moarte pentru el, care și aiurea o zicea aceasta Pavel: «În toate zilele mor» (I Cor. XV, 31). Pentru aceasta multă răbdare trebuie să avem toți hristianii, întru toate ispitele, ce ne urmează, ca prin răbdare să ne învrednicim a împărăți împreună cu Christos.

Iar de ne vom lepădă de el și acela se va lepădă de noi.

Cu aceste cuvinte formăluște Apostolul prin cele dinprotivă, pre cuvântul cel de mai sus și zice, că nu numai vom lua răsplătiri pentru răbdare, ce o am arăta în ispitele cele pentru Christos și dinprotivă ne vom osândi, dacă nesuferind ispitele ne vom lepădă de Christos; fiindcă de ne vom lepădă noi de Christos și Christos se va lepădă de noi în ziua judecății; precum însuși o a arătat, zicând: «Iar carele se va lepădă de mine înaintea oamenilor și eu mă voi lepădă de el înaintea Tatălui meu, celui ce este în ceriuri» (Matei X, 33). Iar dacă Christos se va lepădă de noi, socotește deacia, tu iubitele, ce osândă avem să luăm noi, cari ne vom lepădă de Christos

13. De nu credem, el credincios rămâne.

Dacă noi hristianii, zice, nu credem că Christos s'a sculat din morți, el de necredința aceasta a noastră nu se păgubește nimica; fiindcă el totdeauna este adevărat și credincios; ori de

¹⁾ De aceasta și Teodorit a zis: A muri noi împreună nu a zis numai pentru cei ce se omoară, ci și pentru cei ce se botează; că și acesia cu curățenie crezând și viață potrivită cu credință arătând, se împărțășesc cu stăpânul de viață.

credem noi, ori de nu credem; că Domnul zice, Dumnezeuul tău, acesta este Dumnezeu, Dumnezeu credincios (II Lege VII, 9). Și David zice: «Credincios este Domnul» (Psalm. CXLIV, 18). Și Apostolul aiurea zice: «Că ce, de nu au crezut oarecari? Au doar necredința aceloră pre credința lui Dumnezeu strica-o-va?» (Rom. III, 3). Ba; nu o va strică.

A se lepădă de sineși nu poate.

Adecă precum Dumnezeu, nu poate a nu fi, nici are fire a merge intru neființa, acesta ce singur este și mai întâi este și de nevoie duple estime fiind, așa nici nu este cu puțință a se tăgădui pre sineși; căci una și aceeași este a se duce intru a nu fi și a se tăgădui pre sineși¹⁾. Drept aceea Dumnezeu totdeauna rămâne; că de mărturisim noi și de credem și de nu credem și ne lepădăm, Dumnezeu nici se folosește sau câștigă ceva din mărturisirea și credința noastră; nici dinpotrivă se vatămă sau se păgubește din necredința și lepădarea noastră, ci la noi rămâne și folosul și vătămarea noastră²⁾.

14. Acestea adă-le aminte.

Pentru a nu socoti cineva, că Timotei aveă trebuință a se

¹⁾ Pentru aceasta Mar. Dionisie Areopag. în cap. VIII despre dumnezeieștile numiri arată, că vrăjitorul Elima, prihănește zicerea aceasta a Apostolului și dintru aceasta se filonichisește ca să dovediască cum că Dumnezeu nu este Atotputernic, pentru că nu poate a se lepădă sau a se tăgădui pre sineși, precum zice aicea Pavel, zicând sf. Dionisie: „De și zice Elima vrăjitorul, că de este Atotputernic Dumnezeu, cum se zice că nu poate ceva de către teologii voștri? Și ocărește pre dumnezeiescul Pavel că a zis că nu poate Dumnezeu a se tăgădui pre sineși”. Prihănirea aceasta însă și nebuniasca nedumerire a vrăjitorului dezlegându-o dumnezeiescul acela părinte, cel cu minte îngerească, zice așa: „Că tăgăduirea sau lepădarea de sineși este căderea din estimare; iar adevărul este estimare, iar lepădarea de adevăr este cădere din estimare. Deci adevărul este estimare, iar lepădarea de adevăr sau tăgăduirea este căderea din estimare și Dumnezeu a cădea din estimare nu poate și a nu fi, nu este cu puțință; precum ar zice cineva, a nu putea, nu poate și a nu fi după lipsire nu știe. Ceea ce înțeleptul (Elima adecă), prestă picior așa luându-l il numește, nu a înțeles, urmează celor neiscușiți a birui dintr-un nevoitori, cari de multe ori neputincioși prepuind pre luptătorii lor cei împotriva că sânt duple părerea lor, și ca către unii ce nu sânt de față, vitejește umbros luptându-se cu dânsul și în zădar bat aerul cu lovitori îndrăznește și socotesc că a biruit pre împotriva luptătorii lor și să propoveduesc pre sineși de biruitori, nici știind puterea aceloră.”

²⁾ De aceasta și Teodorit a zis, că nici crezând noi, dovedim că este Dumnezeu el, nici necrezând noi îl scoatem din dumnezeiasca fire: că și crezând noi și necrezând, el Dumnezeu este; noi dar crezând dobândim folosul.

învăța cele de mai sus; pentru aceasta zice Pavel aicea, că aceste le scriu ție, ca să le aduci aminte celorlalți hristiani.

Mărturisind înaintea Domnului, a nu se luptă în cuvinte spre nici un lucru trebnic, spre oborârea celor ce îi aud.

Fiindcă este lucru pofitor filonichia (adecă învingerea în vorbe) și sufletul omului totdeauna voește a face întrebări și a se luptă în cuvinte; pentru aceasta Pavel zice aicea către Timotei, că tu mărturisește, adecă adă martor pre Dumnezeu prigonitorilor și poruncește-le cu asprime să nu se lupte în cuvinte, ca să cunoască, că și de nu te vor ascultă pre tine, Dumnezeu însă îi va osândi, cel ce se ia de tine spre mărturie; căci prigonitoria în cuvinte nu numai nici un lucru trebnic naște, sau folositor, ci mai ales pricinuește multă vătămă; fiindcă credința cea proastă și nedeslușitoare a aceloră, ce au luptările acestea în cuvinte, se oboară și se perde de întrebările cele prigonitorie, precum și un turn statornic se oboară și se răstoarnă de bombele și ghiulele tunurilor.

15. Sârguește-te a te arată pre sineși lămurit înaintea lui Dumnezeu, lucrător nerușinat.

Cu aceste cuvinte talmăcește Pavel, chipul cu care se va arată Timotei lămurit. Și carele este chipul acesta? Adecă de te vei arată tu, o Timotee, zice, că ești lucrător nerușinat, adecă de nu te vei rușină a face nici un lucru din acelea ce ajută și zidesc buna cinstire de Dumnezeu și dreapta credință; căci cu un chip ca acesta vei fi ales la Dumnezeu, suferind toate greutatele pentru el și lucrând toate voile lui. În toate părțile trimiterei acesteia, multă sirguintă pune Pavel, pentru a ridica din mijloc rușinea cea pentru patimile lui Christos; fiindcă multora se socotiă rușine crucea lui Christos și lauda crucei ca un lucru prostesc. Și însuși Apostolii încă, cei ce propoveduiau, ca niște proști și oameni de rând și necărturari se socotiau, și ca unii ce pătimiau patimi necinstite; tu însă, fiul meu Timotee, nu te rușină pentru toate acestea.

Drept îndreptând cuvântul adevărului.

Fiindcă mulți, zice, sânt aceia cari strâmbează cuvântul lui Dumnezeu și rău îl tâlcuesc, pentru aceasta, tu o Timotee, înmulță cuvântul lui Dumnezeu și drept talmăcește. Sau și altmătrelea: fiindcă nu a zis Pavel lui Timotei, îndreptând (sadea), că drept croind cuvântul adevărului, cu această zicere ne dă să înțelegem, că precum taie cineva cu cuțitul bucațile cele de

chis
ozit

voi.
ioși
upra
i să

sa a-
tă-

prisos și adause, ce sânt la un pom frumos, sau la o curea bună și le leapădă pre ele; așa și tu tae cu sabia duhului dela cuvântul adevărului și dela propoveduirea Evangheliei toată înțelegerea neadeverată și străină și leapădă-o¹⁾.

16. Iar de spurcatele deșartele glăsuirii, ferește-te.

Iar de necuratele zice, și zadarnicile voroave, ferește-te, adecă leapădă-te, o Timotee; iar fericitul Ioan Hrisostom în toate părțile epistoliilor lui Pavel, unde se află zicerea: zadarnică glăsuire, cetește nouă glăsuire; și cu aceasta ne dă să înțelegem cum că Apostolul aicea zice, să se lepede Timotei de necuratele scornituri și din nou izvodiri ale ereticilor, precum am zis în epistolia cea întâia către Timotei, cap. VI, stih 20: Oarecari însă pre zicerea «Ferește-te» o tâlcuesc în loc de: «cu prisosință să stai», adecă de prisos nevoește-te spre a le curmă și a oprî deșartele glăsuirii cele de acest-fel; însă înțelegerea aceasta nu este adevărată.

Că spre mai mult vor spori la păgânătate.

17. Și cuvântul lor, ca o cangrenă va avea pășune. Nestâmpărată, zice, este răutatea și mai mult doftorie nu pmește, fiindcă cuvintele ereticilor vatămă și strică pre partea cea mai multă a buneii cinstiri de Dumnezeu, precum cangrena și sint neîndreptați; cangrena însă este o patimă și o rană, care pricinuește putrejune la trup și mănâncă pre părțile trupului cele sănătoase, ce sânt împrejurul ei²⁾.

¹⁾ Insemnează că Marele Vasile și dumnezeescul Hrisostom la sfîntor liturghii, imprumutându-se cu zicerea aceasta a Apostolului, se rugă cu aceasta către Dumnezeu pentru arhiereul locului, zicând așa: „Întâi pomenește Doamne pre arhiereul nostru (Cut.) pre carele dăruiește-ți sf. tale biserici în pace, întreg, cinstit sănătos, întru zile îndelungate și drept îndreptând cuvântul adevărului tău“. Iar Teodotit așa tâlcuește apostoliceasca zicere: „Lăudăm dintre plugari, pre cei ce drepte tae brațele, așa și învățătorul vrednic de laudă este, carele urmează dreptății lui dumnezeescilor cuvinte“.

²⁾ De aceasta sfîntit. Avgustin a adeverit cu pilda aceasta a cangrenei, ce o aduce Apostolul aicea, cum că socotiala cea rea a ereticilor, totdeuna sporește spre mai rău și se face mai mare rană ca și cangrena, căci Maniheii, începând dela muscă, au făcut pre Dumnezeu începutul răului, că întrebă cândva un manihieu: cine a făcut pre Dumnezeu începutul pundeii altul de o socotială cu dânsul, cum că nu o a zidit Dumnezeu, căci musca e un animal rău, care supără și necăjește pre oamenii ceia asupra cărora se pune și acest-fel de supărătoare și vatămătoare animale sau insecte este și albina, apoi și pre aceasta diavolul o a zidit; și lăcusta este de acest-fel, negreșit și pre aceasta diavolul o a zidit. Dar puii cine i-a zidit? Cine oile? Cine pre elefant? Cine pre...

Dintre care este Imeneu și Filit.

18. Cari dela adevăr au rătăcit, zicând că învierea acum s'a făcut și răstoarnă credința oare-cărora.

Bine a zis mai sus dumnezeescul Apostol, că cuvintele ereticilor sporesc spre mai multă păgânătate, pentru că se vede că eresul lui Imeneu și a lui Filit nu surpă numai pre învierea din morți, însă multe și alte rele dogme se nășteau din eresul acela; căci dacă învierea morților s'a făcut acum, apoi judecata și venirea Mântuitorului s'a surpat și răsplătirea dreptilor și a păcătoșilor și oamenii cei buni și drepti au suferit necazurile și ostenele, care în viața aceasta le sufăr; iar oamenii cei răi și păcătoși nu s'au osândit pentru răsfăterile și slavele și indulcirile, cu care se indulcesc aicea, precum li se cuveniă, ci mai vârtos și s'au slăvit și au dobândit fericire prin bunătățile cele de aici; și dar ce mai trebuie fapta bună, de oare-ce acest-fel de răsplătire se face? În cât mai bine este, sau întocmai a zice cineva, că nici de cum este înviere, decât a zice, că acum s'a făcut învierea¹⁾. Inșă nu a zis, că aceștia

Pre toate acestea diavolul le-a zidit. Acest-fel a fost mult încălcit și al ereticilor cugetări ale Maniheilor; pentru aceasta se cuvine a fugi hristinii de aceștia și de toți ereticii, ca de niște perzători și ciumă, ca să nu se smreduiască și ei dela dânsii și să se peardă. De aceasta poruncește Solomon: „Scoate afară din adunare pre cel perzător“ (Pild. XXII, 10). Și prorocul David, părintele lui, ferește pre omul cel ce nu a șezut cu perzătorii: „Fericit bărbatul, zice, carele nu a șezut pre scaunul perzătorilor“ (Psalm I, stih 1). Pentru aceasta și dumnezeescul Poliharp. întrebându-l ereticul Marchion, de știe, cine este el, a răspuns lui sfîntul: „Te știu, zice că ești fiul cel întâi născut al diavolului“. Și Mar. Atanasie scrie în viața Mar. Antonie, că acel cuvios părinte fugi de arieni și de eretici, ca de ciumă; pentru aceasta și icumenicul sobor al șaselea poruncește să se ardă plămuitele minciuno-mărturisirile muniticilor cele de eretici scrise, în canonul LXIII al său. Și Apostolii poruncesc să nu se publicarisiască minciinos. supra suprascriesele cărțile celor necredincioși, ca niște sfinte, în canon. VII al lor. Iar Mar. împărat Solomon poruncește împăraților asemenea lui, să goniască dela sine pre cei necredincioși și să nu-i lase să samene neghinele păgânătății lor între cei credincioși zicând: „Împăratul înțelept este vânturător al necredincioșilor“ (Pild. XX, 26). Vezi și la zicerea: „De omul eretic după I a doua sfătuire leapădă-te“ (Tit. III, 10).

¹⁾ Iar Teodotit zice că ereticii aceștia de rea cugetare, pentru aceasta zic că învierea s'a făcut acum, fiindcă socotiau înviere pre moștenirea lor, cari se nasc din nuntă; cari se ridică, adecă se nasc și rămân în lume în locul născătorilor celor ce mor. Și așa cu această nebumiască socotială, amăgiau pre oameni și-i depărtau dela învățătura Apostolilor.

surpă credința tuturor hristianilor, ci numai a oare-cărora, a-decă a celor mai slabi în credință și după urmare zice:

19. Dar însă temelia cea statornică a lui Dumnezeu stă. Aceasta ce o zice aicea Pavel are acest-fel de înțelegere: nu s'a surpat, zice, toți hristianii, după cugetările ereticilor, cele de mai sus, ci cei neadeveriți și neîntăriți în credință și în cugetare, despre cari a zis Ieremia: «Au iubit a-și mișca picioarele lor» (cap. XIV, 10); căci de nu ar fi fost ei neîntăriți acest-fel, nu s'ar fi stricat de cuvintele ereticilor, ca să cadă din credință, ci căci erau neadeveriți mai întâi, pentru aceasta au căzut; că și strămoșul Adam, de ar fi fost adevărit și întărit în socotiala sa și în credința cea către Dumnezeu, nu s'ar fi amăgit de cuvintele femeii sale; ci fiindcă era neadeverit de prolovirea diavolului, pentru aceasta și când i s'a făcut prolovirea a căzut și a călcat porunca; iar câți au cugetarea lor și credința statornică, aceia stau întăriți și neclățiți și nu numai nu se vatămă de amăgitoriieretici, ci și se laudă de dânșii pentru că socotind putredele cugetările ereticilor mai mult se întăresc. Și vezi iubitele, că temelia lui Dumnezeu este statornică și nemișcată, în cât cu un chip ca acesta se cuvine a se țineă cineva, de credință, ca de o temelie statornică și nici decăt a se clăti¹⁾.

Având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pre cei ce sânt ai săi» (Numere XVI, 5), și: «Depărtează-se de nedreptăți tot cela ce numește numele Domnului».

Când Core și Datan și Aviron și Avnu și cei două sute șaptezeci de bărbați numiți ai adunării fiilor lui Israel, s'au sculat împotriva lui Moisi și a lui Aaron, atuncea Moisi, căzând ca fața la pământ cu mare smerenie, a zis către Core și către toți conapostații lui cuvintele acestea: «A cercetat și a cunoscut Dumnezeu pre cei ce sânt ai lui și pre sfinți și i-a apropiat către sineși» (Numer. XVI, 5). Ca cum ar fi zis către dânșii: «Ce v'ați sculat asupra noastră? Noi nu ne-am făcut inceptorii și povățuitori de norod și preoți al israilitescului norod

¹⁾ De aceasta zice și Coresie, că temelie înțelege aicea Pavel pre strămutata hotărârea lui Dumnezeu, iar Teodorit așa tâlcuește zicerea: «Nu poate a se clăti, zice, temelia adevărului, că Dumnezeu a pus temelie aceasta, iar pecetea temeliei este nădejdea învierii; că cela ce socotește pre învierea cea de obște, acela tăgăduiește învierea lui Christos; iar acela ce o tăgăduiește pre aceasta și patima lui o leapădă și cela ce o leapădă pre aceasta, tăgăduiește și nașterea cea din fecloară: deci pe- vit a numit pecete a temeliei pre credința învierii.

de sine-ne; Dumnezeu ne-a ales pre noi la această dregătorie; și acesta ce cunoaște, cari oameni și sfinți sânt ai lui, acesta ne-a apropiat pre noi și ne-a tras la sineși pentru ca să fim slujitori cinstirei lui și liturghisitori ai cortului lui; iar zicerea: «Depărtează-se de nedreptăți tot cela ce numește numele Domnului», aceasta nu o am putut-o afla în Scriptură cu această zicere scrisă, cu toate că am cercetat foarte. Poate însă să fi tâlmăcit Apostolul aceasta, din zicerea aceea a leviticescului cuvânt: «Și nu vă veți jură cu numele meu pentru nedreptate și nu veți spurcă numele cel sfânt al Dumnezeului vostru; eu sânt Domnul Dumnezeu vostru» (Levit. XIX, 12). Deci aceste ziceri ale dumnezeieștei Scripturi, le aduce aicea Apostolul și zice: că întărita temelie a lui Dumnezeu stă neclătită și are această pecete, a-decă zicerile de mai sus ale Scripturii; a-decă precum o piatră are săpate într'insa și însemnate asupra ei oare-care slove și semne, cu asemenea chip și temelia lui Dumnezeu are scris asupra ei prin însăși lucrările, ca o pecete neștearsă, a-decă aceasta: «Cunoscut-a Domnul pre cei ce sânt ai lui», și aceasta: «Depărteze-se de nedreptăți, tot cela ce numește numele Domnului»; care va să zică că cei ce sânt credincioși și cu totul tot apropiați ai lui Dumnezeu, aceștia s'au procunoscut și s'au ales de Dumnezeu, pentru că să nu se strice și aceștia cu necinstitori de Dumnezeu și cu cei neîntăriți în credință și pentru aceasta stau ca niște stâlpi însuflețiți și ca niște temelii neclătite, nemișcându-se de cugetările ereticilor și curtând întru sineși prin fapte supra scrierile și cuvintele Scripturii celei de mai sus. Nedreptate însă numește Pavel pre rătăcirea întru dogmele credinței sau și curat pre toată nedreptatea. Drept aceea cel ce nedreptățește, acela nu se potrivește, nici se zidește asupra temeliei lui Dumnezeu și acesta nu este credincios și apropiat al lui Dumnezeu nici are asupra sa pecetea cunoștinței și a apropierei de Dumnezeu, căci nedreptul cum va aveă asupra sa pre pecetea dreptului Dumnezeu? Că aceasta este cu totul nepotrivită. Vezi însă, o mentorule, că dacă acela, ce numește numele Domnului este dator a fi departe de toată nedreptatea; apoi și dinpotrivă, cel ce nu se depărtează de toată nedreptatea, acela nu este vrednic nici a numi cu gura sa numele Domnului, căci după Sir. XV, 9. «Nu e frumoasă lauda în gura păcătosului» (Sir. XV, 9).

20. Și în casa cea mare nu sânt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut.

De vreme ce mulți se smintesc pentru că în lume se află oa-

zuse
șii¹⁾.
ichis
ozit

voi.
zioși
upra
a să

lia a-
stă-

meni răi și vicleni; pentru aceasta Apostolul luând toate celelalte pricini și socotele, pentru care Dumnezeu iartă a se afla aceștia, aduce acum aicea pre singură pricina și socotiala aceasta și zice, că precum într'o casă mare se află vase osebite și de aur și de argint și de lemn și de lut, așa și în lumea asta mare se află buni și îmbunătățiți și oameni răi și răsvrățiți; căci casă mare Pavel înțelege lumea și nu pre biserica lui Christos; fiindcă în biserica lui Christos nu voește Pavel a fi nici un vas de lemn, ci toate vasele adecă toți hristianii voește să fie de aur și de argint, adecă toți să fie buni și îmbunătățiți; pentrucă biserica hristianilor este trup al lui Christos și pentrucă biserica este fecioară, este frumoasă și foarte impodobită, fără să aibă vre o întinăciune sau sbârcitură de răutate; «că Christos, zice, a iubit biserica și s'a dat pre sineși pentru dânsa..... ca să o înfățișeze pre ea luiși slăvită biserica neavând întinăciune sau sbârcitură sau ceva din cele ca acestea, ci ca să fie sfântă și neprihănită» (Efes. V, 27). Și iarăși: «V'am logodit pre voi cu un bărbat, ca să vă înfățișoiți lui Christos fecioară curată» (II Cor. XI, 2)¹⁾.

Și unele sânt spre cinste, iar altele spre necinste.

Vasele cele de aur, zice, adecă cei îmbunătățiți și buni, sânt spre cinste, adecă cinstite și spre slujbe de cinste întrebuințate; iar vasele cele de lemn și de lut, adecă oamenii cei răi și pângăriți sânt spre necinste, adecă necinstite și în slujbe necinstite întrebuințate. Nu a zis însă, că vasele acestea sânt spre întrebuințare și neîntrebuințare, căci oamenii cei răi, măcar deși nu sânt trebnci spre fapta bună, dar însă și acestia trebncesc prost întru alcătuirea lumii, și în alte oare-cari iconomii, precum și Faraon cu ostașii lui au trebncit spre a se slăvi Dumnezeu, ca un drept ce este, prin împetrirea inimei lor și prin pedeapsa lor, cea pentru împetrirea inimei: «Și mă voi slăvi, zice, întru Faraon și întru toată oastea lui și vor cunoaște toți Eghiptenii, că eu sânt Domnul» (Eș. XIV, 4)²⁾.

¹⁾ Alții însă zic, cum că și casă, biserica se înțelege, căci în biserică se cuprind și cei buni și cei răi, măcar deși cei răi sânt părți ale neputincioase și rănite și fiindcă biserica se asemănează cu corabia lui Noe, care cuprindea pre vietățile și pre cele curate și pre cele neputincioase ale ei adecă cei răi se vor face sănătoși prin pocăință. Și cei curați cu viața se vor face curați prin pocăință și prin îndreptare, care se face cu viața cea curată.

²⁾ Trebncesc încă și cei răi în lume, pentrucă aceștia pedepsind pre cei buni și drepți, le pricinuesc mai multe cununi și pedepsindu-se de

21. Deci de se va curăți cineva pre sineși de aceștia, va fi vas spre cinste sfințit.

Vezi, o cetitorule, că a fi cineva vas de aur sau de lut, adecă bun sau rău, nu urmează din firea omului, nici din sila ce urmează din materie precum huleau manihiei ci urmează din proalegerea cea bună sau din cea rea? Că ascultă, ce zice aicea Apostolul că poate tot omul, numai de ar voi, a se curăți, adecă a-și curăți desăvârșit sufletul său de proalegerea cea de lemn sau de lut și rea; și în locul aceea să-și facă proalegerea sa de aur și de argint, adecă bună și îmbunătățită. Și socotește-o aceasta din pilde, că Pavel mai întâi eră de lut, adecă rău pentrucă nu credeă în Christos; dar s'a făcut în urmă de aur, că a crezut. Și dinprotivă Iuda eră mai întâi de aur, fiindcă se învrednici-se a fi ucenic al lui Christos; dar în urmă s'a făcut de lut pentrucă vânduse pre Christos. Dar s'ar nedumeri cineva, că dacă Pavel aicea prihănește vasele cele de lut, cum într'o alta le laudă, zicând: «Având dar vistieria aceasta în vase de lut» (II Cor. IV, 7). Spre deslegarea ne lumerirei acesteea, răspundem că acolo voroeste Pavel chiar pentru firea trupului omului deosebit; căci precum vasul cel de lut nu e nimic alta, fără numai lut ars cu foc; așa și trupul omului, nu e nimic alta fără numai lut, care se întărește cu ferbințeala sufletului¹⁾; iar aicea voroeste Apostolul pentru proalegerea sufletului, iar nu pentru firea trupului.

Și bine trebnc stăpânului.

Din cuvintele acestea dar ale Apostolului se inchee, că vasele cele de lemn și lut, adecă oamenii cei răi sânt netrebnci, că duple scoposul lui Dumnezeu cel mai întâi, carele voește toți oamenii a se mântui și a se arătă, că trebncesc duple alt chip, adecă duple următorul scoposul lui Dumnezeu, precum am zis mai sus.

Spre tot lucrul bun gătit.

Cela ce voește, zice, și iubește, poate a se curăți pre sineși de reaua proalegere și a se face vas trebnc lui Dumnezeu și

Domnul, înțeleptese pre ceilalți să nu facă aceleași rale: «că își va spăla dreptul manile sale, zice, în sângele păcătoșului» (Psalm. XVI, 10); adecă drepți se vor propăzi curați de răutate, văzând că se pedepsesc pe se omoare păcătoșii. Zice însă și Solomon: «Cel stricator bătându-se, omul mai înțelept va fi» (Pilde XIX, 25).

¹⁾ Iar Iacov zice, cum că de hârb și de pământ se numește încă trupul, comăsurându-se cu vistieria cea cerească și dumnezească a Duhului Sfântului Duh, pre care o cuprinde în sine.

meni răi și vicleni; pentru aceasta Apostolul luând toate celelalte pricini și socotele, pentru care Dumnezeu iartă a se afla aceștia, aduce acum aicea pre singură pricina și socotiala aceasta și zice, că precum într'o casă mare se află vase osebite și de aur și de argint și de lemn și de lut, așa și în lumea asta mare se află buni și îmbunătățiți și oameni răi și răsvrățiți; căci casă mare Pavel înțelege lumea și nu pre biserica lui Christos; fiindcă în biserica lui Christos nu voește Pavel a fi nici un vas de lemn, ci toate vasele adecă toți hristianii voește să fie de aur și de argint, adecă toți să fie buni și îmbunătățiți; pentrucă biserica hristianilor este trup al lui Christos și pentrucă biserica este fecioară, este frumoasă și foarte impodobită, fără să aibă vre o întinâciune sau sbârcitură de răutate; «că Christos, zice, a iubit biserica și s'a dat pre sineși pentru dânsa..... ca să o înfățișeze pre ea luiși slăvită biserica neavând întinâciune sau sbârcitură sau ceva din cele ca acestea, ci ca să fie sfântă și neprihănită» (Efes. V, 27). Și iarăși: «V'am logodit pre voi cu un bărbat, ca să vă înfățișoși lui Christos fecioară curată» (II Cor. XI, 2)¹⁾.

Și unele sânt spre cinste, iar altele spre necinste.

Vasele cele de aur, zice, adecă cei îmbunătățiți și buni, sânt spre cinste, adecă cinstite și spre slujbe de cinste întrebuințate; iar vasele cele de lemn și de lut, adecă oamenii cei răi și pângăriți sânt spre necinste, adecă necinstite și în slujbe necinstite întrebuințate. Nu a zis însă, că vasele acestea sânt spre întrebuințare și neîntrebuințare, căci oamenii cei răi, măcar deși nu sânt trebniți spre fapta bună, dar însă și aceștia trebnesc prost întru alcătuirea lumii, și în alte oare-cari iconomii, precum și Faraon cu ostașii lui au trebnicit spre a se slăvi Dumnezeu, ca un drept ce este, prin împetrirea inimii lor și prin pedeapsa lor, cea pentru împetrirea inimii: «Și mă voi slăvi, zice, întru Faraon și întru toată oastea lui și vor cunoaște toți Eghiptenii, că eu sânt Domnul» (Eș. XIV, 4)²⁾.

¹⁾ Alții însă zic, cum că și casă, biserica se înțelege, căci în biserică se cuprind și cei buni și cei răi, măcar deși cei răi sânt părți ale neputincioase și rânite și fiindcă biserica se aseamănează cu corabia lui Noe, care cuprindea pre vietățile și pre cele curate și pre cele necurate; se cuprind însă în biserică cu nădejde că și mădulările cele neputincioase ale ei adecă cei răi se vor face sănătoși prin pocăință. Și cei curați cu viața se vor face curați prin pocăință și prin îndreptare, care se face cu viața cea curată.

²⁾ Trebnesc încă și cei răi în lume, pentrucă aceștia pedepsind pre cei buni și drepti, le pricinuesc mai multe cununi și pedepsindu-se de

21. Deci de se va curăți cineva pre sineși de aceștia, va fi vas spre cinste sfințit.

Vezi, o cetitorule, că a fi cineva vas de aur sau de lut, adecă bun sau rău, nu urmează din firea omului, nici din sila ce urmează din materie precum huleau manihiei ci urmează din proalegerea cea bună sau din cea rea? Că ascultă, ce zice aicea Apostolul că poate tot omul, numai de ar voi, a se curăți, adecă a-și curăți desăvârșit sufletul său de proalegerea cea de lemn sau de lut și rea; și în locul aceea să-și facă proalegerea sa de aur și de argint, adecă bună și îmbunătățită. Și socotește-o aceasta din pilde, că Pavel mai întâi eră de lut, adecă rău pentrucă nu credeă în Christos; dar s'a făcut în urmă de aur, că a crezut. Și dinprotivă Iuda eră mai întâi de aur, fiindcă se învrednici-se a fi ucenic al lui Christos; dar în urmă s'a făcut de lut pentrucă vânduse pre Christos. Dar s'ar nedumeri cineva, că dacă Pavel aicea prihănește vasele cele de lut, cum într'o alta le laudă, zicând: «Având dar vistieria aceasta în vase de lut» (II Cor. IV, 7). Spre deslegarea ne-lumeririi acesteea, răspundem că acolo vorovește Pavel chiar pentru firea trupului omului deosebit; căci precum vasul cel de lut nu e nimic alta, fără numai lut ars cu foc; așa și trupul omului, nu e nimic alta fără numai lut, care se întărește cu ferbințeala sufletului¹⁾; iar aicea vorovește Apostolul pentru proalegerea sufletului, iar nu pentru firea trupului.

Și bine trebnic stăpânului.

Din cuvintele acestea dar ale Apostolului se inchee, că vasele cele de lemn și lut, adecă oamenii cei răi sânt netrebniți, că duple scoposul lui Dumnezeu cel mai întâi, carele voește toți oamenii a se mântui și a se arăta, că trebnesc duple alt chip, adecă duple următorul scoposul lui Dumnezeu, precum am zis mai sus.

Spre tot lucrul bun gătit.

Cela ce voește, zice, și iubește, poate a se curăți pre sineși de reaua proalegere și a se face vas trebnic lui Dumnezeu și

Domnul, înțelepțesc pre ceilalți să nu facă aceleași rale: «că își va spăla (dreptul) mânilor sale, zice, în sângele păcătosului» (Psalm. XVI, 10); adecă dreptii se vor propăzi curați de răutate, văzând că se pedepsesc și se omoară păcătoșii. Zice însă și Solomon: «Cel stricator bătându-se, nebunul mai înțelept va fi» (Pilde XIX, 25).

¹⁾ Iar Iacov zice, cum că de hârb și de pământ se numește încă trupul, măsurându-se cu vistieria cea cerească și dumnezeiască a Duhului Sfântului Duh, pre care o cuprinde în sine.

gătit spre a face tot lucrul bun; adecă deși nu află vreme îndemnatică, ca să facă binele, însă este gătit și formăluit spre a-l face, sau feciorie și nevointă de a fi, sau mucenicie și lipsă pentru Christos, sau oare-care altă facere de bine.

22. Iar de poftele cele tinerești fugi.

Tinerești poște sânt nu numai cele ale curviei și ale trupescului păcat, ci și ori care altă nevenită poftă, adecă ori stăpânire de poștește să dobândească cineva, ori bani ori moșie ori altă ceva; fiindcă poftele acestea și fantaziile sânt nebunești și însușite minților celor tinerești și neîntărite; fiindcă, mai de multe ori tinerii sânt fără de minte, iubesc deșertăciunile și sânt nestărnici cu mintea. Pentru aceasta și Solomon ticăloșește pre cetatea aceea, ce are împărat tânăr: «Vai ție, cetăței, al cărui împăratul tău este mai tânăr» (Ecclis. X, 16). Și tinereța o numește neminte și deșertăciune același Solomon¹⁾ «tinereța și nemintea este deșertăciune» (Ecclisiast. XI, 10). Și iarăși: «Nemintea ațâță pre inima tânărului» (Pild. XXII, 15). Drept aceea și ori carile bătrân poștește poftele celor tineri și acela este asemenea cu tinerii; și este tânăr cu mintea, măcar deși cu anii este bătrân.

Urmează însă dreptate.

Vânează, zice, o Timotee, dreptatea, adecă virtutea cea preste tot cuprinzătoare.

Credința.

Vânează, zice, o Timotee, pre adevărata credință cea către Dumnezeu și pre cea către prieteni și fii iubit cu încredințare și cu conașezare; și ca cum ar fi zis: nu fii necredincios prietenilor și neadevărat, ci păzește încredințare lor²⁾; pentru aceasta și dupre urmare zice:

¹⁾ Poște tinerești sânt însă și obiceiurile cele nouă și rele care le află oare cari hristiani, spre a zidi case înalte și strălucite, zugrăvite și de multă cheltuială, întru cari fac oamenii feluri de scumpe îmbrăcăminte și mobile și de multe feluri de coloruri și femeile îmbrăcăminte și poștoabe deșănțate și de mult preț, atât spre împodobirea capului lor, cât și spre împodobirea brăului și a picioarelor lor și adese ori a se schimba cu haine noi. Vezi însă și pildele lor în Scriptură: Rovoam pentru că a defăimat sfatul bătrânilor și a urmat sfatului tinerilor a perdut împărăția celor zece seminții a lui Israil, că a împărătit preste ele robul lui Solomon al tatălui său, Ierovoam; «Că a lăsat, zice, împărătul Rovoam sfatul celor bătrâni și a grăit către dânșii dupre sfatul celor mai tineri» (II Impăr. X, 13). Și la Evanghelie este scris, că fiul cel mai tânăr, ca un mai neînțelept a cerut parte din avuție dela tatăl său și s'a desfrâdat, iar nu cel mai mare: «Că a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui lor: dă-mi mie partea, ce mi se cuvine din avuție» (Luca XV, 12).

²⁾ Căci cel ce voește a fi prieten cu toți, mai întâi decât toate se cu-

Dragoste, pace, cu cei ce cheamă pre Domnul din inimă curată.

Adecă numai cu aceea să cutezi a te încredința, cu cari cheamă pre Domnul cu inimă nevicleană și cu cei pașnici și negâlcevitori să petreci împreună¹⁾.

23. Iar de întrebările nebunești și neînțelepte ferește-te, știind că nasc gâlcevi.

Vezi, o cetitorule, că Pavel la multe părți ale epistoliei acesteia oprește pre Timotei de prigonitoarele întrebări? Pentru că Timotei nu doar că nu eră îndestul a le obori acelea cu cuvântul său ci pentru că desăvârșit este netrebnic lucru și aceasta a se băga cineva pre sineși în nevointe zadarnice ca acestea; fiindcă nici un rod bun se naște din acestea, fără numai gâlcevi și vrăjbi; pentru aceasta zice, ferește-te, o Timotee, de nebuneștele și neînțeleptele întrebări cele ca acestea. Zicând însă nebunești și neînțelepte întrebări, face osebite între întrebările cele înțelepțești și cunoscătoare, care se fac despre dumnezeieștele Scripturi, de care întrebări nu se cuvine a se feri cineva, fiindcă acestea nu-i pricinuesc gâlcevi și vrăjbi. Insa și de aceste întrebări din Scripturi, nu se cuvine a se face cu

vine a fi credincios. Pentru aceasta a zis Sirah: «Prietenul credincios este acoperământ tare: iar ceta ce îl află pre acesta, a aflat vistierie» (Sir. VI, 15). Și iarăși: «Pentru un prieten credincios nu este lucru de schimb și nu este cumpănă a bunătaței lui» (Tij). Și iarăși: «Prietenul credincios este doctorie a vieței și cei ce se tem de Domnul îl află pre acesta» (Tij. V, 16). Și cel ce voește a fi prieten cu adevărat se cuvine a păzi încredințare întru tainele prietenului său și a nu arăta nici una din acelea». De aceasta a zis Solomon: «Omul îndoit cu limba descopre sfaturi în adunare; iar cel credincios, cu suflarea ascunde lucruri» (Pild. XI, 12) Căci de va descoperi cineva taina prietenului, acela perde încredințarea și nu va mai află pre prietenul său ca să-l iubiască ca mai înainte, precum a zis Sirah: «Ceta ce descopere taine a perdut creșterea și nu va află prieten către sufletul său» (Sir. XXVII, 16). Și iarăși: «Rumperea se poate astupă și de ocară este împăcare; iar cel ce a descoperit taine a desnădăjduit» (Sir. XXVII, 21). Dar însă un prieten ca acesta a se află este lucru cu anevoie, precum a spus Solomon: «Bărbatul adevăratul prieten, vezi la suptinsemnarea zicerei: «Așa iubindu-vă pre prietenii voștri» (I Tesal. II, 2).

¹⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește zicerea: «A iubi pre toți se poate, fiindcă aceasta și evangheliceasca lege o poruncește: «Iubiți pre vrășmașii voștri» (Mat. V). Iar a tâlcui nu este cu puțină către toți, că aceasta are treguire de obșteasca proalegere, și unii ca aceștia sânt toți cei ce cheamă pre stăpânul din curată inimă.

impătımire și cu filonichie, când întreabă oare-cari, despre oare care înțelegeri nedumerite ale Sfintei Scripturi. De aceasta și aiurea a zis Apostolul: «Iar de se pare cineva a fi filonic (adecă inbitor de a birui) și prigonitor, noi acest-fel de obicei nu avem, nici bisericile lui Dumnezeu» (I Cor. XIV, 16).

24. Iar slugei Domnului nu i se cuvine a se gâlcevi, ci blând a fi către toți.

Sluga lui Christos, zice, nu se cuvine a se gâlcevi, ci a fi blând cu toți. Pentruce însă poruncește Pavel lui Tit să înfrunzeze cu asprime? Înfrunzează pre ei cu asprime, zice» (Tit. II, 15). Răspundem că înfruntarea cea tare atunci mai ales mușcă și rănește pre cel ce se înfrunzează, când se face cu blândetă și cu inimă neturburată. Că este cu puțință a înfrunța și a prihăni cineva cu blândetă și a muștră mai cu atingere și mai cu amărăciune decât cu sumeție și cu turburare.

Invățătoresc.

Sluga lui Dumnezeu, zice, se cuvine a fi invățătoresc acelora cari voesc și iubesc să învețe, căci pre eretici nu se cuvine a-i învăța cineva, ci după ce li va încercă pre ei o dată și de două ori, se cuvine a se feri de dânșii, precum scrie acestăși Pavel către Tit: «De omul eretic, zice, după întâia și a doua sfătuiră ferește-te».

Suferitori de rău.

Se cuvine, zice, să fii suferitor de rele, adecă să suferi relele celorlalți, o Timotee, pentrucă aceasta mai ales se potrivește tu să aibi, invățătorul celorlalți, adecă să aștepti întoarcerea și pocăința oamenilor și totdeauna să le grăești și să-i înveți, măcar deși nu te ascultă și să nu-i depărtezi îndată nici să-i lepezi, și ascultă, ce zice mai jos.

25. Intru blândetă învățând pre cei ce se pun împotriva. Se cuvine, zice, o Timotee, cu blândetă să înveți pre cei ce grăesc și stau împotriva; întâi adecă, căci când vei învăța tu cu semetie și cu mânie și cu turburată inimă, sufletul tău se turbură și nu poate socoti vre o noimă trebnică spre a trage pre ascultători și a-i folosi; și al doilea încă, pentrucă cel ce voește să asculte dela tine vre un cuvânt trebuincios și să se folosiască, mai întâi de toate se cuvine să aibă bună voință și dragoste către tine, invățătorule; dar cum va avea buna voință către tine, când tu te vei sumeți și il vei ocări? Negreșit această este cu anevoe a urmă. Dar pentruce pricină lui Tit adecă îi scrie Pavel: «Că de omul eretic după întâia și a doua

sfătuiră să se ferească?» (Tit. III, 10); iar aicea lui Timotei îi zice, să învețe cu blândetă? Pentrucă lui Tit îi scrie să se ferească de ereticul acela, ce este neîndreptat și pre carele îl știe că este nevindecat, iar aicea lui Timotei îi zice pentru cei potrivnici, cari nu sânt nevindecați, ci este nădejde a se vindecă și a se îndreptă, precum și din cuvintele cele mai de jos arată. Că doar va da lor Dumnezeu pocăința spre cunoștința adevărului.

Poate, zice, că se va face vre o îndreptare împotrivorilor și vindecare și vor veni la pocăința și la cunoștința adevărului; iar poate se zice la lucruri neștiute și cu indoială, în cât încheem din cuvintele acestea, ca de cei ce sânt arătați nevindecați și neîndreptați și nepocăiți trebuie să fugim și să ne lepădăm, iar pre cei ce sânt cu indoială, se cuvine să-i cercăm și să-i îndreptăm. Vezi, o cetitorule, cum învață Apostolul pre Timotei, să fie smerit cugetător; căci nu a zis, poate cândva tu vei putea a-i întoarce, ci doar când va Dumnezeu va da lor întoarcere; ca cum i-ar zice: ori ce îndreptare și folos se va face lor, dela Domnul se va face și nu din cuvântul și învățatura ta. În cât și voi învățătorii și sfințiții propoveditori, învățați-vă din cuvântul acesta al Apostolului a fi smeriți cugetători și de s'ar întâmplă a înduplecă pre vre un hristian spre a se pocăi, să nu socotiți, că voi l'ați înduplecat cu cuvântul vostru, ci că Dumnezeu pre el cu darul său l'a înduplecat, amerințând în inima lui.

26. Și se vor deșteptă din cursa diavolului.

Aceste cuvinte ale Apostolului nu se înțeleg numai pentru relele dogme, ci și pentru viața cea păcătoasă, fiindcă oamenii precum erau și cei ce se împotriviau lui Timotei, nu se prind de cursa diavolului numai pentru relele și ereticeștile dogme, ci și pentru faptele cele rele și viața cea rea; pentru aceasta se cuvine a se îndreptă cu blândetă de învățătorii, nu numai acei, ce au ereticește dogme, ci și cei ce au patimi și viață spurcată; căci precum piserea ceea ce se prinde în prinzătoare și în laț, măcar de un picior de va fi prinsă, toată însă se face supusă omului, celui ce i-a întins cursa și lațul: cu chipul acesta și oamenii, deși nu sânt prinși de amândouă părțile, adecă și cu relele dogme și cu viața cea spurcată, ci numai despre o parte, adecă cu viața cea spurcată; însă ori așa ori aimintrelea sub stăpânirea diavolului se află, care întinde cursele și lațurile și ale ereticilor dogme și a vieței ceii spurcate. Drept aceea dascalii cursele acestea ale diavolului se cu-

ruse
sii
chis
ozit

voi.
ioșii
apra
a să

ia a-
t tă-

vine a le sfărâma cu învățatura lor, ca să sloboziască dintr'însele pre ticăloasele sufletele oamenilor, precum este scris «cursa s'a sfărâmat și noi ne-am izbăvit» (Psalm. CXXIII, 7).

Vânați fiind ei de dânsul, spre a lui voe.

Oamenii cei stricați zice, de ereticeștile dogme și de viața spurcată, sânt ca cum ar înnotă în lăuntru intru rătăcire; dar când se vor prinde de Dumnezeu spre a sa voe, poate că se vor deșteptă din adâncă rătăcire și vor veni intru simțire și intru răbdare; voiă lui Dumnezeu însă este nu numai a crede cineva drept, ci și a viețui bine. Drept aceea cuvintele acestea ale Apostolului se cuvine să le înțelegi, o cetitorule, nu numai pentru dogmele credinței, ci și pentru fapte și viață. Oare-cari însă precum este și Teodorit zicerea «vânați de dânsul» o înțeleg că unii ca aceștia sânt prinși de diavolul și se află în voea lui cea rea; ci și această înțelegere este potrivită la pricină.

CAP. III.

1. Și aceasta să știi că în zilele cele mai de pre urmă vor veni vremi cumplite.

Fiindcă atuncea în vremile cele apostolești erau mulți oameni răi, pentru aceasta, ca să nu se turbure Timotei de aceasta, mai înainte Pavel a spus lui, că în casa mare se află vase și de aur și de lut, precum am spus mai sus, adevă în lumea aceasta se află oameni și buni și răi. Iar acum aicea mai înainte spune lui Timotei, cum că și în vremile cele viitoare vor fi mulți răi; însă aceasta nu e lucru nou, pentru că și în vremea lui Moisi a fost spurcații vrăjitori Iani și Iamvri. Deci nu'ți pară lucru deșănțat, zice, și ție, Timotee, nici te scârbi pentru aceasta; iar vremi cumplite vor urmă, adevă foarte rele. Și nu se cuvine aceasta a se înțelege pentru vremi, și pentru luni și pentru zilele acelea anume, fiindcă vremile și lunile și zilele din firea lor nu sânt rele, ci se înțelege pentru oamenii cei răi, cari vor fi în zilele cele mai de pre urmă și pentru împrejurările cele protivnice, ce vor urmă intru acele vremi. Căci și noi obișnuim a zice, când vorovim, cum că această vreme este rea, sau vremea aceasta este bună; așa numindu-o dela bunătățile ori răutățile ce se întâmplă intru acea vreme; sau dela oamenii cei buni sau dela cei răi ai vremei aceea (vezi și la tălc. cea către Efeseni la cap. V, 16, zicerea: «Răscum-părând vremea»).

2. Că vor fi oameni iubitori de sine.

Apostolul îndată pune patima cea mai întâi decât toate patimile și pre întâia rădăcină, care naște pre toate răutățile, adevă pre iubirea de sine; căci duple firescul chip mai întâi cineva se iubește pre sineși, apoi pentru sineși iubește și pre ceilalți oameni și pre celelalte lucruri ale lumii. Deci iubirea de sine este un prieteșug neregulat al omului, de care biruindu-ne facem toate relele și patimile, pentru ca să ne mulțămim pre sine-ne, care prieteșug ne face a nu socoti și a nu voi binele aproapelui nostru, ci numai pre al nostru; căci iubitori de sineși se zice omul acela, carele se iubește numai pre sineși; din care urmează a nu se iubi nici pre sineși, căci precum urmează la mădulările trupului, vătămarea unui mădular, a ochiului să zicem, sau a mânei sau a piciorului, trece și la celelalte mădulări. Sau precum urmează la zidirea unei case, când scoate cineva o piatră din perete se clătesc și se turbură și celelalte pietre; așa urmează și la biserica hristianilor; și cel ce poartă grija numai de sineși, iar de fratele său nu bagă seamă, acela pre sineși se vatămă.

Iubitori de argint.

După ce a spus rădăcina, adevă pre iubirea de sine, Apostolul aicea duple urmare spune și celelalte ramuri ale ei; și întâia ramură a iubirei de sineși e iubirea de argint; pentru că banii pentru aceasta îi iubește omul, pentru ca să se odihneasă pre sineși, adevă pentru iubirea de sine. Deci precum din dragoste se naște tot binele, așa dinprotivă din iubirea de sine potrivnică dragostei, se naște toată răutatea; căci dragostea adevă este lată și încăpătoare și la toți revarsă facerile de bine ale sale, iar iubirea de sine strâmtorește pre lățimea dragostei și numai intr'un singur om grămădește facerile de bine ale sale.

Trufași.

În vremile cele de apoi, zice, vor fi oameni trufași adevă ca ce se fălesc că sânt mai pre sus de ceilalți oameni. Din iubirea de sine însă se naște și ramura aceasta otrăvitoare a trufiei; că se trufeste cineva, căci se iubește pre sineși și vrea să se slăvi mai mult decât ceilalți.

Mândrii, hulitori.

Trufia când sporește și crește se face mândrie; iar mândria când se face ocară și hulă lui Dumnezeu, căci când se trufeste cineva și se are pre sineși mai pre sus de ceilalți oameni, atunci și se mândrește, adevă supra scrie asupra sa, toate

isprăvile și virtuțile, adecă socotește, că el cu puterea sa, ce are, le-a isprăvit și nu cu darul și cu puterea lui Dumnezeu. Și aceasta socotindu-o hulește ticălosul pre Dumnezeu, dela carele se pricinuește toată virtutea și tot binele. Și arătat e că mândria și hula, cea către Dumnezeu se nasc din iubirea de sine.

3. Născătorilor nesupuși, nemulțămitori, necuvioși, ne-iubitori, neîmpăcați.

Și potrivit se fac unii ca aceștia, cei mai sus arătați, pentru că dacă hulesc ei pre însuși făcătorul lor Dumnezeu, cum vor mai cinsti pre născătorii lor? Și iarăși, nu cinstesc pre născătorii lor, aceia, câți către făcătorii lor de bine ceilalți sânt nemulțămitori; și câți sânt nemulțămitori către făcătorul lor de bine, aceia sânt necuvioși, pentru că strică cuviosia și se lepădă de datoria lor, cu cari sânt datori, iar câți sânt și necuvioși, aceia sânt și neîmprieteniți, căci pre care altul are a-l iubi și a-l primi acela, care nu iubeste pre făcătorul său de bine și își întoarce fața despre el? Și iarăși, câți sânt neîmprieteniți aceștia sânt și neîmpăcați, adecă neprieteni oamenilor, căci cela ce nu se împacă cu făcătorul său de bine, cum se va împacă cu ceilalți? Vezi frate, că patimile și relele sânt legate unele de altele, ca un lanț și una din alta se naște? Pre cum dinprotivă și bunătățile sânt legate una de alta și se nasc una din alta¹⁾.

Clevetitori.

Oamenii, zice, au să se facă în vremile de apoi clevetitori, adecă grăind de rău pre toți oamenii și clevetindu-i; căci cela ce nu cunoaște că are în sineși vre un lucru bun și virtute, acela clevetește și pre ceilalți, că sânt asemenea lui. Pentru că pentru că socotește, că cu aceasta pricinuește lui oare-care mândrăie, pentru a nu se arată că singur el este rău, ci că și ceilalți sânt răi. Vezi, iubitele, că iubirea de sine este rădăcina care naște și pre clevetiri în lume?

Ne stâmpărați.

Vor fi, zice, în viitorime oameni nestâmpărați și cu limba și cu pânțele și întru toate celelalte patimi.

¹⁾ Așa a zis și Avva Macarie, cum că sânt legate una de alta faptele cele bune și răutățile întru a patruzecea a sa voroavă cap. I. Și vedeți și supținsemnarea zicerei: „Aflători de rele” (Rom. I, 30) cuvintele sântinsemnarea zicerei: „Bunătatea facerea de bine credincioșilor” (Gal. V, 22).

Ne imblânziți.

Vezi, o cetitorule, ce face pre oameni iubirea de sine, rădăcina tuturor răutăților? Și ramura cea întâia a iubirii de sine iubirea de argint? Că îi face hiare neimblânzite și patimile aceste fac pre oameni dobitoace necuvântătoare, pre oamenii cei firește blânzi și cuvântăreți.

Ne iubitori de bine.

Adecă oamenii în vremile cele de apoi vor fi vrășmași ai toatei virtuței și ai sufleteștei bunătăți.

4. Vanzători.

Oamenii în viitorime, zice, se vor face vânzători de prietenie, adecă vor vinde prieteșugul celor iubiți ai lor și nu vor păzi crezământ¹⁾.

Sumeți.

Adecă în vremea de apoi, oamenii vor fi obraznici și neadevărați, fără de a avea statornicie în vre un lucru.

Umflați sau îngâmfați.

Adecă vor fi umflați și plini de mândrie și de obraznicie și de ocară.

Iubitori de îndulcire mai mult decât iubitori de Dumnezeu.

Oamenii, zice, întru acele vremi vor fi iubitori de îndulcire mai mult decât iubitori de Dumnezeu; și de nevoe aceasta așa urmează, căci unde este iubire de îndulcirile lumii, acolo prietenie și dragoste cu Dumnezeu nu se află, că protivnice sânt acestea una altea. De aceasta a zis Iacov, fratele Domnului: „Prea curvarilor și prea curvelor, nu știți că prietenia lumii este vrajbă a lui Dumnezeu? Că cel ce ar voi a fi prieten lumii vrășmaș se face al lui Dumnezeu” (Iac. IV, 4).

5. Inchipuire având de buna cinstire de Dumnezeu; iar de puterea acesteea s'a lepădat.

Adecă oamenii în vremile cele de apoi, numai inchipuire și fățarie vor avea de bună cinstire de Dumnezeu și de credință; iar de puterea bunei cinstiri de Dumnezeu se vor lepădă, adecă se vor arată bine cinstitori de Dumnezeu numai dupre chipul cel din afară; iar dupre fapte și viață vor fi cu adevărat necinstitori de Dumnezeu; fiindcă puterea bunei cinstiri de Dumnezeu și binele credinței cu faptele se arată. Pentru a-

¹⁾ Cât de mari greutăți pricinuesc clevetirile și vânzările, vezi la Cuvântul IV al Hristoitei noastre cea pentru hristiani.

ceasta dar duple cuviință a zis fratele lui Dumnezeu Iacov: «Că credința fără de fapte e moartă» (Cap. II, 20). Iar la altă parte Apostolul pre închipuire o a luat spre bine, zicând către Iudeul învățator: «Ce are pre închipuirea cunoștinței și a adevărului în lege» (Rom. II, 20); fiindcă învățatorul acela pre închipuirea cunoștinței o are, adecă plasmuește pre cunoștința și pre adevărul în sufletele ucenicilor săi. Vezi însă și tale. cap. II de mai sus al ceii către Romani stih 20¹⁾.

Și de aceștia abată-te.

Aicea duple dreptate trebuie a se nedumeri cineva, că dacă răii cei de mai sus au să fie în vremile cele mai de pre urmă, cum zice Apostolul aicea lui Timotei, să se abată despre dânșii? Spre dezlegarea nedumeririi, răspundem, că urmă să fi fost și atunci în vremea Apostolului Pavel oamenii răi ca aceștia, macar deși nu cu atâta covârșire de răutate. Deci poruncește

¹⁾ Pentru aceasta și Hrisost. zice: Că precum Scriptura chipul îl ia une ori adecă spre bine, iar alte ori spre rău; spre bine adecă când zice: „Bărbatul nu e dator a se acoperi, chipul și slava lui Dumnezeu fiind” (I Cor. XI, 7), iar spre rău: „Însă în chip trece omul” (Psalm. XXXVIII, 9). Asemenea și pre leu une ori îl ia spre bine Scriptura, pentru chipul cel împărătesc și ighemonicesc: „A adormit zice, ca un leu și cu un pui de leu; cine îl va deșteptă pre el?” (Fac. XLIX, 9), iar une ori spre rău, pentru chipul cel răpitor și mândru: „Ca un leu răpind și răcnind” (Psalm. XXI, 43); cu un chip ca acesta și Apostolul pre închipuire, une ori o ia spre bine, zicând: „Având închipuirea cunoștinței și a adevărului”; iar alte ori spre rău, precum aicea. Iar Teodorit tălcuind zicerea cea de mai sus a lui Pavel, dela „vor fi oameni iubitori de sineși”, până la aceasta, zice, cum că Apostolul mai înainte a spus vremea, care eră în zilele lui Teodorit; căci în vremea lui cea de atunci eră, zice, viața oamenilor plină de niște răi ca aceștia; „Că de răii aceștia, zice, plină este viața noastră și numai cu obrăzarul bunei cinstiri de Dumnezeu sântem îmbrăcați prin faptele răutății, însă formă-luim pre idolul; că iubitori de bani făcându-ne în loc de iubitori de Dumnezeu și patimile îmbrățișăm și robia și celelalte de obște se pot afla întru noi, care dumnezeescul Apostol le-a povestit”. Aceasta o am însemnat aicea frații mei, nu fără de întristare și fără de suspinuri; că dacă Teodorit scriă, că relele, ce le prorociă aicea Apostolul, erau atuncea în lume în vremea sa; atuncea când eră dricul și floarea virtuții sau a faptei bune. Ce vom zice noi acuma, ticăloșii? Cari vedem în vremea noastră și auzim toate relele acestea, ce le prozice Pavel, că au putință și s'au revarsat preste măsură și a se mai întinde nu este cu puțină. Căci ce alt rău poate fi mai de margine sau mai vârfelnic decât acesta? Sau cari pot fi mai răi decât atei, de cari e plină lumea și ne încetat se umple? Deci nu încheem alta decât că aproape este sfârșitul căci precum a zis Domnul: „Pentru că se va înmulți nelegiuirea, se va răci dragostea a multora și atuncea va veni sfârșitul” (Mat. XXIV, 12).

Pavel și ca cum ar zice lui Timotei, că ferește-te de către niște oameni ca aceștia, cari și acum se află. De aceasta și duple urmăre zice: Dintru aceștia sânt cei ce se bagă prin case. Sau și altfel răspundem, că zile de mai pre urmă nu zice Pavel, pre cele ce duple multe veacuri au să fie, ci pre cele ce după adormirea sa îndată vor fi, în care Timotei încă urmă a fi viu; sau precum judecă Mar. Ioan Hrisost. că dumnezeescul Pavel prin Timotei sfătuește pre toți hristianii cei mai din urmă, a se feri de oamenii cei de acest-fel cu pângărită viață, care socotința aceasta este mai adevărată decât toate.

6. Că dintru aceștia sânt cei ce se bagă prin case.

Cu această zicere «ca să bagă» arată Apostolul pre neomenirea oamenilor acestora și pre robirea lor și moralul cel lingușitor, cel plin de toată amăgirea; căci unii ca aceștia pentru ca se amăgiască cu lingușirile pre oameni, pentru aceasta încep și află îndrăznială prin casele oamenilor.

Și robesc pre mueruștele.

Nu a zis Pavel, că amăgesc, ci că robesc pre mueruște, unii ca aceștia pângăriți la viață; adecă că le întrebuintează pre ele ca pre niște roabe; căci unul ca acesta se face, cel ce se amăgește de altul, adecă rob și supus aceluia¹⁾. Vezi însă, o cetitorilor, că numai muerilor este însușit a se amăgi și nu bărbaților, sau mai bine a zice, nici femeilor celor cu minte bărbătească le este însușit aceasta, ci mueruștelor celor mai neputincioase și mici de suflet. Drept aceea ori carele bărbat se amăgește, acela nu este bărbat, ci muere; și nu muere prost ci muerușcă.

Cele încărcate de păcate.

Cu aceste cuvinte arată Apostolul că mueruștele cele ce se amăgesc de oamenii cei cu rea cugetare, sânt pline de grămadă și de mulțime de păcate, și pe lângă acestea, că sânt ne-regulate în moraluri și turburate cu mintea; pentru aceasta și căci le amăgesc pre ele nu amăgesc pre femei de obște duple fire (căci firea femeilor nu e prihănită de sine), ci pre muerile cele ce au în sufletul lor, duple proalegere, grămezi de mulțime de păcate. Căci cela ce nu are întru sineși nici un bine și virtute, acela în grabă se înduplecă învățătorilor celor

¹⁾ Unii zic, că minciuno-învățătorii aceștia vicleni și amăgitori, cari amăgiau pre mueruște erau ereticii și necurații Nicolaiteni cari pentru aceasta supuneau pre mueruște cu amăgitoarele lor cuvinte, pentru a-și lua cu dânsele lucrările lor cele de rușine. Iar întru altele se scrie: „Și robesc mueruște”, adecă fără de articol.

răi, pentrucă cu lesnia lor înduplecare, ce o arată către dânsii, se mângâie pre sineși că nu se va osândi de Dumnezeu, pentru faptele sale cele rele.

Care se poartă de felurimi de pofte.

Cu multe adăugite numiri lățește Apostolul răutățile mueruștelor celor ce se amăgesc și zice, că ele se poartă de feluri de pofte, adecă de pofta banilor, de pofta slavei, de pofta desfătărei, de pofta împodobirilor și a hainelor și arată că se poartă de poftele cele de rușine ale trupului. Vezi însă, o cetitorule, că Apostolul a zis, că mueruștele acestea se poartă, adecă se stăpânesc de poftă, ca niște vite necuvântătoare, care se poartă și se stăpânesc de poftele lor, ca de niște vietăți cuvântătoare¹⁾.

7. Totdeuna învățându-se și nici o dată putând a veni la cunoștința adevărului.

Mueruștele acestea, zice, care se amăgesc de minciunosi dascali, totdeuna se învață și nici odinioară nu pot veni la cunoștința adevărului. Dar oare fiindcă mueruștele acestea nu pot să vie la cunoștința adevărului, nu sânt vrednice de ertare? Nu sânt vrednice, ci mai ales sânt neertate; de vreme ce ele singure de sineși și-au îngropat sufletele în păcate și în pofte. Pentru aceasta au orbit mintea lor și gândul, adecă s'au împetrut și s'au făcut nesimțitoare, ca o piatră și nu pot a înțelege; ca să (nu) poată ele să se învețe, nu e firesc lucru la dânsule, ci de proalgere (adecă de voe de sineși); pentru aceasta și sânt neertate²⁾.

8. In ce chip și Ianis și Iambris au stătut împotriva lui Moisi, așa și aceștia stau împotriva adevărului.

¹⁾ Pentru aceasta a zis dumnezeescul Ioan Damaschin: „De aceasta și cele necuvântătoare nu sânt însuși stăpânitoare, că se poartă mult de fire, decât o poartă ele; căci nici se împotrivesc poftii ce-i tăresc fiind, poartă mai vartos pre fire, decât firea a-l purtă pre el. Pentru aceasta și poftind dacă voește, are stăpânire să stămpere pofta, cât a-i urmă ei” (Cart. II, cap. XXIV despre credință).

²⁾ Și acest rău zice înțeleptul Teodorit, că urmă în vremile sale s'a implinit atuncea prorocia Apostolului; căci mulți bătându-se prin căruște, fără a prepune prorocia Apostolului. Vai, dacă atuncea se plină mile noastre se plinește; când cei mai mulți, cari se înainteză în vătăgătoriile cele dinlăuntru și în cele din afară, bătându-se în Domnilor, amăgesc pre mueruștele lor și prin aceea dobândesc viața cea ce doresc? Milostiv fi, Dumnezeule, fi milostiv!

Când s'a trimis Moisi de Dumnezeu în Eghipet, ca să zică împăratului Faraon să sloboadă pre israilitenescul norod, atuncea a cerut Faraon să facă semne și minuni Moisi, pentru ca să vadă și să creadă de l'a trimis Dumnezeu; de aceasta Moisi a zis fratelui său lui Aaron și a aruncat toeagul său pre pământ și s'a făcut balaur. Al doilea cu aceștia toeag al lui Aaron s'a făcut apa râului Nil sânge; și al treilea cu aceștia toeag s'a umplut tot Eghipetul de broaște. Aceste trei semne dar le-au făcut și vrăjitorii și descântătorii Eghiptenilor, după nălucire însă și nu după adevăr, precum despre aceasta scrie cap. VII al Eșirei. Din vrăjitorii aceia cei mai numiți erau și Ianis și Iambris, de cari ponienește aicea Apostolul. Deci precum aceia au stătut împotriva lui Moisi așa, zice, și ereticii aceștia stau împotriva adevărului. De unde însă Pavel știă numele vrăjitorilor acelora, de vreme ce dumnezeiasca Scriptură nu le pomenește, nenumit (anonim) zicând că descântătorii și fermecătorii au făcut semnele acestea? Zicem la aceasta sau din predanisire nescrisă le-a știut Apostolul, sau că urmează să li se fi aflat din descoperire Sfântul Duh¹⁾.

Oameni stricați cu mintea, nelămuriți în credință.

Când cineva se strică de patimi, atunci se face și neales sau nelămurit în credință; pentru aceasta zice și David că: „Zis-a nebunul în inima sa, că nu este Dumnezeu” (Psalm. XIII, 1). Dar pentruce și de unde le-a zis acestea, o prorocule, nebunul? Pentru aceasta, zice, că «s'au stricat și s'au făcut urâți întru nelegiuiri» (tij). Deci ori care minte nu este stricată de patimi, aceea priimește și credința; de aceasta să luăm aminte fraților, să nu ne stricăm și noi de patimi și pentru stricăciunea aceasta să afle încăpere întru noi nelămurita credință²⁾.

¹⁾ Insuși aceasta o zice și Teodorit. Insemnează însă, că în viața lui Macarie Alexand. în Lausaicon se scrie că acest dumnezeesc Macarie umblând prin pustie, a mers la țintirimul de îngropare al vrăjitorilor acestora al lui Ianis și Iambris, unde locuiau mulți demoni, și intrând în lăuntru a aflat mult aur în visterie, copaci mulți sădiți și puț cu cadă, care le-au fost făcut rătăciții vrăjitorii aceștia pentru ca se le dobândescă după moarte în locul acela.

²⁾ Aceasta și în vremile acestea cu lucrurile s'a plinit, pentrucă cei ce se zic ateii, pentrucă s'au stricat de patimi și de păcate, pentru aceasta s'au lepădat de credință și au priimit ateismul, nu întru singură inima lor zicând, că nu este Dumnezeu, după nebunul cel de mai sus numit de David, ci fără de rușinare și în limbă și în cărți (înfricoșează-te soare!) propovăduind ateismul.

răi, pentrucă cu lesnia lor înduplecare, ce o arată către dânșii, se mângâie pre sineși că nu se va osândi de Dumnezeu, pentru faptele sale cele rele.

Care se poartă de felurimi de poște.

Cu multe adăugite numiri lățește Apostolul răutățile mueruștelor celor ce se amăgesc și zice, că ele se poartă de feluri de poște, adecă de pofta banilor, de pofta slavei, de pofta desfătărei, de pofta împodobirilor și a hainelor și arată că se poartă de poștele cele de rușine ale trupului. Vezi însă, o cetitorule, că Apostolul a zis, că mueruștele acestea se poartă, adecă se stăpânesc de poftă, ca niște vite necuvântătoare, care se poartă și se stăpânesc de poștele lor, ca de niște vietăți cuvântătoare¹⁾.

7. Totdeuna învățându-se și nici o dată putând a veni la cunoștința adevărului.

Mueruștele acestea, zice, care se amăgesc de minciunoșii dascalii, totdeuna se învață și nici odinioară nu pot veni la cunoștința adevărului. Dar oare fiindcă mueruștele acestea nu pot să vie la cunoștința adevărului, nu sânt vrednice de ertare? Nu sânt vrednice, ci mai ales sânt neertate; de vreme ce ele singure de sineși și-au îngropat sufletele în păcate și în poște. Pentru aceasta au orbit mintea lor și gândul, adecă s'au împetrit și s'au făcut nesimțitoare, ca o piatră și nu pot a înțelege, ca să (nu) poată ele să se învețe, nu e firesc lucru la dânsele, ci de proalgere (adecă de voe de sineși); pentru aceasta și sânt neertate²⁾.

8. In ce chip și Ianis și lambris au stănut împotriva lui Moisi, așa și aceștia stau împotriva adevărului.

¹⁾ Pentru aceasta a zis dumnezeescul Ioan Damaschin: „De aceasta și cele necuvântătoare nu sânt însuși stăpânitoare, că se poartă mult de fire, decât o poartă ele; căci nici se împotivesc poștei ce înțărăsc fiind, poartă mai vartos pre fire, decât firea a-l purtă pre el. Pentru aceasta și postind dacă voește, are stăpânire să stămpere pofta, cât a-i urmă ei” (Cart. II, cap. XXIV despre credință).

²⁾ Și acest rău zice înțeleptul Teodorit, că urmă în vremile sale și se au implinit atuncea prorocia Apostolului; căci mulți bătându-se prin cărușe, fără a prepune prorocia Apostolului. Vai, dacă atuncea se plinăse prorocia aceasta; cu mult mai vartos și fără asemănare acum în vremile noastre se plinește; când cei mai mulți, cari se înainteză în cărușile cele dinlăuntru și în cele din afară, bătându-se prin cărușile Domnilor, amăgesc pre mueruștele lor și prin acelea dobândesc vrednicia aceea ce doresc? Milostiv fii, Dumnezeule, fii milostiv!

Când s'a trimis Moisi de Dumnezeu în Eghipt, ca să zică împăratului Faraon să sloboadă pre israilitenescul norod, atuncea a cerut Faraon să facă semne și minuni Moisi, pentru ca să vadă și să creadă de l'a trimis Dumnezeu; de aceasta Moisi a zis fratelui său lui Aaron și a aruncat toeagul său pre pământ și s'a făcut balaur. Al doilea cu aceștia toeag al lui Aaron s'a făcut apa râului Nil sânge; și al treilea cu aceștia toeag s'a umplut tot Eghiptul de broaște. Aceste trei semne dar le-au făcut și vrăjitorii și descântătorii Eghiptenilor, duple malucire însă și nu duple adevăr, precum despre aceasta scrie cap. VII al Eșirei. Din vrăjitorii aceia cei mai numiți erau și Ianis și lambris, de cari pomenește aicea Apostolul. Deci precum aceia au stănut împotriva lui Moisi așa, zice, și ereticii aceștia stau împotriva adevărului. De unde însă Pavel știa numele vrăjitorilor acelora, de vreme ce dumnezeiasca Scriptură nu le pomenește, nenumit (anonim) zicând că descântătorii și fermecătorii au făcut semnele acestea? Zicem la aceasta sau din predanșire nescrisă le-a știut Apostolul, sau că urmează să li se fi aflat din descoperire Sfântul Duh¹⁾.

Oameni stricați cu mintea, nelămuriți în credință.

Când cineva se strică de patimi, atunci se face și neales sau nelămurit în credință; pentru aceasta zice și David că: „Zis-a nebunul în inima sa, că nu este Dumnezeu” (Psalm. XIII, 1). Dar pentrue și de unde le-a zis acestea, o prorocule, nebunul? Pentru aceasta, zice, că «s'au stricat și s'au făcut urâți întru nelegiuiri» (tij). Deci ori care minte nu este stricată de patimi, aceea priimește și credința; de aceasta să luăm aminte fraților, să nu ne stricăm și noi de patimi și pentru stricăciunea aceasta să afle încăpere întru noi nelămurita credință²⁾.

¹⁾ Insuși aceasta o zice și Teodorit. Insemnează însă, că în viața lui Macarie Alexand. în Lafsaicon se scrie că acest dumnezeesc Macarie umblând prin pustie, a mers la țintirimul de îngropare al vrăjitorilor aceștia al lui Ianis și lambris, unde locuiau mulți demoni, și intrând în lăuntru a aflat mult aur în visterie, copaci mulți sădiți și puț cu cadă, care le-au fost făcut rădăciții vrăjitorii aceștia pentru ca se le dobândăscă duple moarte în locul acela.

²⁾ Aceasta și în vremile acestea cu lucrurile s'a plinit, pentrucă cei ce se zic atei, pentrucă s'au stricat de patimi și de păcate, pentru aceasta s'au lepădat de credință și au priimit ateismul, nu întru singură inima zicând, că nu este Dumnezeu, duple nebunul cel de mai sus numit de David, ci fără de rușinare și în limbă și în cărți (infricoșează-te soare!) propovăduind ateismul.

zuse
șii¹⁾.
ichis
iozit

voi.
ioșii
upra
a să

ia a-
t tă-

9. Ci nu vor spori mai mult.

Pentruce mai sus a zis Pavel, că spurcatele zadarnice glasuri, vor spori spre mai multă păgânătate (Cap. II, 16), iar aicea zice dinprotivă? Răspundem că ce este a zis, pentrucă ereticii și minciuno-învățătorii după ce au început o dată a'și bori relele și rătăcitele lor dogme, nu vor mai stă până în sfârșit, ci totdeauna vor izvodi dogme mai nouă și mai rele; iar aicea o zice aceasta pentrucă ereticii aceștia nu vor amăgi nici vor răpi pre mulți; ci măcar deși la început se arată că amăgesc, însă până în sfârșit se vor râdeca niște amăgitori și înșălători și din aceasta se vor uri; de unde și duple urmare zice:

Că nebunia lor arătată va fi tuturor, precum s'a făcut și a acelora.

De nu crezi, o Timotee, că ereticii și minciuno-învățătorii nu vor spori mai mult, învață dela acelea ce s'au întâmplat vrăjitorilor celor de mai sus, căci și aceia în sfârșit s'au vădit și s'au arătat că cu nălucire făceau minunile și amăgiau pre oamenii, cei ce vedeau; căci când au venit la semnul al patrului al mușătelor, nu au putut să lucreze nălucirile lor. Și au mărturisit singuri că s'au biruit zicând: «Degetul lui Dumnezeu este» (Eș. VII). Iar Moisi s'a arătat că face minuni duple adevăr, și pentru aceasta în urmă a făcut alte atâtea semne, în cât toate acelea amăgitoare și minciunoase și care se fac duple nălucire, numai la o vreme se arată și se par și apoi se sting.

10. Iar tu ai urmat învățătorei mele.

Aceia, zice, amăgitorii eretici sânt unii ca aceștia, iar tu, o Timotee, cu amăruntul știi cele ale învățătorei și ale credinței mele, că nu sânt acest-fel amăgitoare și minciunoase, precum ale ereticilor, fiindcă tu, nu numai prost ai vorovit împreună cu mine, ci și ai urmat, adevă multă vreme ai petrecut împreună cu mine și luai aminte la toate cuvintele mele, în cât din aceasta te-ai făcut puternic și viteaz în cuvânt și pentru aceasta dă război celor dinprotivă.

Petrecerei.

Tu însă, zice, ai urmat petrecerei mele, adevă în viață și în politefsirea mea.

Propunerei.

Tu, zice, ai urmat proașezării mele, adevă osârdiei mele și bărbăteștii înfățișării sufletului meu, pentrucă nu ziceam numai, ci și făceau cele ce ziceam.

Credinței.

Tu, o Timotee, ai urmat credinței mele adevă statorniciei ce o arătam întru dogmele credinței și ale adevărului, care aicea statornicie m'a făcut a nu mă deznădăjdui în primejdii, ci a crede în Dumnezeu, că mă va izbăvi.

Indelung răbdării.

Tu, o Timotee, ai urmat indelunga răbdare, ce aveam eu către eretici, pentrucă nu mă turburam de cuvintele și mișcările lor, ci le primiam toate cu blândetă¹⁾.

Dragostei.

Adevă, o Timotee, tu ai urmat dragostea, ce o aveam către toți de obște oameni²⁾.

Răbdării.

O Timotee, tu ai urmat răbdării ce o aveam eu în goane și întru toate ispitile, ce mi se întâmplau dela protivnicii credinței.

11. Goanilor, patimilor.

Tu, zice, ai urmat goanelor și patimilor mele, pentrucă eu nu numai eram izgonit, ci și pătımiam; fiindcă amândouă acestea turbură pre fiește care învățător și păstor, a fi adevă eretici și al doilea a pătimi el dela eretici. Pentru aceasta și Pavel despre eretici adevă multe a spus mai sus și cu acestea a înduplecat pre Timotei să nu se turbure pentru dânsii; iar acum vorovește și despre pătımiri și necazuri; iar vorovind despre acestea înșiră necazurile și pătimirile, carele însuși le-a suferit, pentru ca să îmbărbăteze cu aceasta pre Timotei, ucenicul său.

Care mi s'a făcut în Antiohia, în Iconie și în Listra. Antiohia numește aicea Pavel pre cea a Pissidiei, iar Listra pre patria lui Timotei» (Fapt. XIII, 14)³⁾. Dar pentruce pre singure pătimirile acestea le-a pomenit, care le-a pomenit în numitele cetăți și pre toate celelalte le-a tăcut? Fiindcă acestea erau mai cunoscute lui Timotei, sau și mai nouă decât celelalte. Vezi însă, o cetitorule, că nu înșiră pătimirile acestea Pa-

¹⁾ Sau precum Teodorit tâlcuește zicând: „Ca să sufăr greșalele fra-

²⁾ Însemnează că la Teofilact nu se află stihul acesta „Dragostei”.
³⁾ Însemnează însă zice cum că Apostolul aicea a pomenit de Listra ca proastă spre micșorare și ca cum ar fi zis: fie în Antiohia și în Listra am pătimit, pentrucă erau atât mult norodite; iar în Listra, unde erau atât atâția oameni, ca să-mi facă rău? Că în Listra a improșcat cu pre Pavel și l'au târit afară din cetate, socotindu-l pre el a fi mort, după cum istorisesc Faptele apostolicești” (cap. XIV, 19).

tuse
șii¹⁾.
chis
iozit

voi.
ioșii
apra
a să

ia a-
a tă-

9. Ci nu vor spori mai mult.

Pentruce mai sus a zis Pavel, că spurcatele zadarnice glasuri, vor spori spre mai multă păgânătate (Cap. II, 16), iar aicea zice dinprotivă? Răspundem că ce este a zis, pentrucă ereticii și minciuno-învățătorii după ce au început o dată ași bori relele și rătăcitele lor dogme, nu vor mai stă până în sfârșit, ci totdeauna vor izvodi dogme mai nouă și mai rele; iar aicea o zice aceasta pentrucă ereticii aceștia nu vor amăgi nici vor răpi pre mulți; ci măcar deși la început se arată că amăgesc, însă până în sfârșit se vor râdeca niște amăgitori și înșălători și din aceasta se vor uri; de unde și duple urmare zice:

Că nebunia lor arătată va fi tuturor, precum s'a făcut și a acelora.

De nu crezi, o Timotee, că ereticii și minciuno-învățătorii nu vor spori mai mult, învață dela acelea ce s'au întâmplat vrăjitorilor celor de mai sus, căci și aceia în sfârșit s'au vădit și s'au arătat că cu nălucire făceau minunile și amăgiau pre oamenii, cei ce vedeau; căci când au venit la semnul al patruea al mușătelor, nu au putut să lucreze nălucirile lor. Și au mărturisit singuri că s'au biruit zicând: «Degetul lui Dumnezeu este» (Eș. VII). Iar Moisi s'a arătat că face minuni duple adevăr, și pentru aceasta în urmă a făcut alte atâtea semne, în cât toate acelea amăgitoare și minciunoase și care se fac duple nălucire, numai la o vreme se arată și se par și apoi se sting.

10. Iar tu ai urmat învățătorei mele.

Aceia, zice, amăgitorii eretici sânt unii ca aceștia, iar tu, o Timotee, cu amăruntul știi cele ale învățătorei și ale credinței mele, că nu sânt acest-fel amăgitoare și minciunoase, precum ale ereticilor, fiindcă tu, nu numai prost ai vorovit împreună cu mine, ci și ai urmat, adecă multă vreme ai petrecut împreună cu mine și luai aminte la toate cuvintele mele, în cât din aceasta te-ai făcut puternic și viteaz în cuvânt și pentru aceasta dă răsboi celor dinprotivă.

Petrecerei.

Tu însă, zice, ai urmat petrecerei mele, adecă în viață și în politefsirea mea.

Propunerei.

Tu, zice, ai urmat proașezării mele, adecă osârdiei mele și barbăteștei infățișării sufletului meu, pentrucă nu ziceam numai, ci și făceau cele ce ziceam.

Credinței.

Tu, o Timotee, ai urmat credinței mele adecă statorniciei ce o arătam intru dogmele credinței și ale adevărului, care a această statornicie m'a făcut a nu mă deznădăjdui în primejdii, ci a crede în Dumnezeu, că mă va izbăvi.

Indelung răbdării.

Tu, o Timotee, ai urmat indelunga răbdare, ce aveam eu către eretici, pentrucă nu mă turburam de cuvintele și mișcările lor, ci le primiam toate cu blândetă¹⁾.

Dragostei.

Adecă, o Timotee, tu ai urmat dragostea, ce o aveam către toți de obște oameni²⁾.

Răbdării.

O Timotee, tu ai urmat răbdării ce o aveam eu în goane și intru toate ispitile, ce mi se întâmplau dela protivnicii credinței.

11. Goanilor, patimilor.

Tu, zice, ai urmat goanelor și patimilor mele, pentrucă eu nu numai eram izgonit, ci și pătiam; fiindcă amândouă acestea turbură pre fiește care învățător și păstor, a fi adecă eretici și al doilea a pătimi el dela eretici. Pentru aceasta și Pavel despre eretici adecă multe a spus mai sus și cu acestea a înduplecat pre Timotei să nu se turbure pentru dânșii; iar acum vorovește și despre pătimi și necazuri; iar vorovind despre acestea înșiră necazurile și pătimirile, carele însuși le-a suferit, pentru ca să îmbărbăteze cu aceasta pre Timotei, ucenicul său.

Care mi s'a făcut în Antiohia, în Iconie și în Listra. Antiohia numește aicea Pavel pre cea a Pissidiei, iar Listra pre patria lui Timotei» (Fapt. XIII, 14)³⁾. Dar pentruce pre singure pătimirile acestea le-a pomenit, care le-a pomenit în numele cetăți și pre toate celelalte le-a tăcut? Fiindcă acestea erau mai cunoscute lui Timotei, sau și mai nouă decât celelalte. Vezi însă, o cetitorule, că nu înșiră pătimirile acestea Pa-

¹⁾ Sau precum Teodorit tâlcuește zicând: „Ca să sufăr greșalele fra-

²⁾ Însemnează că la Teofilact nu se află stihul acesta „Dragostei”.
³⁾ Însemnează însă zice cum că Apostolul aicea a pomenit de Listra ca proastă spre micșorare și ca cum ar fi zis: fie în Antiohia și în Listra am pătimit, pentrucă erau atât mult norodite; iar în Listra, unde am aflat atâția oameni, ca să-mi facă rău? Că în Listra a improșcat cu mine pre Pavel și l'au târit afară din cetate, socotindu-l pre el a fi mort. După cum istorisesc Faptele apostolicești” (cap. XIV, 19).

zuse
și¹⁾.
ichis
ozit

voi.
ioșii
upra
a să

ia a-
t tă-

vel duple fel, ce și ce a fost, ci nehotărîtor numai le-a pomenit; fiindcă nu le spune acestea pentru ca să se faliască, ci numai pentru ca să mîngăie pre Timotei, ucenicul său. Pentru aceasta și aceste puține și nehotărîte ce le scrie, de nevoie le scrie.

Ce fel de goane am suferit, și dintru toate m'a izbăvit Domnul.

Cu aceste cuvinte două lucruri arată lui Timotei dumnezeescul Pavel, întâi cum că eu, zice, arătăm osârdie spre a suferi goanele și al doilea că Dumnezeu nu m'a părăsit, ca să mă biruiesc de ele. Pentru aceasta și tu arată osârdie și negreșit nu vei fi părăsit de Dumnezeu, ca să te biruești de goane.

12. Și toți cei ce voesc a viețui cu buna cinstire întru Christos Iisus, vor fi goniți.

Și acest cuvânt al lui Pavel, prea mare mîngăere este lui Timotei; ce să zic pentru mine, zice, numai? Că toți hristianii cei ce voesc a viețui după buna cinstire de Dumnezeu și după Evanghelia lui Christos, aceia au să fie goniți. Goane însă aceea numește Apostolul nu pre singure goanele, ce le-ar face necredincioșii asupra celor credincioși ci și de obște și pre toate necazurile și ispitele, cari le suferă oamenii cei îmbunătățiți pentru dogmele credinței și pentru porunca lui Christos și pentru predanisirile biserice; de vreme ce după Iov: «Viața omului pre pământ este o ispitire» (cap. VII, stih 1)¹⁾. Și acela ce umblă pre calea cea strîmtă și necăjicioasă a mîntuirii, acela negreșit trebuie să se necăjiască²⁾.

¹⁾ Pentru aceasta și însuși Iov zicea lui Dumnezeu pentru ispitele, ce slobozi-se asupra-i: «Cu mare urgie mi-ai întrebuitat și ai adaus asupra mea ispitiri» (cap. I, stih 17). Și iarăși: «Au venit asupra mea ispitirile lui» (cap. X, 12).

²⁾ Pentru aceasta zice și Mar. Macarie aceste vrednice de pomenit: «Calea hristianității aceasta este: că unde este Duhul Sfânt acolo urmează ca o umbră, goana și lupta. Vezi prorocii cum se goniau de o seminție cu dânșii, la cari însă lucră Duhul Sfânt. Vezi că Domnul, carele este calea și adevărul nu de alt neam a fost gonit, ci de Iudei, de însuși seminția lui Israel a fost gonit și răstignit. Asemenea și Apostolii; că dela acela, a căruia a fost crucea, și-a dat Duhul cel Mîngăitor și a încăput întru hristiani. Deci nici unul din Iudei s'a gonit, ci de nevoie este a se goni adevărul» (Vor. XV la întreb. 16). Zice încă și Chiril al Alexandriei: «Cu adevărat, că toți cei ce voesc a viețui cu bună cinstire în Iisus Christos vor fi goniți; căci fiii nelegiuirei, ca niște hiare seibatice sar asupra lor, pre arătarea răzvrătirei lor, ca un caracter, defăimând strălucirea celor ce s'au obișnuit a fi aleși, că se va

13. Iar oamenii cei vicleni și fermecătorii vor spori spre mai rău, amăgind și amăgindu-se.

Nici ca cum, zice, o Timotee, să te turbure aceasta, căci cei vicleni se află în odihnă și în bucurie, iar cei îmbunătățiți în necazuri și în ispite; pentru că firea lucrurilor așa o cere aceasta. Că desbrăcatu-te-ai zice și intrat-ai în lupta cea pentru Christos și pentru virtute ca să te lupți! Nevoie este ca să fii plin de sudori, în cât nebunesc lucru este a se află cineva întru nevoiță și luptă și apoi a căută odihnă. Deci nu te turbura, o Timotee, dacă oamenii cei vicleni au odihnă; fiindcă ei, deși se pare că sporesc și merg înainte, aceasta nu este procopsială și adăugire de a se îndreptă ei în calea rătăcirii, ci este mai rău. Și talmăcind ce va să zică mai rău, zice că este a amăgi și a se amăgi, a rătăci pre alții și a se rătăci și ei de diavolul; că după Teodorit, împreună lucrează și diavolul și ajută oamenilor lui și ca un dascal îi îndeamnă pre ei la răutate.

14. Tu însă rămâi întru cele ce te-ai învățat și te-ai incredințat.

Tu, o Timotee, stă întărit și neclintit și nu râvni celor ce fac răutate, deși sporesc în calea rătăcirii «că nu râvni zice întru cei ce fac vicleșug și celui ce sporește în calea sa» (Ps. XXXVI, stih 1). Fiindcă nu te-ai învățat prost, ci și te-ai incredințat, adevărat cu cercare și cu deplină incredințare te-ai învățat, pentru că și minuni ai văzut ce am făcut eu și însuși ai făcut minuni. Drept aceea, deși vezi cele dinproțiva acelor ce te-ai incredințat, nu te turbură; pentru că și Avraam deși a fost auzit dela Dumnezeu că «întru Isaac se va numi ție seminție» (Fac. XXI, 17); apoi poruncindu-i-se de acelaș Dumnezeu, ca să injunghie pre acelaș fiu, carele eră să se numiască seminție

desc de-apururea cele mai rele, cu alăturarea celor mai bune și a celor ce au hotărârea cea mai strălucită, numai cât nu se arată urâciunea celor biruiți» (Cartea I din cele alese). Pentru aceasta zice și teolog. Grigorie: că de multe ori se dau și dreptii în mâinile necinstitorilor de Dumnezeu, nu ca aceia să se munciască, ci ca aceștia să se ispitiască și să se rădă de multe ori după cea scrisă se sfârșesc cu moartea aleasă (la Iov cap. IX, stih 23). Se batjocuresc însă de o cam dată cei bine cinstitori de Dumnezeu, până când bunătatea lui Dumnezeu se ascunde și se pierd cele mari din care se păstrează în sfârșit și pentru unii și pentru alții (Cuv. la Mar. Atanasie). Și dumnezeescul Hrisostom zice: Nu este cu puțință cei ce viează întru fapta bună a auzi bune dela toți; și iarăși nu se poate cel ce poartă grijă de fapta bună a nu avea mulți răgnași.

and.

zuse
șii¹⁾.
ichis
ozitvoi.
ioși
upra
a săla a-
tă-

a lui Avraam, așa auzind nu s'a turburat, nici s'a indoit, ci fără stânjenire, s'a pornit să facă porunca lui Dumnezeu și să junghie pre fiul său.

Știind dela cine te-ai învățat, și că de prunc sfințitele cărți le știi.

Două pricini aicea zice Apostolul pentru care învață pre Timotei să stea întărit și neclătit; întâi, pentru că tu, zice, nu te-ai învățat cele ale credinței dela un om din întâmplare, ci dela mine, dela Pavel; adecă te-ai învățat dela însuși Christos, acela ce grăește întru mine; și al doilea, că nu eri te-ai învățat cele ale credinței sau alaltăeri, ci din vârsta cea prunciască și fragedă a ta; de aceasta urmează a fi înrădăcinată întru tine dumnezeiasca cunoștință, care nu te va lăsa să pătimești vre o patimă nebuniască, precum mulți pătimesc; căci cel ce știe precum se cuvine dumnezeiile Scripturi nici o dată se va amăgi, sau va greși. Sfințite cărți însă numește Pavel pre dumnezeiască Scriptură și însemnează această laudă a dumnezeiești Scripturi, împotriva lui Simon și a lui Manent și a tuturor celorlalți eretici, cari numesc pre Sf. Scriptură cea veche, rea și vicleană.

15. Cari pot a te înțelepți spre mântuire prin credința cea în Christos Iisus.

Precum învățătura cea din afară și cunoștința înțelepțește pre om spre amăgire și spre meșteșugiri și luptări de cuvinte, dela care urmează perderea sufletească, nu înțelepțește așa și filozofia cea dinlăuntru și dumnezeiasca cunoștință; ci aceasta înțelepțește pre om, spre a află adevărul și mântuirea; care mântuire? Nu ceea ce s'ar isprăvi prin faptele Legei Vechi, nici prin cuvinte meșteșugite, ci prin credința lui Iisus Christos pricinuită. Căci dumnezeiile Scripturi, legea adecă și proorocii povățuesc pre om spre a crede în Christos, iar Christos iarăși pricinuește veșnică mântuire¹⁾.

¹⁾ Însemnează zicerea aceasta a Apo t., pentru hristianii cei ce se învață sfințitele Scripturi; căci precum tot ceea ce se mișcă, pentru oare ce se mișcă, duple filozoficeasca socotială; așa și învățătura cărților se face pentru un sfârșit și pravăț, adecă pentru a înțelepți pre hristianul cel ce se învață spre a dobândi mântuire; de aceasta căți hristiani, pentru acest sfârșit al mântuirii sufletului lor, învață Scripturile, sunt lăudați și înțelepți, iar căți le învață nu pentru mântuirea sufletului, ci pentru ca să dobândiască slavă și bogăție și indulciri și în sfârșit pentru sfârșituri lumești, aceștia nu nimeresc țința și sfârșitul Scripturilor și după urmare zadarnică este și ostentia și învățătura unora ca acestora.

16. Toată Scriptura de Dumnezeu însuflată este și folositoare.

După ce a spus Pavel lui Timotei multe chipuri de mângăere, acum îi spune lui și mângăerea cea mai mare decât toate adecă aceea ce se pricinuește din cetirea dumnezeiilor Scripturi. Că de vreme ce Pavel aveă să spue lui Timotei vestirea aceasta intristătoare, cum că are să-și săvârșiască viața și să se ducă către Domnul; pentru aceasta, pentru a nu se intristă Timotei, căci are a se lipsi de Pavel, învățătorul și duhovnicescul său părinte, zice lui acum: «Nu te intristă, fiul meu Timotei, pentru lipsirea mea, căci ai în locul meu mângăere pre însuflatele de Dumnezeu Scripturi¹⁾, cari pot a te folosi ca și eu²⁾. Inșă se nedumeresc unii pentru ce a zis Pavel, că toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu? Că au doar și Scripturile Elinilor sănt însuflate de Dumnezeu; pentru aceasta și siliți fiind fac curmare la zicerea «de Dumnezeu însuflată» și zic așa: «Că toată Scriptura, care e de Dumnezeu însuflată, aceasta este și folositoare». Trebuiau însă a socoti ei, că mai sus a zis Pavel lui Timotei: «Sfințitele Scripturi le știi», pentru aceasta duple urmare, acum zice aicea că toată Scriptura. Care toată? Acea despre care adecă am zis mai sus, că este sfințită. Deci toată sfințita Scriptura aceasta e și de Dumnezeu însuflată³⁾, aceasta este și folositoare, la toate acelea ce le arată mai jos.

Căci «că tot ceea ce s'a făcut de (dânșii) se zădărnicește de sfârșitul său; duple cealaltă filozoficească socotială. Ce zice? Învățătura și ostentia unora ca acestora nu e numai zadarnică, ci și osândă mai multă are să le pricinuiască, de vreme ce cel ce cunoaște voea Domnului său și negătindu-se, nici făcând duple voea lui, mult se va bate» (Luca XII, 47). Și «cei puternici tare se vor certă» (Înțelep. VI, 6).

²⁾ Că altă mângăere a sufletului, la toate necazurile ce ispitește, mai bună nu este decât cetirea sfințitelor Scripturi. De aceasta și Macavei scriă zicând: «Și noi dar nelipsiți de acestea fiind, mângăere având cărțile cele sfințite, ce sănt în mâinile noastre» (I Macavei XII, 9).

³⁾ De aceasta și Mar. Vasilie această zicere adăugându-o zice: «Toată Scriptura de Dumnezeu însuflată este și folositoare; pentru aceasta conștinându-se de Sf. Duh. Că toți oamenii, ca într'o obștească leuire de suflet, să alegem leacul fiește-căreea patimi» (în tâlc. Psalm. I).

⁴⁾ Vezi despre aceasta tâlc. și suptînsemnarea stih 15 al cap. IV al 1^{ei} către Tesal. și suptînsemnarea canonului LXXXVI al sfinților Apostoli. Iar Teodorit zice că Scriptură însuflată de Dumnezeu a numit pre cea duhovnicească; că Darul dumnezeescului Duh a grăit prin prooroci și prin Apostoli: «Deci Dumnezeu este Duhul cel Sfânt, de vreme ce adevărat, duple Apostolul, Scriptura Duhului este de Dumnezeu însuflată; de aceasta a zis și vârfelnicul Petru: că nu din voea omului

Spre învățatură.

Sfințita Scriptură zice folosește către învățatură; căci învăța nu numai pre toți hristianii, ci și pre toți dascalii aceia, ce se cuvine să le învețe. Căci nici o noimă și nici o nedumerire este, care să nu se poată dezlegă prin dumnezeștile Scripturi.

Către muștrare.

Adecă sfințita Scriptură la aceasta folosește, de este trebuință cineva a muștra minciunoasele și putrele dogmele și socotelele ereticilor, din Sf. Scriptură poate a face muștrarea aceasta.

Spre îndreptare, spre învățatura cea întru dreptate.

De are trebuință cineva a se îndrepta și a se pocăi și de are trebuință a se pedepsi a se învăța, adecă a se înțelepți spre dreptate și a face cele drepte și fapta bună, toate acestea din sfințele Scripturi le dobândește.

17. Ca deplinit să fie omul lui Dumnezeu.

Indreptarea zice și întreaga înțelepție cea spre dreptate a hristianilor, din sfințele Scripturi se câștigă; pentru ce? Pentru că nici un bine și virtute să lipsiască dela omul cel dupre Dumnezeu; de aceasta și tu, o Timotee, de voești a fi deplinit adecă desăvârșit și sănătos și totdeauna a fi drept, adecă nici între cele întristătoare a te întrista și a te sfi, nici întru cele înveselitoare a te umflă și a te înălța. (Căci cu aceasta ești nu drept, adecă nu asemenea). Și tu zic, o Timotee, de voești întru toate a fi fără lipsă și desăvârșit în locul meu aibi pre sfințele Scripturi sfătuitoare. Dar dacă lui Timotei scria Pavel, cel ce eră plin de Sf. Duh, să cetiască Scripturile, cu cât mai vârtos aceasta nouă o scrie celor neînvațați și nedepliciți¹⁾. Vezi însă o cetitorule că fără sfințele Scripturi nu e cu puțință a se fae cineva întreg întru toate și desăvârșit.

Spre tot lucrul bun desăvârșit.

s'a adus cândva prorocia, ci de Duhul Sfânt aducându-se, au grăit oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu" (II Petru I, 21). Aceastăși o zice și Mar. Vasilie: „Prorocii Testamentului celui Vechiu strigau: „Acesta zice Domnul Dumnezeu și asemenea cu acestea Pavel cele zise de Tatăl de Fiul și de Sfântul Duh, pre toate le-a zis Scriptura de Dumnezeu însuflată; iar de grăește întru Apostoli și întru proroci Duhul, toată Scriptura dar este de Dumnezeu însuflată, spuneți dar celor bine cinstitori, că Duhul Sfânt este Dumnezeu, Scriptura lui fiind de Dumnezeu însuflată" (asupra lui Evnomie cuv. V).

¹⁾ Vezi și tâlc. și supînsemnarea capitolului IV al ceii întâia către Timotei, stih 13, adecă a zicerei „până ce vor veni, iă aminte de cele”

Prin sfințele Scripturi, zice, se face omul, nu prost împăcșit de fapte bune, ci și întregit, adecă desăvârșit, nu numai întru un lucru bun, iar întru altul nu, ci întru tot lucrul bun.

CAP. IV.

1. Deci mărturisesc eu înaintea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus Christos, celui ce are să judece viii și morții.

Și în epistolia cea întâia a înspăimântat pre Timotei Apostolul: «Poruncescu-ți ție înaintea lui Dumnezeu, zicând celuia ce învioșează pre toate» (I Timotei VI, 13). Iar acum întru aceasta mai înfricoșat face cuvântul, aducând aminte lui Timotei de judecata cea înfricoșată a lui Christos; martur, zice, pun pre înfricoșatul judecător, carele are să ceară cu îndatorire, dela fiște-carele răspundere de lucrările lui, că eu nu am ascuns acestea de tine, ci le-am arătat ție¹⁾. Viii însă și morții sau pre cei drepți îi zice și pre păcătoși, sau pre cei ce atunci se vor află vii când va veni Christos și pre cei ce ar fi apucat să moară. Iar dumnezeescul Metodie în cuvântul cel despre înviere, vii înțelege pre suflete, ca nemuritoare, iar morții pre trupuri, ca firește muritoare.

Întru arătarea lui și împărăția lui.

Când are să judece, zice, pre cei vii și pre cei morți? Întru arătarea sa, care are a se face cu slavă și cu împărăție; căci nu va veni iarăși întru a doua venire prost și smerit, precum a venit în cea dintâi, ci va veni cu putere și cu slavă dumnezeiască, ca împărat; că zice, când va veni Fiul omului întru slava Părintelui său» (Marc. VIII, 38). Și iarăși: «Și voi vedeți pre Fiul omului viind pre nourii ceriului cu putere și cu slavă multă» (Mat. XXIV, 30). Și iarăși: «Atuncea va zice împăratul celor din dreapta lui: veniți blagosloviții Părintelui meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă, dela întemeerea lumii» (Mat. XX, 34).

2. Propoveduește cuvântul.

Ce este zice, ceea ce mărturisesc ție, o Timotee? Ca să propoveduești cuvântul și să nu ascunzi darul învățătorei, ce l'ai

¹⁾ Iar Iumenie zice, că din a sa mărturisire, adecă aspra îndatorire, în lucruri naște: 1) face pre cuvânt mai înfricoșat și mai apărat, al II-lea zice pre mântuitoarea lucrarea cuvântului și al III-lea că cele ce mărturiseste (adecă cheamă marturi), și îndatorește, lucrul său își plinește și nu mai rămâne supus la osândirea lenevirei.

luat. Din aceasta să ne temem și să ne înfricoșăm și noi fraților, câți având darul cuvântului, nu-l propoveduim la frații noștri.

Stai asupra cu vreme și fără vreme.

Adecă propoveduește Cuvântul lui Dumnezeu la frați cu stăruire și cu stare asupra și nu ca în treacăt și cu lenevire, și nu numai o dată, ci totdeauna. Și să nu aibi vreme hotărâtă de a propovedui, ci și cu vreme propoveduește, adecă și când ai vreme îndemânatică și slobozenie, când te afli în biserică, ci și fără de vreme propoveduește, adecă și când nu ai vreme îndemânatică și slobozenie, ci te afli în primejdii și în stări împrejur strâmtorări și afară din biserică și atuncea grăește Cuvântul lui Dumnezeu și propoveduește-l hristianilor. Cu vreme însă și fără de vreme duple socotiala multora o a zis Pavel; pentrucă cei mai mulți oameni vreme bună socotesc pre odihna și slobozenia, iar nevreme pre vremea primejdiilor și a ispitilor. Și iarăși vremea învățătorei socotesc a fi hristianii și dascalii adunați în biserică; iar nevreme când sânt afară din biserică. Sau și altfel se înțelege aceasta; să nu aștepti să cadă păcătosul în păcat și atunci să-l înveți, ci mai înainte de a cădea, învață-l pre el¹⁾.

Mustă.

Mustă zice, când vezi că e vreme de mustrare, adecă când cercetând vei afla că au păcătuit hristianul sau că are să păcătuiască, atuncea nu te sfii, ci mustă-l; iar mai înainte de a cercetă, să nu mustri.

Ceartă.

După ce vei mustă zice și vei dovedi pre hristian, că a păcătuit, atuncea ceartă-l, adecă dă-i lui potrivitul canon și lucrare de căință pentru păcatul lui.

Mângăe.

Certarea adecă și canonisirea ce o va da arhierul și dascalul păcătosului se asemănează cu tăerea ranei, ce o întrebuițează doftorul; iar mângăerea se asemănează cu bleasturul cel dulce și alinat, care se pune de doftorul asupra ranei

¹⁾ Pentru aceasta și Teodorit zicerea aceasta tâlcuindu-o, zice: „Deci nu prost și cum s'ar întâmplă poruncește lui a propovedui, ci toată vremea a socoti îndemânatică spre aceasta; și însuși o făcea și în temniță și în corabie și masă fiind pusă înainte-i și în temniță și în Filipi și cele în Troada și cele pre marea; ci și Domnul nu numai în sinagogă și propoveduia, ci și în locuri de șes și în munți și în corabie șezând, învăța pre cei ce stau la malul noianului“.

după tăerea ei. Deci pune și tu, o Timotee, bleasturul cel moale și dulce al mângăerii asupra ranei ceii tăiate a păcătosului, ca nu numai tăerea ranei, adecă singura certarea, să arunce pre păcătosul cel rănit în desnădăjduire, pricinuindu-i dureri cumplite¹⁾.

Intru toată îndelunga răbdare și învățatură.

Acest cuvânt, o cetitorule, unește-l cu toate cele prozise, adecă cu zicerea, mustă și cu ceartă și cu mângăe; fiindcă învățătorul se cuvine și a mustă, cu toată îndelunga răbdare, în cât a nu crede prost toate câte aude că a greșit fratele său; ci se cuvine a mustă cu toată învățatura, învățând pre păcătoși, ce fel este păcatul și duple ce chip a păcătuit. Asemenea trebuie a certă învățătorul cu toată îndelunga răbdare fără a adauge canonul păcătosului, ca pre o certare și izbândă de vrășmași, ci ca pre o învățatură și o înțeleptire de copil și de fii. Se cuvine încă și a certă cu toată învățatura, învățând adecă pre păcătoși ce dobândă pricinuește lui certarea și canonisirea; iar mângăerea cea prin cuvântul acesta mai ales are trebuință de toată îndelunga răbdare și învățatură. Vezi, însă, că toate acestea au trebuință, zice, a se face, nu cu îndelungă răbdare cum s'ar întâmplă, ci cu toată îndelunga răbdare, adecă cu ceea ce se arată duple tot chipul și prin fapte și prin cuvinte și prin chipuri și prin mișcări, și din lăuntru și din afară.

3. Că va fi vreme când învățatura cea sănătoasă nu o vor suferi.

Adecă toate acestea le zic ție, o Timotee, ca să le lucrezi, pentrucă va veni o vreme, când oamenii nu vor suferi să aude dreapta și sănătoasa învățatură. Drept aceea mai înainte de a ajunge în jalnica stare, cea ca aceasta, tu apucă mai înainte și învață-i. Pentru aceasta și mai sus a zis, învață pre hristiani și când este vreme potrivită și când nu este, până când se vor supune ei la cuvântul tău, fă tot chipul și nu încetă de a învăța.

Ci duple poștele loruși, își vor grămădi loruși învățatori.

¹⁾ De aceasta și Teodorit zice. „Aceasta o fac și cei înțelepți dintre doftori: că patima cea ascunsă mai întâi o taie și buruenile cele mai aspre și doftoriile cele iuși le întrebuițează. Apoi așa pre cele blânde le taie de-asupra. Deci se potrivește mustarea cu tăerea, iar cercetarea cu doftoriile cele aspre, iar cu cele blânde, mângăerea.“

luat. Din aceasta să ne temem și să ne înfricoșăm și noi fraților, câți având darul cuvântului, nu-l propoveduim la frații noștri.

Stai asupra cu vreme și fără vreme.

Adecă propoveduește Cuvântul lui Dumnezeu la frați cu stăruire și cu stare asupra și nu ca în treacăt și cu lenevire, și nu numai o dată, ci totdeauna. Și să nu aibi vreme hotărâtă de a propovedui, ci și cu vreme propoveduește, adecă și când ai vreme îndemnatică și slobozenie, când te afli în biserică, și și fără de vreme propoveduește, adecă și când nu ai vreme îndemnatică și slobozenie, ci te afli în primejdii și în stări împrejur strâmtorări și afară din biserică și atunci grăește Cuvântul lui Dumnezeu și propoveduește-l hristianilor. Cu vreme însă și fără de vreme duple socotiala multora o a zis Pavel, pentru că cei mai mulți oameni vreme bună socotesc pre odihna și slobozenia, iar nevreme pre vremea primejdiilor și a ispitilor. Și iarăși vremea învățaturii socotesc a fi hristianii și dascalii adunați în biserică; iar nevreme când sânt afară din biserică. Sau și altfel se înțelege aceasta; să nu aștepti să cadă păcătosul în păcat și atunci să-l înveți, ci mai înainte de a cădea, învață-l pre el¹⁾.

Mustă.

Mustă zice, când vezi că e vreme de mustrare, adecă când cercetând vei află că au păcătuit hristianul sau că are să păcătuiască, atunci nu te sfii, ci mustă-l; iar mai înainte de a cercetă, să nu mustri.

Ceartă.

După ce vei mustă zice și vei dovedi pre hristian, că a păcătuit, atunci ceartă-l, adecă dă-i lui potrivitul canon și lucrare de căință pentru păcatul lui.

Mângâe.

Certarea adecă și canonisirea ce o va da arhiereul și dascalul păcătosului se asemănează cu tăerea ranei, ce o întrebunțează doftorul; iar mângâerea se asemănează cu bleasturul cel dulce și alinat, care se pune de doftorul asupra ranei.

¹⁾ Pentru aceasta și Teodorit zicerea aceasta tâlcuindu-o, zice: „Deci nu prost și cum s'ar întâmplă poruncește lui a propovedui, ci toată vremea a socoti îndemnatică spre aceasta; și însuși o făcă și în temnițe și în corabie și masă fiind pusă înainte-i și mărturisește cele în Filipi și cele în Troada și cele pre marea; ci și Domnul nu numai în sinagoga propoveduia, ci și în locuri de șes și în munți și în corabie șuind. învață pre cei ce stau la malul noianului“.

Deci pune și tu, o Timotee, bleasturul cel moale asupra al mângâerei asupra ranei ceii tăiate a păcătosului, și numai tăerea ranei, adecă singură certarea, să arunce păcătosul cel rănit în desnădăjduire, pricinuindu-i durere.

toată îndelunga răbdare și învățatură.

Mustă, o cetitorule, unește-l cu toate cele prozise. Mustă se cuvine și a muștră și cu ceartă și cu mângâe; fiindcă muștră se cuvine și a muștră, cu toată îndelunga răbdare, și a nu crede prost toate câte aude că a greșit fratele și se cuvine a muștră cu toată învățatură, învățând pre el, ce fel este păcatul și duple ce chip a păcătuit. Adecă trebuie a certă învățatorul cu toată îndelunga răbdare și a adange canonul păcătosului, ca pre o certare și izbândă să se facă. Se cuvine încă și a certă cu toată învățatură, învățând pre păcătoși ce dobândă pricinuește lui certarea și izbândă; iar mângâerea cea prin cuvântul acesta mai ales trebuie de toată îndelunga răbdare și învățatură. Vezi, că toate acestea au trebuință, zice, a se face, nu cu îndelungă răbdare cum s'ar întâmplă, ci cu toată îndelunga răbdare, adecă cu ceea ce se arată duple tot chipul și prin fapte și prin cuvinte și prin chipuri și prin mișcări, și din lăuntru și din afară.

Că va fi vreme când învățatură cea sănătoasă nu vor suferi.

Adecă toate acestea le zic ție, o Timotee, ca să le lucrezi, pentru că va veni o vreme, când oamenii nu vor suferi să aibă dreapta și sănătoasă învățatură. Drept aceea mai înainte să ajunge în jalnică stare, cea ca aceasta, tu apucă mai înainte și învață-i. Pentru aceasta și mai sus a zis, învață pre hristianii și când este vreme potrivită și când nu este, până când vor supune ei la cuvântul tău, fă tot chipul și nu încetă de învățatură.

Ci duple poștele loruși, își vor grămădi loruși învățatură.

De aceasta și Teodorit zice: „Aceasta o fac și cei înțelepți dintre ei, că patima cea ascunsă mai întâi o taie și buruenile cele mai aspre și durabile cele iuți le întrebunțează. Apoi așa pre cele blânde le taie asupra. Deci se potrivește mustrarea cu tăerea, iar cercetarea cu mângâerea cele aspre, iar cu cele blânde, mângâerea.“

Cu această zicere, că își vor grămădi, arată Apostolul, prenealeasa și turburată mulțimea învățătorilor; fiindcă ei au a se hirotonisi și a alege de turburatele mulțimele noroadelor, care nici un lucru îl fac cu cuvânt și cu deslușire; ei aleg și hirotonisesc pre învățătorii aceia, ce urmează poftelor lor și zic și fac câte sânt spre îndulcirea și mulțămirea lor.

Sgăriindu-și auzul.

Adecă veselindu-se și gădilindu-se la urechi; fiindcă poftesc totdeauna să audă câte cuvinte sânt spre mulțămirea și îndulcirea lor.

4. Și dela adevăr adecă întorcându-și auzul, iar către basme se vor abate.

Vezi, o cetitorule, că oamenii aceștia de voea lor și cu socotială greșesc și nu de silă și cu neștiință; căci ei, zice, se vor întoarce și-și vor închide urechile lor despre adevăr, pentru a nu-l auzi; iar către mitologiile le vor întoarce și le vor deschide, pentru ca să le audă cu luare aminte¹⁾. Drept aceea

¹⁾ Din aceste cuvinte ale Apostolului, învețe-se hristianii cât de rău și perzător lucru este a ceti mitologii arăpești din Halima sau ale lui Telemah, ale lui Beltodor, ale lui Erotoclid și ale lui Ovidie, ale fetiociobanului, ale Erofilei, ale spânului, romanțele și altele ca acestea. Că hristianii sânt fii și ucenici a lui Iisus Christos care este adevărul: „Eu sânt adevărul” zice (Ioan XIV, 6). De aceasta cărțile adevărului se ceasunt a se ceti, adecă sf. Evanghelie, Trimiterile lui Pavel și a celorlalți Apostoli, hristieneasca învățătură și celelalte dumnezeiești cărți ale sf. Scripturi și ale sf. părinților bisericei noastre; iar cărțile minciunii și mitologiice nici în mână se cuvine a le lua. Căci ce are a face adevărul cu minciuna, lumina cu întunerecul, hristianismul cu basmele; pentru aceasta vrednici de lacrimi sânt oare cari hristiani, cari mitologiile hristianimale și ale lui Ovidie și ale celorlalți le știu de rost și cu gură otundă șezând le povestesc prin cărciume și prin cafenele și muierile spun basme în deseară, înaintea multora; iar câte sânt încheeturile credințelor, sau câte sânt Evangheliile sau câte sânt Epistoliile lui Pavel, sau care sânt poruncile lui Dumnezeu nu știu; milostiv fii Dumnezeu! Vezi și la Cuv. VII al hristoitei al hristianilor, cum că nu e ertat a spune basme. Pentru aceasta și Mar. Vasile zice că toți aceia ce iubesc să audă cele ce se zic spre mulțămirea lor și nu cele spre îndreptare, cele ce se pleacă spre basme și nu sufăr muștrările cele adevărate, ceia zic, se stăpănesc de sirine, care scrie Isaia, în cap. XIII adecă de monii cei răi, cari cu glasurile cele îndulcitoare, cheamă pre suflete la perzare, „de cele protivnice te îndulcești scărpinându-te la ureche și la adevăr o întorci pre dansa, iar către basme întorcându-te și cuvântul cel puternic nesuferindu-l, nici socotești scărpinându-te și cuvântul cel puternic nesuferindu-l, nici socotești că unul ca acesta se stăpănește de sirine, amăgindu-se de buna glăsuire și buna cuvântare. La

de voia lor este păcatul acesta. Acestea le prozice Pavel lui Timotei, nu pentru ca să-l mahniască ci pentru ca să-l înduplece să întrebuințeze întru ceea ce se cuvine vremea aceasta a slobozeniei, ce o are de a mână; că de va urmă a se face oamenii acest-fel, să sufere vitejește. Pentru aceasta și Domnul mai înainte spune Apostolilor: «Că vă vor da pre voi în adunări și în sinagogurile lor vă vor bate pre voi» (Mat. X, 17). Și însuși Pavel acesta mai înainte spune presviterilor Efesului, zicând: «Știu că după ducerea mea vor intra lupi grei între voi, necruțând turma» (Fapt. XXIII, 29).

5. Tu însă treaz fii întru toate, rău pătimește.

Aicea spune Apostolul pricina pentru care a prozis cele de mai înainte, adecă pentru a fi deștept Timotei și a fi luător aminte și treaz; și ca cum iar zice: «Mai înainte de a veni vremea aceea și lupii cei stricatori de suflet, tu rău pătimește, o fiul meu Timotee, și de bună voe și de silă pentru ca să păzești oile tale în siguranție.

Lucrul Evanghelistului fă-l.

Adecă al celuia ce propoveduește Evanghelia, lucrul acesta adecă a pătimi rău, de voia sa pătimind și ostenind ostenele de voe, iar de necredincioșii cei din afară a se goni, a se necăji, a se ispiți, a se bate și a se omori, de s'ar întâmplă a suferi dela dânșii. Iar pentru lucrul evanghelistilor cari il au, vezi la zicerea: «iar pre evangheliști» (Efes. IV, 11)¹⁾.

Slujba ta deplinește-o.

Adecă arhieriasca ta făgăduință, plinește-o, o Timotee, și arată-o pre ea întru toate deplinită și atunci se plinește și se face desăvârșită făgăduința arhieriei, când arhierul pătimește rău pentru ca să mântuiască sufletele turmei sale, ceii cuvântătoare.

6. Că eu iată mă jertfesc și vremea topirei mele a sosit.

Iată, zice Apostolul, mă jertfesc pentru Dumnezeu; iar topește numește Pavel pre moartea sa, dupre Icomenic, sau penitencă topește pre trupurile oamenilor cele alcătuite în pământul din carele s'a luat și întru celelalte trei stihii; sau pentru

despre sirine zicem, cum că, acestea sânt oare-care draci vicleni, prin îndulcirea îndulcirea ceii firești umplând pre suflete, care cântă spre răna pre ceii ce trec spre perzarea peirei” (tălc. la Isaia).
¹⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește zicerea aceasta: „Să sufăr cu dulceață primejdiiile cele pentru buna cinstire de Dumnezeu”.

că topește pre suflet, adecă îl întoarce la Christos, cel ce l-a zidit pre el, adecă pre ale dreptilor suflete și ale celor îmbunătățiți. De aceasta a zis Eclisiastul: «Și se va întoarce țărâna la pământ și duhul se va întoarce la Dumnezeu, carele l'a dat pre el» (cap. XII, 7).

7. Lupta cea bună m'am luptat.

Pentru care pricină Pavel se vede aicea, cum că se laudă și zice aceste mari cuvinte pentru sineși? Răspundem, că nu se laudă, ci mângâe cu acestea pre ucenicul său Timotei, ca să nu se întristeze, pentru lipsa învățătorului său, fiindcă el priimește o fericită moarte și merge la Dumnezeu pentru ca să-și iă cununile luptei sale, precum de pildă un părinte când moare, pentru ca să mângâe pre fiul său, ce stă lângă el și plânge și se tânguește pentru despărțirea lui îi zice aceste cuvinte: fiul meu, nu plânge, eu am viețuit bine, am făcut biruință; împăratul multe mulțămiri mărturisește pentru mine și tu ai să fii laudat pentru vitejiile, ce am făcut eu. Aceste cuvinte zic, arătat este că le zice părintele acela, nu ca să se laude, ci ca să mângâe pre fiul său cel întristat, pentru ca să poată suferi cu lesnire despărțirea și lipsa părintelui său, fiul Timotei, lăsându-i lui, ca un testament cel mai de pre urmă, pre această epistolie. Lupta, zice, cea bună eu m'am luptat, deci și tu o fiul meu Timotee, luptă-te cu o luptă ca aceasta. Dar ce este aceasta, ce zici, o fericite Pavle? Lanțurile? Legăturile? Temnițele? Bătăile? Acestea sânt lupta cea bună și frumoașă a ta? Așa zice, acestea sânt. Pentruce? Pentrucă întâi acestea se fac pentru dragostea lui Christos și al doilea încă, pentrucă la luptele cele din afară și lumești, multe zile se luptă și ostenesc oamenii și numai intru un cias, iau cununa. Iar intru lupta și răsboiul cel pentru Christos, dinprotivă se fac, căci in puține zile se luptă și ostenesc oamenii, iar cununa o iau și fericirea fără sfârșit și se bucură in veacul veacului. Pentru acestea dar lupta cea pentru Christos este bună și frumoasă și prea bine incuviințată.

Calea o am săvârșit.

Calea Evangheliei mele, zice, o am săvârșit, căci a început cu adevărat fericitul Pavel calea Evangheliei dela Ierusalim și umblând in părțile cele dinprejurul Ierusalimului, adecă despre nord și despre sud și ajungând până la Iliric, adecă deslavonia, a implinit calea aicea, tot o dată și a Evangheliei și a vieței sale in Roma; precum și aiurea o scriă acesta zicând: «In cât dela Ierusalim și imprejur până la Iliric am deplinit

Evanghelia lui Christos» (Rom. XV, 19)¹). Și atâta de îngrabă alergă in calea aceasta pururea pomenitul Apostolul Domnului, in cât curmând toate împedecările, ce le întimpină pre cale și morțile și vrăsmășuirile și stările imprejur și improșcările cu petrii se pareă că are aripi, nu materialnice și pământesti, ci de loc și anghelicești²).

Credința o am ținut.

Credința, zice, a lui Iisus Christos o am păzit cu toate puterile mele; și de vreme ci multe erau acelea, care se apucau să fure credința aceasta din inima mea, îngrozirile, bătăile, închisorile, bătăile, legăturile, improșcările cu petri, morțile și lagăduințele de îndulciri, bogăția, slava și toate acestea cu inima vitejască și totdeuna luând aminte și deștept fiind și pre furul diavol pândindu-l, am păzit întregă și nerăsluită incredințata mie buna cinstire de Dumnezeu, cea intru Christos.

8. Deci mi se învistierește mie cununa dreptăței.

Indestulă eră să mângâe pre Timotei și câte altele le-a zis mai sus fericitul Pavel; iar cuvintele ce le zice aicea, acestea mai ales sânt care-l mângâe cu covârșire, fiindcă scrie darurile cele pentru luptă și cununile cele nevestejite, ce are a le primi in cele cerești. Nu se cuvine, zice, o fiul meu Timotee să te întristezi și să te mârșești pentru despărțirea mea, pentrucă eu mă duc la iubitul meu Christos, pentru ca să dea mie cununa dreptăței. Dreptate însă numește pre virtutea cea preste tot cuprinzătoare.

Care o va da mie Domnul, in ziua aceea dreptul judecător.

Nu a zis Pavel, că va da mie Domnul cununa, ci că va răsplăti mie el, cu oare-care chip ca o datorie și imprumutare; căci drept fiind negreșit va răsplăti și plata potrivit cu ostenelele fiecăruia. Drept aceea cununa fericirii este ca o datorie, pentru dreptatea judecătorului³).

¹ Vezi eparhiile cele in parte, intru care a mers Pavel propoveduind in tîlc, zicerei acesteia.

² Vezi și suptînsemnarea zicerei: „la pîntă vânezi” (Filip. III, 13). Zicerea aceasta a Mar. Vasilie ce zice: „Ce fel eră Pavel tot o dată zicând credința și nici intr'o vreme a întârziat despre a propovedui, carele nu s'a apropiat de trup și de sânge, ci îndată ca un grabnic călător, împreună a luat învoire călătoriei și către sfârșit se grăbiă; la pîntă vânaș pentru răsplătirea chemării ceii de sus”.

³ Însemnează că așa cununa fericirii și împărăția ceriurilor, ca o datorie se socotește la robii ceii ce au plinit poruncile, nu prost însă, ci

Însă nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea lui.

Cu aceste cuvinte bucură Pavel atâta pre Timotei, cât și pre toți hristianii, cei ce pentru credință și pentru poruncile

din partea filotimiei și a bunătății Domnului, care compogorându-se pentru neputința noastră, a robilor săi, plată numește pentru ostenele noastre pre împărăția sa; „că cheamă, zice pre lucrători și răsplătește lor plata” (Mat. XX, 8). Pentru ca mai mult să ne îndemne să lucrăm întru poruncile lui și câștig să socotim al ostenelei noastre pre împărăția lui; însă din partea noastră a robilor, împărăția ceriurilor și cununa fericirii se cuvine să o socotim ca un har și dar și nu ca plată și datorie. Pentru aceasta zice sf. Marcu Aschitiul: „Oare-cari neplînd poruncile socotesc că cred drept; iar unii făcând poruncile, ca o îndatorită plată primesc împărăția. Amândoi însă greșesc din adevăr, de vreme ce dela stăpân plata nu e datornică robilor, nici iarăși neslujind drept, dobândesc slobozenie” (cap. XL, 19 despre cei ce socotesc că din fapte se îndreptează). Și iarăși: „Nu este plată de lucrări împărăția ceriurilor, ci dar al stăpânului, gătit robilor celor credincioși” (tij. cap. II).

Zice însă și Coresie cum că Dumnezeu este dator nouă cu cununa, nu duple nevoe și datorie sau câștig, ci duple a sa bunătate și făgăduință; se zice însă cununa dreptății, fiindcă oare cum prin fapte se face câștigată. Încă și Mar. Vasile tălcuind davidiceasca zicere: „Întoarce-te suflete al meu la odihna ta, că Domnul a făcut bine ție” (CXIV). Zice, lui-și aduce cuvintele cele mângâitoare, bunul nevoitor al mângâierii Pavel zicând: „Lupta cea bună m'am nevoit, calea o am deplinit, credința o am ținut. Deci se păstrează mie cununa dreptății”. Acesta le zice prorocul către sineși: fiindcă îndestul ai deplinit, îndelungată viața aceasta, întoarce-te deci la odihna ta, că Domnul a făcut bine ție; că se află odihnă veșnică celor ce și-au nevoit viața aicea duple legă, nu duple îndatorirea faptelor, răsplătindu-se odihna, ci duple marea hărăzirea lui Dumnezeu, celor ce au nădăjduit întru dânsul dându-se”. Zicerea aceasta a Mar. Vasile, Meletie Pigas puindu-o înainte, zice: că dumnezeescul părinte în locul îndatoririi a pus pre hărăzirea cea mare potrivit adauge că se va da, surpând răsplătirea (adecă), că cu totul să fie dar și hărăzire” (Cartea I despre hristianism). Și dumnezeescul Augustin zice că Dumnezeu când răsplătește faptele isprăvilor noastre în dar răsplătește cu darurile sale (la aceeași carte a lui Pigas). Zice însă și Mar. Vasile, cum că David zice că Dumnezeu răsplătește: „Ce vom răsplăti Domnului pentru toate câte a răsplătit nouă?” Deci tălcuiește arătătorul de cele cerești, pentrue se zice, că Dumnezeu răsplătește, fiindcă iarăși și aceasta nu se zice că a dat, ci că a răsplătit marea dăruitor, ca cum nu stăpânind darul, ci răsplătind celor supuse. Că buna mulțămire a celor, ce i-au darul se socotește spre facerea de bine” (Cărticisul la mucenița Iulita). Și pentru ca să zic în scurt, Dumnezeu și datorie și nu datorește și răsplătește ca o datorie și iarăși dar dă, ceea ce răsplătește. Pentru aceasta frumos a zis sf. Avgustin în cartea I a mărturisirilor sale, cap. II așa întinzând cuvântul către Dumnezeu: „Te căștig și nu te mahnesc; te mării și nu te turburi; schimb lucrurile tale

lui Christos pătinesc rău. Căci de va da, zice, Christos cununa dreptății și tuturor celorlalți, cari iubesc arătarea și venirea lui cea întru slavă, cu mult mai vârtos, o va da ție, Timotee, carele o iubești aceasta mai mult decât ceilalți? Dar carele este cel ce iubește arătarea lui Christos? Hristianul acela este carele pătinește rău pentru credință și poruncile lui Christos, acela ce face faptele cele vrednice de arătarea lui Christos acela ce are dragoste către aproapele și face milostenie și este întreg înțelept și smerit cugetător și răbdător și carele are toate celelalte fapte bune. Iar hristianul cel ce nu face lucrările acestea bune și virtuțile acela se arată că nu iubește pre arătarea și venirea lui Christos; ci că și roagă a nu se face venirea lui Christos, pentru ca să nu dobândiască muncile cele vrednice de faptele lui cele rele. Arătare însă se zice venirea cea a doua a lui Christos, pentrucă se arată de sus și are să vie din cer. Două însă sânt arătările Domnului, una obștească și simțită, care are a se face la sfârșitul lumii, despre care zice aicea Pavel; iar alta este particularnică și gândită (care este și se zice chiar arătare, pentrucă se arată în lăuntru în inimă), duple carea tainic se arată pre sineși Domnul celor curați și vrednici de înfățișarea și sălășuirea sa; despre care a zis: «Cela ce mă iubește pre mine se va jubi de Tatăl meu și eu îl voi iubi pre el și mă voi arăta pre sine-mi lui» (Ioan XIV, 21). Și iarăși: «De mă iubește cineva pre mine, cuvântul meu îl va păzi și Tatăl meu îl va iubi pre el, și către dânsul vom veni și sălaş la dânsul vom face» (tij. 23). Despre această arătare ziceă și Iuda (nu Iscarioteanul) către Domnul, de iubire de frate mișcându-se: «Doamne, ce va fi, că nouă vrei să te arăți pre sineși și nu lumii?» (Ioan XIV, 22).

nu răsplătești sfatul, primești ceea ce alii și nici o dată lepezi; imbelugat dăruiești, ceea ce ești dator. Și cine are ceva, care nu este al tău? Răsplătind cele îndatorite, nimăruia fiind dator. În dar dai datorile, ce ai a lua, nimica lepezi”. Vezi și la tale. cap. I al acesteia stih 18 și suptinsemnarea ce se potrivește la aceasta. Asemenea vezi și stih 23, capul VI al ceii către Romani. Vezi însă cum a zis aceea va răsplăti Domnul la cununa dreptății; în cât din aceasta se închee, că sfinții acum murind, nu iau deplină fericire, ci împarte numai veselindu-se; iar în ziua morții prin înviere și împreună cu dânsule au să ia și desăvârșita fericire. Vezi însă și zicerea: „Și aceștia toți mărturisindu-se prin credință și au luat făgăduința” (Vezi și suptinsemnarea zicerei: „De sântem numai nădăjduind în viața aceasta întru Christos” (I Cor. XV, 19). De ne-

9. Grăbește a veni către mine curând.

Pentru care pricină cheamă Pavel pre Timotei, să vină la dânsul, și mai ales că Timotei aveă asupra sa ocârmuirea și purtarea de grijă a bisericii Efesului și oblăduia un neam întreg? Pricina este pentru că Pavel se află în legături și eră închis în temniță de Neron și duple urmare el nu puteă a merge la Timotei; de aceasta îl cheamă la Roma, dorind ca să-l vadă, mai înainte de muceniceasa sa moarte, poate însă și pentru a-i predanisi multe dogme tainice și acum.

10 Că Dima m'a lăsat, iubind veacul de acum și s'a dus la Tesalonic.

Nu a zis Pavel lui Timotei: vino la Roma pentru ca să te văd mai înainte de moartea mea, pentru ca să nu-l întristeze. Dar ce îi zice? Fiindcă sânt singur și nu am pre nimeni să-mi ajute la Evanghelie (adecă întru Buna-Vestire), pentru aceasta tu silește-te a veni la mine. Dar ce va să zică că Dima a iubit veacul acesta? Adecă a iubit odihna și viața cea neprimejduită și a ales mai bine a se desfătă și a-și odihni trupul, de cât a se află lângă mine și a se ticăloși. Și cela ce mai înainte se socotiă împreună lucrător al lui Pavel, adecă ajutor precum se scrie în cea către Filimon, zicând, te îmbrățișează pre tine Dima și Luca cei împreună lucrători cu mine (24), acela în urmă lenindu-se s'a despărțit, vai! de Pavel, învățătorul său¹⁾. Insemnează însă, că pre singur Dima acesta, Apostolul dintre toți ucenicii săi îl prihănește, nu că doar voiă a-l prihăni și pre acesta, ci întâi pentru ca să ne întăriască pre noi, a nu ne impuțina cu sufletul în primejdii, ci a stă viteji până în sfârșit, și alta încă, pentru că cu aceasta voiă mai mult a trage la sineși pre Timotei, pentru că se află singur.

Crisc la Galatia²⁾, Tit în Dalmatia.

Pre aceștia nu-i prihănește Apostolul ca pre Dima, fiindcă Tit eră unul din cei mulți minunați ucenici a lui Pavel, în cât i s'a incredințat să păstoriaască Critul, cel cu o sută de cetăți. Deci acești doi Apostoli, nu s'au osebit de fericitul Pavel, pentru că au iubit odihna veacului acestuia, ce s'au dus pentru propoveduirea poate a Evangheliei, sau pentru altă oare-care tre-

¹⁾ Iar Icumenie zice, cum că zic oare-cari, că Dima acesta, iarăși să plecat la Elinism și s'a făcut popă al idolilor.

²⁾ Insemnează că Teodorit zice, că Galatia a numit Apostolul pre Galatia fiindcă așa se numiau Galiele din veac; încă și acum așa le numesc, deci cei împărășiți de învățătura cea din afară.

bură, cu socotința și voia lui Pavel, învățătorului lor, precum zice Icumenie.

11. Luca este singur cu mine.

Singur fericitul Luca acesta, nedespărțit a fost de învățătorul său Pavel, carele acest dumnezeesc Luca și Evanghelia o a scris¹⁾ și faptele cele obștești ale sf. Apostoli. Despre aceasta și aiurea scrie Pavel, zicând: «A căruia laudă este în Evanghelie prin toate bisericile» (II Cor. VIII, 18)²⁾.

Pre Marcu luându-l împreună, adă-l cu tine, că-mi este de bine trebnic spre slujbă.

Marcu, zice, este trebnic și iscusit, nu spre odihna mea, ci spre slujba Evangheliei; că fericitul Pavel, deși se află în legături, însă nu încetă a propovedui³⁾, deci și pre Timotei, nu-l chemă Apostolul să vie la Roma pentru a sa slujbă, ci pentru Evanghelie și pre lângă acestea, pentru a nu se întâmplă între hristianii cei ce crezusă vre o turburare, când eră să se sfârșiască dumnezeescul Pavel prin mucenie, fiindcă se aflau mulți ucenici a lui acolo față și ca să opriască turburarea și plângerea hristianilor și duple urmare ca și să-i mângâe, că nu suferiau despărțirea și lipsa învățătorului lor Pavel. Căci de urmare eră ca hristianii acei ce în Roma au fost crezuți, să fi fost oameni nobili și boeri vrednici de laudă și duple urmare trebuiau să aibă mângâitori înțelepți și vrednici de cuvânt.

12. Iar pre Tihic l'am trimis în Efes.

Drept aceea, zice, am rămas singur și dar este de nevoe înfrățirea ta, fiul meu Timotee; pre Tihic însă acesta l'a tri-

¹⁾ Insemnează că Nicolai Malaxa istorisește, că dumnezeescul Luca a scris Evanghelia sa în monast. peșterii cei mari, precum pomenește împărătescul hrisov al acestei monastiri.

²⁾ Iar alții zic, cum că zicerea aceasta se potrivește mai mult la Varnava, decât la Luca. Și vezi la tâlc. zicerei acestea și a următorului s. 10, al aceluiași cap. al ceii al doilea către Corinteni. Zice însă Icumenie cum că Luca fiind iubitor de învățătură și sfânt și răbdător nu se despărția de Pavel; însă din amândoi aceștia ne învățăm încă, adecă de Dima și dela Luca două lucruri, adecă cât rău este lenevirea și căderea de trup și dinprotivă cât bine este silința și defăimarea trupului și Dima pentru lenevirea și iubirea trupului său s'a despărțit de Pavel și Luca pentru silința sufletului și defăimarea trupului a fost nedespărțit de Pavel. Și că Dima mai întâi fiind numărat decât Luca precum se vede, în zicerea de mai sus a epistolei către Filimon, a căzut din viață și a perit; iar Luca cel în urma lui Dima numărat s'a făcut mai mare decât acela.

³⁾ Marcu acesta poate este nepotul lui Varnava; despre care vezi cap. IV al ceii către Colaseni s. 10 și supținsemnarea la acela.

mis Apostolul în Efes, pentru ca să ducă epistolia cea către Efeseni, și vezi la zicerea: «Toate le va face cunoscute vouă Tihic» (Efes. VI, 21). Zice însă Teodorit, că din zicerea aceasta se încheie cum că Timotei nu era în Efes, când a scris Pavel lui epistolia aceasta, ci într-o altă oare-care parte, căci de s'ar fi aflat Timotei în Efes, ar fi zis Pavel: iar pre Tihic l'am trimis acolo.

13. Felonul care l'am lăsat în Troada la Carp, vînd adă-l și cărțile.

Felonul acesta ce zice Pavel aicea e o îmbrăcăminte și cere să i-o aducă Timotei, care îmbrăcându-o, să nu aibă trebuință a lua dela altul, fiindcă dumnezeescul Apostolul acesta totdeauna și pretutindenea poartă grijă și se păzește a nu avea trebuință a lua dela alții ceva, nici argint, nici pâne, nici haină. Iar unii zic că felonul acesta era o prostire, întru care erau cărțile învechite; dar ce trebuință avea Pavel de cărți, în vreme ce el urmă să se ducă către Dumnezeu prin mucenie? Răspundem, că îi trebuia pentru ca să le lase hristianilor celor ce crezuse în Roma, ca să le aibă mîngăere în locul lui Pavel¹⁾.

Mai ales memvranile.

Poate că memvranile acestea aveau oare-cari învățături mai folositoare scrise decât cele în cărți și pentru aceasta le cerea Apostolul mai cu mult dor²⁾.

¹⁾ Zice însă Teodorit, că unii au zis, cum că felonul acesta nu a fost îmbrăcăminte, ci un fel de carte; însă sînt vrednici de răs cei ce o zic aceasta, zice: căci de ar fi fost carte, nu trebuie a o osebi de celelalte ci zicînd de obște cărțile, împreună cu acele o cuprinde și pre aceasta (la Icumenie). Insemnează însă că Nicolai Vulgarul în sfințitul catihis zice, că felonul acesta adecă era îmbrăcăminte preoțiască a Apostolului Pavel, precum este și felonul, care îl poartă preoții noștri; precum un felon al Apostolului Petru s'a aflat în Antiohia, precum zice Surie la 24 a lunei lui Aprilie; precum și Grigorie Dialogul avea împreună cu sine și o haină preoțiască a Evanghelistului Ioan, precum istorisește Dionisiu aconul Ioan, în cartea a 23-a a vieții lui, cap. LIX; și aceasta e preoțiască de crezare, căci dacă preoții Legei Vechi și ai neamurilor întrebunțau osebita podoabă vrednică de respect și de cinstire, când făceau jertfă lor, cu mult mai vartos și dumnezeescii Apostoli purtau osebita podoabă eraticescă, când săvârșiau taina Trupului și a Sîngelui Domnului.

²⁾ Zice însă Teodorit că memvranile numește aicea Pavel cărțile cele învălătucite, ce se zic tetrajă, întrebunțînd zicerea dela obiceiul Romanilor; căci ei așa numiau pre cele învălătucite; căci cei vechi în memvranile aveau scrisă dumnezeiasca Scriptură, precum și Iudeii o au, zice până azi; iar cărți numește pre cele ce deobște se zic cărți și au obiceiul în patru cornuri.

14. Alexandru Arămariul multe rele mi-a făcut.

Aicea pomenește dumnezeescul Apostol ispitele ce i le-a pricinuit acest Alexandru, nu pentru ca să-l prihăniască, ci pentru ca să plece pre ucenicul său Timotei, ca să sufere vitejește ispitele acelea, ce i le-ar pricinui oamenii cei proști și necinstiți, precum era și căldărarul Alexandru. Căci mulți oameni când se ispitesc și pătimesc dela oare-cari oameni mari și vrednici de cinste, mai cu lesnire le sufăr oare cum de mîngăere pre covârșirea și vrednicia oamenilor celor ce îi supăr; iar când pătimesc și le pricinuesc ispite oare-cari oameni proști și de rînd, atuncea foarte pătimesc intristare în inima lor. Pentru aceasta dar și Pavel zice lui Timotei, că căldărarul Alexandru multe rele mi-a făcut, adecă cu covârșire m'a necăjit; căci oamenii cei proști și necinstiți, nepurtînd grijă de cinstirea și de respectul, cari cei mai mulți îl arată către bărbații cei vrednici și sfinți, când încep a-i supără, întru nimic cei proști îi cruță nici îi jălesc. De aceasta dupre urmare și arămarul și necinstitul Alexandru, o dată începînd a face rău marelui Apostolului Domnului, nici cum i-a mai fost mila varvarului, ci cu totul l'a necăjit, fără a-i socoti cinstea și slava, care o produceau lui hristianii¹⁾.

Răspătească-i lui Domnul dupre faptele lui.

Cutează, zice, o Timotee, că răutățile acestea ale lui Alexandru, nu se vor trece necercetate; ci Domnul va răsplăti lui cavenita pedeapsă, că cuvîntul acesta al Apostolului mai mult este prorocie, decât blestem. Însă a zis acest cuvînt Pavel, nu căci sfinții iubesc și voesc a se pedepsi oamenii, ci le-a zis, întâi pentru că de propoveduirea Evangheliei trebuia a se sfinți, cei ce o opriau prin pedeapsă, dintre care unul era și Alexandru acesta, și alta încă pentru că hristianii cei mai slabi în credință și în socotială se mîngăiau când vedeau că cei ce împedecau evangheliceasca propoveduire se pedepsiau.

15. De carele și tu păzește-te.

Nu a zis ceartă-l și pedepsește-l o Timotee (cu toate că era cu putință a-l pedepsi și Pavel pre el și Timotei prin Darul Sf. Duh precum a pedepsit pre vrăjitorul Elima și pre cel ce curvia cu maștiha sa în Corint); ci i-a zis păzește-te, adecă

¹⁾ Zice însă Teodorit despre aceasta: că nimic e de mirare, că un om căldărar a porni asupra Apostolului turburări și primejdii; că însușirea a celor ce viețuiesc din lucrarea mînilor este a întărîta pre noroade; așa Dimitrie argintarul pre tot Efesul l'a ridicat asupra lui.

depărtează-te de el și lasă-l la Dumnezeu și Dumnezeu, de va voi, certe-l.

Că foarte a stătut împotriva cuvintelor mele.

Adecă acesta mult război și împotrivire face cu cuvintele sale asupra Evangheliei, cei ce se propoveduesc de noi.

16. Intru răspunderea mea cea dintâi, niminea a mers împreună cu mine, ci toți m'a părăsit.

Aicea iarăși povestește lui Timotei Apostolul toate ispitele, pentru ca mai mulți să-l întăriască pre el; și care întâia răspundere, zice? Aceasta, că Pavel s'a înfățișat mai întâi înaintea împăratului Neron și întrebat fiind de el, a dat răspuns pentru credința lui Christos, spre desvinovățire și pentru propoveduirea Evangheliei, ce o urmă și așa a scăpat de moarte și apoi de atunci iarăși propoveduia pentru că Neron nu avea atâta multă râvnă pentru idoli; fiind însă că Pavel a întors la credința lui Christos pre păharnicul împăratului Neron, atunci clocotind de mânie tiranul, cu sabia a tăiat apostolescul cap, al fericitului Pavel¹⁾. Deci mare mahniciune și durere de inimă arată cuvântul acesta ce zice aicea Pavel, că adecă toți ucenicii mei m'au lăsat și nici unul mi-a ajutat; ca și cum ar fi zis așa, că și însuși prietenii și casnicii mei m'au vândut și m'am lipsit de toată mângâerea. De aceasta și tu, o Timotee, când vei rămâne singur în primejdii și în ispite, pilda mea aibi-o de mângâere.

Nu li se socotiască lor.

Vezi, o cetitorule cum că dumnezeescul Apostol are milă și cruță pre ucenicii săi, deși ei au făcut o faptă nemulțămitoare și nemilostivnică; căci ca unii ce erau împreună lucrători ai lui Pavel și apropiați (unde se cuveniau a-l mângâia), l'au lăsat singur, că nu este una și aceeași a se defăimă cineva de străinii cei din afară și a se defăimă și de prietenii și ucenicii săi.

¹⁾ Iar dumnezeescul Hrisostom adaugă și altă pricină, pentru care Neron a tăiat capul fericitului Pavel; că Neron, zice, avea o posednică foarte iubită lui, pre care Pavel învățându-o credința lui Christos, o înduplecat, a o primit, și tot o dată o a înduplecat a se lăsa și de spusă cătă împreunarea lui Neron; iar Neron mai întâi l'a legat pre Apostol, prihănindu-l ca pre un amăgitor și stricacios de oameni (adecă însuși cuvintele acelea, ce le zic și născătorii asupra aceloră, ce îndeamnă pre fiii lor ca să se călugărească, prihănind pre ei). Și fiindcă Neron nu a putut opri pe Pavel dela sfătuirea ce făcea posednicii lui și dela îndemnarea ce făceau ei spre întreaga înțelepciune, l'au omorât (Cuv. către cei ce bântuesc pre cei ce îndeamnă spre a se face monahi în tomul VI-lea).

că aceasta de al doilea neasămuit este mai întristătoare decât cea întâi; cu toate că nepomenitorul de rău Apostol, Domnul lui Dumnezeu, măcar că eră cu adevărat mare păcat și se cuvenia a se socoti; că a urmat de trei ori fericitul Pavel lui Iisus, învățătorului său, carele pre cruce fiind răstignit, rugă pre Tatăl pentru răstignitorii săi, zicând: «Părinte, lasă-le lor» (Luca XXIII, 34). Și întâiului mucenic Ștefan zicând: «Doamne nu le pune lor păcatul acesta» (Fapt. LX, 60).

17. Ci Domnul s'a arătat mie.

Și acest cuvânt al Apostolului este mângâere lui Timotei, fiindcă arată că pre omul cel lăsat de oameni, Dumnezeu nu lăsa să pătinască greu; că în vreme ce ucenicii aceia l'au lăsat pre Pavel singur, Domnul i s'a arătat lui.

Și m'a întărit pre mine.

Adecă mi-a dăruit îndrăznilă și nu m'a lăsat a mă birui.

Ca prin mine propoveduirea să se deplinască.

Vezi aicea, o cetitorule, multă smerită cugetare a lui Pavel, pentru că zice că Domnul nu m'a întărit, că doar eram vrednic să dobândesc acest dar, adecă al înfățișării și al întăririi sale; ci m'a întărit, ca prin mine să se deplinască propoveduirea Evangheliei, adecă pentru ca să se adevereze, sau ca să vie la sfârșit și să se săvârșiască, precum de pildă unul ce ține o hlamidă sau o coroană împărătească, ar scăpa de moarte nu pentru vrednicia sa, ci pentru podoabele cele împărătești ce le ține; așa și Pavel a scăpat de moarte pentru împărăteasca propoveduire a Evangheliei, ce o făcea.

Și se audă toate neamurile.

Adecă pentru ca la toate neamurile să se facă arătată slava propoveduirii Evangheliei și providenția și purtarea de grijă, ce are Dumnezeu, pentru mine, carele propoveduesc Evanghelia lui¹⁾.

Și m'a izbăvit din gura leului.

Domnul, zice, stând lângă mine, m'a întărit și m'a izbăvit din gura leului, adecă a lui Neron; că leu pre dânsul îl numește Pavel pentru tăria împărăției și netemerea lui și pentru

¹⁾ Iar Teodorit zice, că Pavel când s'a trimis de către Fost Eghemont la Roma și după ce s'a desvinovățit înaintea împăratului Neron, s'a lăsat de dânsul și a mers la Spania și la alte neamuri, proaducând pre propoveduirea Evangheliei. Deci întâia desvinovățire numește Pavel pre ceea ce atunci s'a făcut către Neron.

cruzimea socotelei lui dupre Teodorit. Vezi însă, o cetitorule, că Pavel puțin de nu a fost dat morței, fiindcă a fost căzut în gura înfricoșatului leu a lui Neron și cu prea slăvire de acolo s'a izbăvit cu puterea dumnezeiască¹⁾.

18. Și mă va izbăvi Domnul de tot lucrul rău.

Atuncea, zice, m'a izbăvit Domnul de Neron și de trupeasca moarte, însă fiindcă îndestul am propoveduit Evanghelia lui, nădăjduesc că și în viitorime mă va izbăvi, nu iarăși de trupeasca moarte și de Neron (fiindcă acum mă apropiu să fim omorât și tăiat de Neron), ci mă va izbăvi de tot păcatul, adică nu mă va lăsa Dumnezeu să mă imputinez cu sufletul pentru muceniceasca moarte, ci mă va imputernici să stau împotriva păcatului până la sânge, care aceasta este însuși, ca cum ar izbăvi de gânditul leu, diavolul; și mai mare e izbăvirea aceasta și mântuirea ce va face mie Domnul acum, când se vede, că iartă a fi dat eu la moarte, decât izbăvirea cea dintâi, ce a făcut mie, când am scăpat de moartea trupească și de leul cel simțit de Neron.

Și mă va mântui întru împărăția sa cea cerească.

Domnul, zice, mă va izbăvi de tot păcatul și acolo în cereasca sa împărăție mă va păzi; că aceasta este a se mântui cineva și a se păzi întru împărăția ceriurilor, când moare a-cia pentru Christos; precum însuși o a zis: «Cela ce-și urăște sufletul său în lumea aceasta, în viața veșnică îl va păzi» (Ioan XII, 25). Deci aceasta este mântuirea, cea chiar și adevărată, când vom merge întru împărăția ceriurilor și acolo vom străluci întru strălucirile sfinților.

Căruia slava în veacurile veacurilor, amin.

Iată cum slavo-cuvintează aicea Pavel pre Fiul, întocmai și fără schimbare a slavo-cuvântat și pre Tatăl, la multe părți căci Domn, Fiul se numește aici²⁾.

19. Urează pre Prischila³⁾ și pre Achila.

Achila și Prischila aceștia, sânt soția acea cu dar dăruită, cari au luat pre Apolo și mai cu amăruntul au descoperit lui

¹⁾ Iar Coresie zice că dumnezeescul Amvrosie va, că înțelege Pavel leul pre diavolul, carele prin Neron lucră certările cele asupra lui Pavel.
²⁾ Iar cum că Pavel obișnuște a slavo-cuvânta pre Dumnezeu, vor ori, și că și hristianii sânt datorî a slavo-cuvânta pre Dumnezeu, vor la suptinsemnarea zicerei: „Iar lui Dumnezeu și Părintelui nostru slava” (Filip. IV, 20).
³⁾ Teodorit însă scrie Prisca, dupre curmarea numelui, ce se face dela Prischila.

calea lui Dumnezeu, precum se scrie la Faptele Sfinților Apostoli (Cap. XVIII, 26). Și aceștia sânt aceia pre lângă cari a rămas fericitul Pavel în Corint și lucră meșteșugul corturilor și ei de același meșteșug fiind (Fapt. XVIII, 2); pentru aceasta adese ori îi pomenește pre ei Pavel, însă pune întâi pre Prischila, femeea decât pre bărbatul Achila, pentru că eră mai credincioasă întru Domnul și mai osârdnică; măcar că țără osebite o face aceasta Pavel și une ori mai întâi scrie pre Achila iar alte ori pre Prischila. Urează însă și-i heretisește pre ei Pavel, aflându-se ei atuncea în Efes, întâi pentru ca să-i mângăie și al doilea, ca să arate cu aceasta osebita cinste și dragoste, ce are către dânsii și al treilea și mai mare, ca cu orația să-i împărtășiască pre ei de dumnezeescul dar; pentru că și singură orația fericitului și sfântului Apostolului aceleia, eră destulă a umplea de mult dar pre acela ce-l ură.

Și casa lui Onisifor.

Urează, o Timotee, zice, nu pre Onisifor, ci pre toată familia și casa lui, fiindcă el atuncea se află în Roma și purtă de grijă lui Pavel, când se află în legături, precum mai înainte am zis. Cu această orație însă Pavel face pre casnicii lui Onisifor mai osârdnici, spre a purtă de grijă și ei pentru oamenii cei îmbunătățiți, când se află în primejdii pentru Christos și pentru porunca lui Christos.

20. Erast a rămas în Corint; iar pre Trofim l'am lăsat în Milet bolnav.

Fiindcă pre acești ucenici nu i-a pomencit mai sus Pavel; pentru aceasta îi pomenește aicea acum și așa se arată pre sineși de toți singur lăsat și lipsit, ca cu aceasta s'atragă pre Timotei, ca mai ingrabă să vie la dânsul. Dar pentru ce Pavel nu a vindecat pre Trofim, bolnav fiind? Pentru că sfinții nu pot toate, câte voesc a le lucră. Și aceasta o a făcut Dumnezeu, pentru ca nu oamenii să-i facă pre ei dumnezei. Pentru aceasta și Moisi, deși din tinerețele sale eră gângav la glas, însă nu s'a vindecat pre sineși, nici a intrat în pământul făgăduinței, pentru ca să nu se socotiască de Evrei Dumnezeu. Așa și însuși Pavel acesta, imbolditor aveă pre protivnicii propoveduirii și nu a putut a se izbăvi de dânsii pentru aceaștia pricină; iar Milet este aproape de Efes. Dar când oare, a lăsat Pavel în Milet pre Trofim bolnav? Când mergeă la Ierusalim, ori după ce a mers la Roma, și iarăși sau suit în părțile acestea ale Asiei? Nu știm să o spunem curat.

21. Silește mai înainte de iarnă a veni.

O Timotee, fiindcă eu am rămas singur și sânt lipsit din toate părțile, precum din cele mai înainte zise ai înțeles, pentru aceasta silește-te a veni; și nu zice: silește-te să vii, până a nu muri eu (căci aceasta ar fi fost întristătoare vestire lui Timotei), ci îi zice să vie ca să nu-l impiedice iarna, și apoi nu va putea să vie, măcar că aceasta nu a zis, pentru ca să nu-i scârbiască inima lui Timotei.

Te îmbrățișează pre tine Evul și Pudi și Lin.

De acest Lin, istorisesc oare-cari, că s'a făcut episcop al Romei în urma Marelui Petru; aceași o zice și Teodorit¹⁾.

Și Clavdea.

Vezi, hristiane, că și femeile în vremea aceea erau infocate și ferbinți în credință și că erau răstignite adecă omorâte lumii și lucrurilor celor lumești? Căci neamul femeilor nimica este mai jos ca al bărbaților, numai de va voi să arate osârdie, căci nu numai trebile cele lumești mult trebănesc femeile în viața aceasta; pentrucă și ocârmuirea casei o iconomisesc și familia o primesc și pre bărbați îi fac fără de griji, ca să-și poată întrebuiță meșteșugurile lor și politiceștile pricini. Dar și intru cele duhovnicești pot a se iscusi intru întreaga înțelepciune și curățenie mai mult decât bărbații și să-și arate sfințenia trupului și podoaba moralurilor și postul și celelalte fapte bune și ca să zic pre scurt, femeile de vor voi și vor avea bună proalegere și socotință și osârdie, nici o împedecare au dela fire spre a lucra toate faptele bune asemenea ca și bărbații²⁾.

¹⁾ Căci zice Meletie în biser. istorie, tom. I, că după mucenia lui Pavel și a lui Petru, întâi s'a sortit Lin pentru biserica Romei, pre carele în anul al II-lea al împărăției lui Tit, precum zice Evsevie (în biser. istorie, cartea III, cap. XXII) l'a moștenit Anaclit; iar pre Anaclit, Climent, măcar că alții vor că întâi episcop al Romei să fi fost Climent și al doilea Anaclit, lăsând pre Lin și pre Clit. Dupre cei mai mulți însă Lin se arată întâi și al doilea Climent, al treilea Clit și al patrulea Anaclit; de aceasta Caragea pricina întâilor episcopi ai Romei o numește implecticită și turburată.

²⁾ Pentru aceasta și Mar. Vasile pomeneste de sf. muceniță Iuliana, că a zis către femeile cele ce erau acolo față când era să intre în foc: din aceleași frământături cu bărbații sântem, dupre chipul lui Dumnezeu ne-am făcut ca și ei; asemenea priimitoare de fapta bună femeii ca și bărbatul s'a făcut de către Ziditorul; și dar ce dacă sântem rude nii bărbaților dupre toate; că nu numai carne s'a luat spre formăluirea femeii, ci și os din oasele lui; în cât statornicia și buna întărire și ră-

și toți frații.

Aicea nu zice anume Pavel pre toți frații cei ce urează pre Timotei, ci fără nume, zice, toți frații te îmbrățișează; căci cu toate că erau atâția mulți credincioși în lume, însă pre singurii cei de mai sus îi pomeneste Pavel pre nume, pentrucă aceia străluciau intru fapta bună mai mult decât ceilalți; și pentrucă aceia erau afară de lucrurile lumii și din turburări și erau mai ferbinți în credință și în dragostea Domnului.

22. Domnul Iisus Christos cu duhul tău.

Nu te întristă, zice, o Timotee fiul meu, pentrucă eu mă despart de tine, ca să știi că Domnul este cu tine; nu a zis însă că este cu tine, ci cu duhul tău; ca să-i arate că are îndoit ajutor și al Darului Sfântului Duh și a lui Iisus Christos, ce-l ajută, adecă crește pre darul acesta. Insa și alta înțelege Apostolul cu cuvântul acesta, cum că atuncea este Domnul cu noi, când și pre Duhul cel Sfânt îl avem împreună cu noi și nu-l izgonim dela noi cu păcatele noastre; fiindcă dupre Icu-menie, când nu avem pre Duhul cel Sfânt, nici pre Christos îl avem¹⁾; precum și Apostolul a zis: «Iar de nu are cineva pre Duhul lui Christos» (Rom. VIII, 9).

Darul cu voi, amin.

Cu acest cuvânt Pavel se roagă și intru sineși, pentru ca să fie totdeauna bine plăcut lui Dumnezeu și să afe har înaintea lui, căci precum acela, ce se învrednicește a vede a pre împăratul și a avea har înaintea lui, nu simte vre o întristare pentru bucuria ce o dobândește din privirea și harul împăratului; intr'un asemenea chip și cela ce are Darul lui Dumnezeu, locuind intru sineși, deși se lipsește de prietenii săi, deși cade în multe rele și necazuri, nici o simțire de unele ca acestea simte. Pentru ca darul acela al lui Dumnezeu, ce se află în lăuntrul lui, păzește pre sufletul lui mai pre sus de toate; și iarăși aceași Dar al lui Dumnezeu dupre alt chip nu rămâne intru noi fără numai de facem acelea ce plac lui Dumnezeu și stăpânului nostru; căci precum urmează și în casele domnilor și stăpânitorilor, de află har înaintea domnilor lor singuri robii aceia, cari fac cele plăcute lor; asemenea și fiește-

asemenea ca dela bărbați și dela noi femeile sânt datoare stăpânului.

¹⁾ Poate zicând a sărit în văpae (vor. la această muceniță).

²⁾ Poate însă duhul înțelege Apostolul pre sufletul lui Timotei și se roagă, ca să rămăe Christos în sufletul lui, locuind intr'insul și lumina-l și învățându-l cele cuvenite.

care hristian va afla har înaintea obștescului stăpânului tuturor Dumnezeu, care poartă grijă de cele plăcute stăpânului său Dumnezeu și face voile lui, care îi sânt plăcute; că cu acest chip totdeauna dobândește dela Dumnezeu providența și darul lui, căruia slava și stăpânirea în veci, amin¹⁾.

Aceasta a doua către Timotei s'a scris și s'a trimis din Roma când s'a infătoșat Pavel a doua oară înaintea lui Neron.

A lui Pavel slăvitului și intru tot laudatului Apostol trimitere către Tit. Tălcuită pre limba elină de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei; apoi mult în urmă tălmăcită în cea proastă grecească¹⁾ de Nicodim Atonitul, de pe care tradusă în limba românească de smeritul V. P. M. M.

Pricina trimiterii acesteea către Tit este²⁾ duple Hristostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie.

Dintre ucenicii Apostolului Pavel, Tit eră minunat și ales, pentru aceasta și s'a hirotonisit întâi episcop de către Pavel, al Critului Ostrovului celui mare și i s'a încredințat alegerile și hirotoniile a atâtor episcopi, câți trebuia a avea un ostrov ca acesta cu o sută de cetăți și apărarea a atâtor mii de hristiani cari se aflau întru acest ostrov și i s'a poruncit de către Pavel prin această trimitere, să deplinească el lipsurile sale³⁾. Scrie

¹⁾ Insemnează că această trimitere este a șasea duple rânduiulă și duple anii, întru cari a scris trimiterile sale Pavel; după cele două către Tesaloniceni și după cele două către Corinteni și după cea întâia către Timotei, precum zice Teodorit în procuvântarea trimiterilor lui Pavel.

²⁾ Trimiterea aceasta s'a scris duple Meletie în anul XXVI după înălțarea Domnului. Biser. istorie, tom. I.

³⁾ Din aceasta dar e arătat cum că plugăria și sădirea cea duhovnicească a învățătorei lui Pavel este vestitul Crit; pentru aceasta și Teodorit scrie așa: „Nu numai celor de pe uscat, ci ostrovoșilor (insularilor) dumnezeescul Apostol le-a proadus mântuirea și înălțătura și pre lângă alții și Critul (ostrov este acesta foarte mare) cu lumina cunoștinței de Dumnezeu l'a strălucit și temeliele bunei cinstiri de Dumnezeu înfigându-le, de trei ori fericitul Tit i-a încredințat ocalallă economie.

¹⁾ Teodorit însă adauge și acestea: „Impreună s'a rânduit și pre se neși Pavel întru împărțirea Darului, carele a o dobândi roii cu solțiile celui ce a scris și a priimit aceste scrise și să-i vedem pre ei în corturie ior cele veșnice, nu de departe, ca bogatul pre Lazăr, ci în proape, locuind și sub ighemonia acelora petrecând“.